

**T.C.  
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI  
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**8. SINIF TÜRKÇE DERSİ KONUŞMA EĞİTİMİNİN  
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE  
BELİRLENMESİ**

**Hazırlayan  
Erkan GÜN**

**Danışman  
Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Mayıs 2018  
KAYSERİ**



**T.C.  
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI  
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**8. SINIF TÜRKÇE DERSİ KONUŞMA EĞİTİMİNİN  
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE  
BELİRLENMESİ**

**Hazırlayan  
Erkan GÜN**

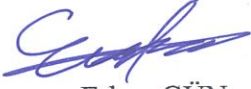
**Danışman  
Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Mayıs 2018  
KAYSERİ**

## BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.



Erkan GÜN

“8. Sınıf Türkçe Dersi Konuşma Eğitiminin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Belirlenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

  
**Hazırlayan**  
Erkan GÜN

  
**Danışman**  
Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY

  
**Türkçe Eğitimi ABD Başkanı**


Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN

**Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY** danışmanlığında **Erkan GÜN** tarafından hazırlanan “**8. Sınıf Türkçe Dersi Konuşma Eğitiminin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Belirlenmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü **Türkçe Eğitimi** Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

17 / 05 / 2018

**JÜRİ:**

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY



Üye : Doç. Dr. Mesut GÜN



Üye : Dr. Öğr. Üyesi Semih ZEKA



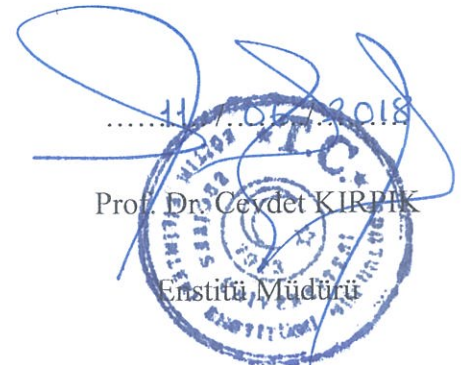
**ONAY:**

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 11/06/2018 tarih ve ...25-01.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

11/06/2018

Prof. Dr. Ceydet KIRPIK

Enstitü Müdürü



## ÖNSÖZ

Bu çalışmada günlük hayatta iletişim sağlarken yoğun şekilde kullanılan konuşma eyleminin geliştirilmesine okullarda 8. sınıf düzeyinde ne oranda katkı sağlandığının tespiti amaçlanmıştır. Araştırma, Aksaray ili merkez ilçesindeki on okulda okuyan 8. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin dersine giren Türkçe öğretmenleri ile yapılmıştır.

Bu çalışmayla konuşma eğitimi alanına katkı vermek amaçlanmıştır. Araştırma beş başlık altında toplanmıştır. Birinci başlıkta araştırmanın dayanak noktaları konuşmanın hayatımızdaki yeri ve niçin geliştirilmesi bağlamında açıklanmıştır. İkinci başlıkta araştırma konusuyla ilişkili temel kavramlar olan temel dil becerileri, konuşma ve konuşma eğitimi açıklanmıştır. Üçüncü başlıkta araştırma yapılırken kullanılan tarama yöntemi ile evren ve örneklem üzerinde durulmuştur. Dördüncü başlıkta araştırma sonucunda elde edilen; öğretmenlerin konuşma eğitiminin sorumlusu olarak aileyi görmesi, öğrencilerin yerel ağız kullanımını sorun olarak görmemesi gibi bulgular yer almaktadır. Beşinci başlık altında ise araştırma sonuçları ile ilgili, konuşma eğitimi konusunda yeterince etkinlik yapılmamasının nedenleri, kaynak çeşitlendirmesinin faydaları gibi konularda tartışmalara, konuşma eğitiminde istenen başarının yakalanamadığı sonucuna ve konuşma eğitiminde başarıyı yakalayabilmek için bu alanda uygulamalı çalışmalara yönelmesi, konuşma eğitimi konusunda tüm öğretmenlerin çaba sarf etmeleri gibi önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın başından sonuna her aşamasında ilgisini esirgemeyen, karşılaştığım her soruna benimle birlikte çözüm arayan, bilgi ve birikimiyle daima yanımda olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY'a, anket çalışmasına katılarak bu çalışmanın dayanak noktasını oluşturan saygıdeğer öğretmenlere ve sevgili öğrencilere, okul içerisinde bana rehberlik eden okul idarecilerine ve yardımsever Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğü araştırmacılarına teşekkürü bir borç bilirim.

Erkan GÜN

Mayıs 2018

Kayseri

## 8. SINIF TÜRKÇE DERSİ KONUŞMA EĞİTİMİNİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE BELİRLENMESİ

Erkan GÜN

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü  
Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2018  
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erol AKSOY

### ÖZET

Konuşma hayatımızda çok önemli bir yer tutar. Kendimizi ifade etmek için başvurduğumuz en pratik yol konuşmadır. Konuşma bireyin hayattaki statüsünü belirleyen etmenlerden biridir. Ne konuşulduğuna, nasıl konuşulduğuna göre hayat basamaklarının zirvesine çıkılabileceği gibi en dibine de inilebilir.

Dört temel dil becerisinden biri olan konuşmaya, eğitim sistemimizde Türkçe dersi öğretim programı içerisinde de yer verilmektedir. Bu sayede öğrencilere okulda konuşma becerisi kazandırılması amaçlanmaktadır. Ancak alanyazında okullardaki bu uygulamaya rehberlik edecek araştırmalar oldukça azdır. Bu araştırmayla bu alandaki eksikliğin giderilmesine bir nebze olsun katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Türkçe dersinde konuşma becerisinin kazandırılması sırasında karşılaşılan olumsuzluklar ve bu olumsuzlukların giderilmesi maksadıyla yapılması gerekenler tarama yöntemi yoluyla saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma, Aksaray ili Merkez ilçesindeki on ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin Türkçe öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırmaya 21 öğretmen ve 201 öğrenci katılmıştır. Veriler öğretmen ve öğrencilere ayrı ayrı uygulanan anketler yoluyla toplanmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonunda; öğretmenlerin konuşma eğitimine gereken zamanı istemelerine rağmen ayıramadıkları, etkinlik geliştirmede yetersiz kaldıkları; öğrencilerin ise konuşma eğitiminin önemini farkında olmadıkları, konuşmalarını geliştirmeye çalışmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Konuşma, Konuşma Eğitimi, Türkçe



# **THE DETERMINATION OF 8. GRADE TURKISH LESSON SPEAKING EDUCATION ACCORDING TO STUDENTS' AND TEACHERS' VIEWS**

**Erkan GUN**

**Erciyes University, Institute of Educational Sciences  
Master Thesis, May 2018  
Supervisor: Asst. Prof. Erol AKSOY**

## **ABSTRACT**

Speaking takes place in our life in important way. The most practical way to express ourselves is speaking. Speaking is one of the factors determine the status of the person in life. It can be stepped top of life or lowest part what is spoken or how is spoken.

Speaking, which is one of four basic language skills, is given place in teaching programme of Turkish lesson. In this way, it is aimed that students in the school will gain speaking skill. The researches which lead to this practise in the literature of the schools are too poor. With this work, it is targeted to contribute the decrease of this lackness to some extent.

It was tried to detect the negative things which were facted during skill-building of speaking in Turkish lesson and the necessary things to eliminate the negative things by survey study.

The research was made with 8. grade students from 10 primary school in Aksaray city, central district and the Turkish teachers of these students. 21 teachers and 201 students joined to the research. The datas were collected through questionnaires which were applied to the teachers and students separately. The datas obtained were examined with the method of descriptive analysis. In the result of the research; it was resulted that the teachers can't spend necessary time for speaking education although they want, they remain incapable to develop activity; the students aren't aware of the importance of speaking education and they don't make an effort to develop their speech enough.

**Keywords:** speaking, speaking education, Turkish.

## İÇİNDEKİLER

### 8. SINIF TÜRKÇE DERSİ KONUŞMA EĞİTİMİNİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE BELİRLENMESİ

<b>BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK</b> .....	<b>ii</b>
<b>YÖNERGEYE UYGUNLUK</b> .....	<b>iii</b>
<b>KABUL VE ONAY</b> .....	<b>iv</b>
<b>ÖNSÖZ</b> .....	<b>v</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>vi</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>vii</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>viii</b>
<b>KISALTMALAR</b> .....	<b>xii</b>
<b>TABLolar LİSTESİ</b> .....	<b>xiii</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ</b> .....	<b>xvii</b>
<b>GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
1.1. Problem Durumu .....	1
1.2. Problem Cümlesi .....	3
1.3. Alt Problemler .....	4
1.4. Araştırmanın Konusu .....	4
1.5. Araştırmanın Amacı .....	4
1.6. Araştırmanın Önemi .....	5
1.7. Varsayımlar .....	6
1.8. Sınırlılıklar.....	6
1.9. Önceki Çalışmalar .....	7
1.9.1. Tezler .....	7
1.9.2. Makaleler .....	10

<b>GENEL BİLGİLER.....</b>	<b>15</b>
2.1. Dilin Tanımı ve Önemi.....	15
2.1.1. Konuşma Dili - Yazı Dili.....	19
2.2. İletişim.....	20
2.2.1. Sözlü İletişim .....	22
2.2.2. Sözsüz İletişim.....	22
2.2.3. Yazılı İletişim .....	24
2.3. Temel Dil Becerileri .....	24
2.3.1. Dinleme.....	24
2.3.2. Konuşma .....	25
2.3.3. Yazma .....	25
2.3.4. Okuma.....	26
2.4. Konuşmanın Tanımı ve Önemi .....	26
2.5. Konuşma Dil Becerisi ile Diğer Dil Becerileri Arasındaki İlişki.....	27
2.5.1. Konuşma - Dinleme İlişkisi .....	27
2.5.2. Konuşma - Okuma İlişkisi .....	28
2.5.3. Konuşma - Yazma İlişkisi.....	28
2.6. Konuşmanın İşleyişi .....	29
2.7. Konuşmanın Özellikleri.....	29
2.8. Konuşmanın Unsurları.....	31
2.8.1. Fiziksel Unsurlar .....	31
2.8.1.1. Ses .....	31
2.8.1.1.1 Sese Ait Özellikler .....	33
2.8.1.1.2. İyi Bir Konuşmanın Ses Özellikleri .....	35
2.8.1.2. Konuşma Organları .....	36
2.8.2. Zihinsel Unsurlar .....	39

2.9. Konuşma Bozuklukları .....	40
2.9.1. Ses ile İlgili Konuşma Bozuklukları .....	40
2.9.2. Söyleyiş ile İlgili Konuşma Bozuklukları .....	41
2.10. Konuşma Türleri .....	45
2.10.1. Hazırlıklı Konuşma Türleri .....	45
2.10.2. Hazırlıksız Konuşma Türleri .....	48
2.11. Güzel Konuşma Sanatı .....	51
2.11.1. Diksiyon .....	52
2.11.2. Hitabet .....	54
2.12. Konuşma Eğitimi .....	54
2.12.1. Konuşma Eğitiminin Önemi .....	55
2.12.2. Konuşma Eğitimi Etkileyen Faktörler .....	55
2.12.3. Türkçe Öğretim Programında Konuşma Eğitiminin Yeri .....	56
2.12.3.1. Programda Yer Alan Konuşma Yöntem ve Teknikleri .....	57
2.12.4. Konuşma Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme .....	58
2.12.5. Konuşma Eğitiminde Öğretmenlerin Rolü .....	62
2.12.6. Konuşma Eğitiminde Aile ve Çevrenin Rolü .....	63
<b>YÖNTEM .....</b>	<b>64</b>
3.1. Araştırma Modeli .....	64
3.2. Evren ve Örneklem .....	64
3.3. Veri Toplama Araçları .....	65
3.4. Araştırma Süreci ve Verilerin Elde Edilmesi .....	65
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi .....	66
<b>BULGULAR .....</b>	<b>67</b>
4.1. Sekizinci Sınıf Derslerine Giren Türkçe Öğretmenleriyle İlgili Bulgular .....	67
4.2. Sekizinci Sınıf Öğrencileri ile İlgili Bulgular .....	94

<b>TARTIŞMA – SONUÇ VE ÖNERİLER .....</b>	<b>118</b>
5.1. Tartışma.....	118
5.2. Sonuç .....	144
5.3. Öneriler.....	149
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>151</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>158</b>
EK 1. ÖĞRETMENLERE UYGULANAN ANKET FORMU .....	158
EK 2. ÖĞRENCİLERE UYGULANAN ANKET FORMU.....	168
EK 3. ANKET İZİN BELGESİ.....	174
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>175</b>

## KISALTMALAR

BELTEK : Ankara Büyükşehir Belediyesi Teknik Eēitim Kursu

F : Frekans

Ed. : Editör

Eds. : Editörler

Fak. : Fakülte

MEB : Milli Eēitim Bakanlıēı

Prog. : Program

RTÜK : Radyo ve Televizyon st Kurulu

s. : Sayfa

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TV : Televizyon

n. : Üniversite

vb : Ve benzeri

vd : Ve diēerleri

## TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Dilin tanımları (Kaynak: Toklu, 2007, s. 14). .....	15
Tablo 2. Ses aralıkları (Kaynak: B. Vural, 2003, s. 81). .....	32
Tablo 3. Konuşma değerlendirme formu (Kaynak: B. Vural, 2003, s. 25-27). .....	59
Tablo 4. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı. ....	67
Tablo 5. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin yaş durumu. ....	67
Tablo 6. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin öğrenim durumu. ....	68
Tablo 7. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin mezun oldukları okul türü. ....	68
Tablo 8. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin mezun olduğu bölüm. ....	69
Tablo 9. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin öğretmenlik hizmet süresi. ....	69
Tablo 10. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin haftalık ders yükü. ....	70
Tablo 11. Dersine girilen 8. sınıfların her bir sınıf mevcudu sayısı. ....	70
Tablo 12. Mezun olduğunuz bölümde konuşma eğitimi ile ilgili ders aldınız mı? .....	71
Tablo 13. Alanlar için konuşma eğitimi dersleri Türkçe öğretmenliği için yeterli mi? ..	71
Tablo 14. Konuşma eğitimi ile ilgili bir hizmetiçi eğitime katıldınız mı? .....	72
Tablo 15. 8. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerini geliştirmek için yaptığınız çalışmalarında hangi olumsuzluklarla karşılaşıyorsunuz? .....	72
Tablo 16. Derste kullandığınız 8. sınıf Türkçe ders kitabı konuşma eğitime yeterince yer ayırıyor mu? .....	73
Tablo 17. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde faydaladığınız araç-gereçleri en önceliklisi "1" olacak şekilde sıralayabilir misiniz? .....	74
Tablo 18. 8. sınıf konuşma eğitiminde yeterince araç-gereç kullanmıyorsanız lütfen nedenlerini belirtiniz. ....	75
Tablo 19. 8. sınıf Türkçe dersinin haftada kaç saatini konuşma eğitime ayırıyorsunuz? .....	76
Tablo 20. Sizce 8. sınıf konuşma eğitime haftada kaç ders saati ayrılmalı? .....	76
Tablo 21. Sizce 8. sınıf Türkçe dersinin "dinleme, okuma, konuşma, yazma" şeklinde bölümlere ayrılarak işlenmesi doğru mudur? .....	77
Tablo 22. 8. sınıf konuşma eğitiminde en çok kullandığınız yöntem/teknikler nelerdir? .....	78
Tablo 23. "Konuşma eğitiminin yeri okuldur." görüşüne katılır mısınız? .....	78

Tablo 24. "Konuşma eğitimine radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarının olumlu katkısı vardır." görüşüne katılır mısınız? .....	79
Tablo 25. Size göre 8. sınıf öğrencilerinin konuşma eğitimine ilgi duymalarını sağlayabilecek unsur nedir? .....	79
Tablo 26. 8. sınıf konuşma eğitiminde farklı seviyedeki öğrenciler için hangisini uygularsınız? .....	80
Tablo 27. Sizce 8. sınıf öğrencilerinin konuşma eğitiminde gözlemlenen olumsuz davranışları nelerden kaynaklanmaktadır?.....	81
Tablo 28. "1" en öncelikli olacak şekilde önceliğe göre sıralayacak olursanız sizce 8. sınıf konuşma eğitiminin sorumluluğu hangi kişi ve kurumlara aittir? .....	82
Tablo 29. Gözlemlerinize göre 8. sınıf öğrencilerinin yerel ağızla konuşmalarının kaynağı nelerdir?.....	83
Tablo 30. Yerel ağız ve şive ile konuşan 8. sınıf öğrencilerine "İstanbul Türkçesi"ni kazandırmak için nasıl bir yol izlenmelidir?.....	83
Tablo 31. 8. sınıf öğrencilerinin yerel ağız kullanımının konuşma eğitimini ne ölçüde etkilediğini düşünüyorsunuz? .....	84
Tablo 32. 8. sınıflarda yerel ağız kullanımını (varsa) gidermek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz? .....	85
Tablo 33. 8. sınıf öğrencileri, herhangi bir konu üzerinde tekrara düşmeden üç-beş dakikalık bir konuşma yapabiliyorlar mı? .....	85
Tablo 34. 8. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerini ölçmek ve değerlendirmek için nasıl bir yol izliyorsunuz? .....	86
Tablo 35. 8. sınıf öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz? .....	87
Tablo 36. 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin dışında ne sıklıkla etkinlik geliştiriyorsunuz? .....	88
Tablo 37. 8. sınıfta "Güzel Konuşma ve Yazma" dersiniz varsa konuşma ve yazma bölümlerini işleme durumunuz. ....	88
Tablo 38. 8. sınıf Türkçe dersi öğretim programında konuşma becerisine yönelik önerilen etkinlikleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz? .....	89
Tablo 39. 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler 8. sınıf seviyesine uygun mudur? .....	90



Tablo 40. 8. sınıf konuşma becerisine yönelik etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekerek ne ölçüde derse katmaktadır?.....	91
Tablo 41. 8. sınıf öğrencilerinde gördüğünüz "dil ve dudak tembelliği"ni gidermek için neler yapıyorsunuz? .....	91
Tablo 42. 8. sınıf konuşma eğitiminde vurgu-tonlama çalışmalarına ne ölçüde yer veriyorsunuz? .....	92
Tablo 43. 8. sınıfta vurgu-tonlama hatalarını gidermek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz? .....	93
Tablo 44. 8. sınıf konuşma eğitiminde beden dilini (jest ve mimikler) öğretme durumunuz. ....	93
Tablo 45. 8. sınıf öğrenci cinsiyet dağılımı.....	94
Tablo 46. 8. sınıf öğrenci yaş durumu.....	95
Tablo 47. 8. sınıf öğrencilerinin kendisi dahil kardeş sayısı.....	95
Tablo 48. 8. sınıf öğrencilerinin yakın arkadaş sayısı.....	96
Tablo 49. 8. sınıflarda sınıf mevcudu. ....	96
Tablo 50. 8. sınıf Türkçe derslerindeki etkinlikler sizi konuşmaya ne ölçüde yönlendiriyor? .....	97
Tablo 51. 8. sınıf Türkçe derslerinde sınıf içinde dersle ilgili tartışmalara katılır mısınız? .....	97
Tablo 52. Aile sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz? .....	98
Tablo 53. Arkadaş sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz? .....	99
Tablo 54. Aile ortamında konuşurken diğer aile bireyleri sizi dinler mi? .....	99
Tablo 55. Arkadaş ortamında konuşurken arkadaşlarınız sizi dinler mi? .....	100
Tablo 56. Konuşmanızda yerel ağız kullanır mısınız?.....	101
Tablo 57. Konuşmanızda İstanbul Türkçesi kullanmaya gayret eder misiniz? .....	101
Tablo 58. Konuşmada yerel ağız kullanımını doğru buluyor musunuz? .....	102
Tablo 59. "Beden dili" kavramını hiç duydunuz mu? .....	103
Tablo 60. "Beden dili" çalışmaları yapıyor musunuz?.....	103
Tablo 61. "Telaffuz" kavramını hiç duydunuz mu?.....	104
Tablo 62. Okulda veya okul dışında telaffuz çalışmaları yapıyor musunuz? .....	104
Tablo 63. Okulda veya okul dışında "tonlama" ve "vurgu" kavramını hiç duydunuz mu? .....	105

Tablo 64. Okulda veya okul dışında "tonlama" ve "vurgu" çalışmaları yapıyor musunuz? .....	105
Tablo 65. Konuşmanızı etkileyen fiziki bir rahatsızlığınız var mı?.....	106
Tablo 66. Konuşmanızı geliştirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?.....	106
Tablo 67. Topluluk önünde konuşmaktan korkar mısınız?.....	107
Tablo 68. Verilen bir konu üzerinde üç-beş dakikalık bir konuşma yapabilir misiniz?.....	107
Tablo 69. Okul içinde 8. sınıf Türkçe derslerinde konuşma eğitimiyle ilgili aşağıdaki çalışmalardan hangilerini yapıyorsunuz?.....	108
Tablo 70. Okul içinde 8. sınıf Türkçe derslerinde konuşma eğitimiyle ilgili ne tür araç-gereçlerden faydalanıyorsunuz?.....	109
Tablo 71. Okulda "Güzel Konuşma ve Yazma" adlı bir dersiniz var mı? .....	110
Tablo 72. 8. sınıf Türkçe derslerinin haftada kaç ders saatinde konuşma eğitimi çalışmaları yapıyorsunuz?.....	110
Tablo 73. 8. sınıf Türkçe derslerinde yaptığınız konuşma eğitimi çalışmaları konuşmanızı geliştirmeye yardımcı oluyor mu? .....	111
Tablo 74. Sizce 8. sınıf Türkçe derslerinde yaptığımız konuşma eğitimi çalışmaları yeterli mi?.....	112
Tablo 75. "Konuşma eğitimi çalışmaları sadece okulda yapılır." görüşüne katılıyor musunuz? .....	112
Tablo 76. Okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapıyor musunuz? .....	113
Tablo 77. Aile, arkadaş ve yaşam çevrenizin konuşma şekilleri sizin konuşmanızı etkiliyor mu? .....	114
Tablo 78. Eğer; aile, arkadaş ve yaşam çevrenizin konuşma şekilleri konuşmanızı etkiliyorsa hangi yönde etkiliyor? .....	114
Tablo 79. Televizyon veya radyo konuşmanız üzerinde etki oluşturuyor mu? .....	115
Tablo 80. Eğer televizyon veya radyo konuşmanız üzerinde etki oluşturuyorsa hangi yönde oluşturuyor?.....	115
Tablo 81. Konuşmanız üzerinde en çok hangisi etkilidir? (En çok etkili olan "1" olacak şekilde az etkiliye doğru numaralandırınız.).....	116

## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dilin işlevleri (Kaynak: Uçan, 2008, s.26). ..... 18



# BÖLÜM I

## GİRİŞ

### 1.1. Problem Durumu

İnsanı hayvanlardan ayıran, onu insan yapan sosyal etmenlerdir (Ergin, 2014, s. 21). Bu sosyal etmenlerin başında kültür gelmektedir. Kültüre; yapısı, ve onu oluşturan unsurları (dil, din, tarih, edebiyat, sanat vb.) temelinde bakıldığında kültürün oldukça geniş bir konu olduğu görülecektir (Göçer, 2012, s.50). Dil, kültürü oluşturan unsurlardan biridir. Dil, insanların duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullandıkları hareket, söz ya da yazı ile aktarılan işaretler sistemidir (Er, 2010, s. 15). Kültürün nesiller arası aktarımında en büyük görevi dil üstlenmektedir. İnsanın diğer varlıklardan ayrılmasını sağlayan, onlardan üstün kılan vasıf dildir (Ünalın, 2012, s. 4).

Dilin boyutları toplumun gelişmişlik düzeyine göre değişir. İlkel bir toplulukta dil sözcük olsun, kavram sayısı olsun, kuralların belirginliği olsun küçük boyutlara sahipken, gelişmiş toplumlarda bu boyutlar büyümektedir (Paycı, 1994, s. 8). İlkel toplumlar gerek araç-gereç ve teknolojik alet kullanımı, gerekse kültürel birikim yönünden oldukça fakirdirler. Tüm bu medeniyet faktörleri dili etkileyen unsurlardır. İlkel bir kabile dilinde buzdolabı, televizyon veya bilgisayar gibi kelimeler olması beklenemez. Gelişmişlik arttıkça kullanılan dil de zenginleşir.

Konuşma, sesler yardımıyla duygu düşünce ve bilgilerin dil marifetiyle aktarılmasıdır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2007, s. 247). Konuşma, dilin sözelleşmiş halidir. Günlük hayatta en yaygın kullanılan iletişim biçimidir. Düşünme denilen olgu da insanın içinden kendi kendine konuşmasıdır. Dil yoluyla sadece birkaç ağız hareketi sayesinde duygular, düşünceler, sevinçler, kederler karşı tarafa aktarılabilir, birkaç kelime ile insanlarda onarılmaz yaralar açılabilir (Uçan, 2008, s. 11). Eğitim alanında bilgi aktarma büyük ölçüde konuşma yoluyla yapılmaktadır. Dilin kurallarına uygun, anlaşılır ve açık bir konuşma bireye gerek iş, gerekse özel hayatında her kapıyı aralar.

İnsanlarda konuşma üç parçalı bir sistem sayesinde gerçekleşir. Bu sistem; farklı sesler çıkarabilen bir ses organı, sesleri alan ve kod açan bir işitme sistemi ve hem çıkarılan hem de işitilen seslere anlam kazandıran bir beyinden oluşur (Paycı, 1994, s. 33). Bu sistemin herhangi bir ayağındaki işlev bozukluğu konuşmanın amacına ulaşmasını engeller. Konuşma amacına ancak, konuşan tarafından seslerin anlaşılabilir ve işitilebilir bir şekilde çıkartılıp dinleyici tarafından bunların doğru bir şekilde algılanması sonucunda ulaşabilir. Konuşma, eğer karşıda bir dinleyen varsa veya olacaksa anlamlıdır. Dinleyenin olmadığı bir konuşma eylemi sonucunda iletişim gerçekleşmiş olmaz.

Özkan (2010), iletişim sürecinde rolü olan belli başlı öğeleri; kaynak, mesaj, alıcı kanal ve kod olarak belirlemiştir.

- Kaynak; mesajı gönderen dolayısıyla iletişimi başlatan kişidir.
- Mesaj; söylenenler, bunların söyleyiş tarzı ve içerikleridir.
- Alıcı; mesajın hedefi, kurum veya kuruluştur.
- Kanal; mesajın iletilmesini sağlayan araçtır (ses, yazı, hareket vb.).
- Kod; gönderici ve alıcının ortaklaşa sahip olduğu dildir (s. 16-17).

İletişim, konuşma olarak gerçekleştirilecekse önce zihinde mesaj oluşturulur ve kullanılan dile uygun şekilde kodlanır. Kodlanan mesaj ses organları yardımıyla seslendirilir. Karşı taraf kulaklarıyla bu ses titreşimlerini algılar ve en sonunda da beyinde mesajın içeriği kullanılan dile ait kod yardımıyla çözülür ve seslere bir anlam verilir. Konuşma iletişim amacıyla yapılan bir eylemdir dolayısıyla konuşmanın başarılı olması karşı tarafın bu konuşmayı anlamlandırabilme seviyesine bağlıdır. Alıcının anlamlandıramadığı konuşma boşuna yapılmış bir eylemdir. Başarılı bir iletişimin gerçekleştirilebilmesi için ilk önce konuşmanın anlaşılabilir olması gerekmektedir.

Konuşmanın temelinde ses vardır, duygu ve düşünceler bu sesler yardımıyla yansıtılırlar. Yazı şekil, sembol, jest ve mimikler de konuşmaya yardımcı araçlardır (Yaman, 2001, s. 8). Akciğerlerden gelen havanın ses yolunun bir noktasında boğumlanması ile oluşan ve kulaklar aracılığıyla algılanan titreşimlere ses denir (Akbulut, 2015, s. 18). Anlaşılabilir bir konuşma için ilk önce sesin doğru çıkarılması

gerekmektedir. Bazı kişilerde sesin doğru çıkarılmasını engelleyen fiziksel veya zihinsel rahatsızlıklar ya da geçmişten gelen alışkanlıklar bulunmaktadır. İyi bir konuşma için bu gibi olumsuzlukların düzeltilmesi gerekir.

Konuşma, uyanık olunan her an yapılan önemli bir etkinliktir. Resim, müzik gibi etkinlikler seçime bağlıken konuşmanın zorunlu olarak yapılması ve öğrenilmesi gerekir (Tekinalp, 2014, s. 2). Bireyler konuşma becerisini aile içinde edinirler. Fakat hayatın her alanında kullanılan bu denli önemli bir işleve sahip konuşma sadece aile içinde edinildiği şekliyle bırakılamaz.

Çocuklar okul çağına ulaştıklarında çoktan konuşma becerisini kazanmışlardır. Ancak bu konuşma becerisi olgunlaşmamış ve yerel özelliklere sahip bir haldedir (Temizyürek vd., 2007, s. 248). Bireyler okula gelip öğrencilik hayatına başladıklarında, okula getirdikleri bu ham konuşma, öğretmenler tarafından işlenerek herkesin anlayabileceği İstanbul Türkçesine ve dil kurallarına uygun, hoşça giden bir şekle büründürülmeye çalışılır.

Öğretmenlerin görevi öğrencilerdeki konuşma hatalarını gidermeye çalışmak, onlara dil kurallarını öğretmek, öğrencileri konuşma yoluyla kendilerini ifade etme konusunda cesaretlendirmektir. Ancak bu amaca ulaşmak için yapılan çalışmalar sırasında öğretmenlerin karşısına materyal eksikliği, yeterli zaman bulunamaması, ailelerin desteğinin alınamaması, sınıf ortamının uygun olmaması, üniversite sıralarında bu alanda yeterli eğitim alamamaları, öğretim programlarının yeterli rehberliği sağlayamaması gibi bazı sorunlar çıkabilmektedir. Konuşma eğitimi çalışmalarında öğretmen ve öğrencilerin karşılıklı çıkan engeller ve konuşma eğitiminin başarı durumu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

## **1.2. Problem Cümlesi**

8. sınıf Türkçe derslerinde öğrencilere konuşma becerisinin kazandırılması konusunda ne gibi engellerle karşılaşmaktadır, bu engellerin giderilmesi için ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?

### 1.3. Alt Problemler

- Konuşma eğitimi dahilinde ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
- Konuşma eğitiminde en çok kullanılan araç-gereçler nelerdir?
- Konuşma eğitimi çalışmalarının önündeki engeller nelerdir?
- Türkçe ders kitabı, konuşma eğitimi çalışmaları için yeterli bir kaynak oluşturmakta mıdır?
- Konuşma eğitimine yeterli süre ayrılabilen midir?
- Konuşma eğitimi çalışmalarında kullanılan yöntem ve teknikler nelerdir?
- Konuşma eğitiminde sorumluluk kimlere aittir?
- Konuşma eğitiminde ölçme ve değerlendirme nasıl yapılmaktadır?
- Konuşma eğitimi çalışmalarında ne tür etkinlikler uygulanmaktadır ve bu etkinliklerin kaynağı nedir?
- Konuşma eğitimine karşı öğrenciler nasıl bir tutum sergilemektedir?
- Öğrenciler okulda yapılan konuşma eğitimi çalışmalarından ne derece memnundurlar?

### 1.4. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu İlköğretim 8. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin Türkçe derslerine giren öğretmenlerin konuşma eğitimi çalışmalarına karşı tutumları oluşturmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlerin konuşma eğitimi çalışmalarında; karşılaştıkları zorluklar, yararlandıkları kaynak ve materyaller, kullandıkları yöntem ve teknikler ile öğrencilerin konuşma eğitimi çalışmalarında karşılaştıkları engeller, yararlandıkları araç-gereçler ve yaptıkları etkinlikler incelenmiştir. Genel olarak öğretmen ve öğrencilerin konuşma eğitimine bakışları, konuşma eğitimini etkileyen faktörler ve ülkemizdeki konuşma eğitiminin durumu üzerinde durulmuştur.

### 1.5. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 8. sınıflarda Türkçe dersinde konuşma becerisinin kazandırılması çalışmaları esnasında öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları engelleri

belirlemek ve bu engelleri ortadan kaldıracak çözüm önerilerinde bulunmaktır. Bu amaca öğretmen ve öğrenci görüşlerine başvurularak ulaşılmaya çalışılmıştır.

### **1.6. Araştırmanın Önemi**

İnsan sosyal bir varlık olduğu için içindekileri dışa vurmak, duygu ve düşüncelerini diğer insanlarla paylaşmak ister (Özkan, 2010, s. 53). İnsanlar kendilerini ya konuşarak ya da yazarak anlatabilirler.

Yazarak anlatma insanlık tarihi içinde son dönemde ortaya çıkmış bir yöntemdir. Konuşma ise insanların en eski ve en pratik anlatma yöntemidir. İnsanlar doğuştan konuşma becerisi ile doğarlar. Her bebek dünyaya gözlerini açtığı ilk anda ses çıkarma kabiliyetine sahiptir. Ancak bu sesler bir anlam ifade etmeyen gelişigüzel çıkarılan seslerdir. Bebekler seslerin bir anlam ifade etmesini sağlayan gerekli kod dizilim bilgisine yani dile sahip değildirler. Dil edinimi, çocuğun çevresini dinleyerek onları taklit etmesi yoluyla oluşur. Çocuk bu sayede sesleri sıraya koyarak kendini nasıl ifade edebileceğini öğrenir ve artık konuşmaya başlar. Ancak bu konuşma kesilmemiş bir elmas gibidir. Nasıl ki elmas uygun açılarla kesilmeden, parlatılmadan bir güzellik ifade etmiyorsa ana hatlarıyla edinilen bu konuşmada da bir güzellik yoktur. Burada okul devreye girer, bu ham konuşmayı alır, eğitim süzgecinden geçirir ve bireye kurallara uygun, doğru ve güzel konuşma becerisini kazandırır.

Konuşma; hayatın her alanında, her zaman, herkesin kullandığı bir beceridir. İnsanlar karşılıklı konuşmalarına göre bir değer biçerler. Bir kişinin konuşmasından onun, eğitilmiş mi eğitimsiz mi, bilgili mi bilgisiz mi olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. İyi bir konuşmaya sahip olan kişiler diğerlerince dinlenirler, onların fikirlerine değer verilir. Bir iş görüşmesinde kurallara uygun ve güzel bir konuşmaya sahip biri, bu özelliklere sahip olmayan birine göre işe alınma konusunda daha avantajlıdır. İyi bir konuşmaya sahip bireye hayatın her alanında kapılar ardına kadar açıktır.

Konuşma yeteneği doğuştan gelir fakat güzel ve etkili konuşma becerisi eğitim yoluyla elde edilebilir (Kurudayıoğlu, 2014, s. 72). Amacı insanları hayata hazırlamak olan okulda, hayattaki yeri bu denli önemli olan konuşmaya yer ayrılması düşünülemez. Ailede temeli oluşturulan konuşma becerisinin, geliştirilip sağlam bir yapıya büründürülmesi okulda olur. Bireyler okulda; seslerini doğru kullanmayı, kurallara



uygun hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar yapmayı, dilin kurallarına hakim olmayı öğrenirler. Bu amaçlara ulaşabilmek için yola koyulan öğretmen ve öğrencilerin karşılarına çıkan engellerin belirlenmesi, bu engellere karşı çözüm önerilerinin getirilmesi, herkesin kendi sorumluluk alanlarının farkında olması, hayatta bu denli öneme sahip olan konuşma becerisinin geliştirilmesi çalışmaları açısından önemlidir. Araştırmada, konuşma eğitiminin her boyutuyla alakalı olarak öğretmen ve öğrencilerin düşünceleri alınarak bu alandaki eksikliklerin ortaya konması ve bu eksikliklerin giderilmesi için çözüm önerileri sunulması hedeflenmiştir.

Türkçe eğitimi alanında konuşma eğitimi ile ilgili yapılan fazla çalışma yoktur. Özellikle bu araştırma, konuşma eğitimi konusunda öğrencilerin de fikrinin alınması yönüyle konuya farklı bir boyut kazandırmaktadır. Araştırma tüm bu özellikleriyle konuşma eğitimine geniş bir açıyla bakarak yapılan konuşma eğitimi çalışmalarını öğretmen ve öğrenci gözüyle değerlendirmesi, bu alandaki eksiklikleri ve aksayan yönleri ortaya koyması, bu aksaklıkların giderilmesi yönünde ilgili kişilere fikir verilmesi, gelecekte yapılacak yeni öğretim programlarına veri teşkil etmesi açısından önemlidir.

### **1.7. Varsayımlar**

1. Örneklemin evreni doğru temsil ettiği,
2. Öğretmen ve öğrencilerin kendilerine yöneltilen anket sorularına gerçek durumlarını yansıtan içten cevaplar verdikleri,
3. Kullanılan araştırma yönteminin araştırma amacına uygun olduğu,
4. Toplanan verilerin araştırma için yeterli olduğu varsayılmıştır.

### **1.8. Sınırlılıklar**

Araştırma:

1. Aksaray ili merkez ilçesinde öğrenci sayısı en yüksek olan on ortaokul
  - Cahit Zarifoğlu Ortaokulu
  - Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu
  - Taptuk Emre Ortaokulu

-Hacı Cevriye Ünsal Ortaokulu

-Kılıçarslan Ortaokulu

-23 Nisan Ortaokulu

-Piri Mehmet Paşa Ortaokulu

-Aksaray Ortaokulu

-Gazipaşa Ortaokulu

-Mustafa Yazıcı Ortaokulu ile,

2. İlköğretim 8. sınıf Türkçe derslerine giren Türkçe öğretmenleri ve 8. sınıf öğrencileri ile,

3. 2016-2017 öğretim yılı Mayıs ve Haziran aylarında uygulanan anket çalışması ile sınırlıdır.

## **1.9. Önceki Çalışmalar**

### **1.9.1. Tezler**

Şimşek (2004) çalışmasında, doküman incelemesi yaparak ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin önemini ortaya koymuş ve bu becerinin geliştirmesi için öğretmenlerin okulda uygulayabilecekleri birtakım öneriler sunmuştur.

Arhan (2007) çalışmasında, öğretmen görüşlerine göre ilköğretim ikinci kademe konuşma eğitimi durumlarını incelemiştir. Araştırma Ankara'da sekiz merkez ilçede, farklı sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda görevli 244 Türkçe öğretmenini ile yapılmıştır. Veriler alan araştırması modeli kapsamında Türkçe öğretmenlerine uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Sonuçta; öğretmenlerin eğitimleri sırasında konuşma ile ilgili yeterli eğitim almamalarının, öğretmenlerin ders saatlerinin oldukça yoğun olmasının, ders kitabına aşırı bağlılığın, teknolojik imkanlardan yeterli derecede faydalanılmamasının, ölçme-değerlendirme çalışmalarının bilimsel değerlendirme dışındaki yöntemlerle yapılmasının konuşma eğitimine olumsuz etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Gökkaya (2008), çalışmasında, konuşma becerisi kazandırılmasında tekerleme kullanımının etkisini incelemiştir. Araştırma, Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 3, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okuyan konuşma bozukluğuna sahip 9 öğrenciden uygulamalı gözlem yoluyla elde edilen verilerin analizi ile oluşturulmuştur. Bu öğrencilerin konuşma bozukluklarının giderilmesinde tekerleme çalışmalarının etkisi incelenmiş ve tekerleme çalışmalarının konuşma bozukluklarının giderilmesinde olumlu katkısı olduğu sonucuna varılmıştır.

Sağlam (2010) çalışmasında, 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerinin üzerine eğilmiştir. Araştırmada Türkçe dersi öğretim programı konuşma becerisi kazanımlarına karşılık 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri incelenmiştir. Tarama modeliyle, Antalya ili merkez ilköğretim okullarından 98, 7. sınıf öğrencisinin hazırlıksız konuşma becerilerinin betimlemesi yapılmıştır. Öğrencilere belirlenen 15 konu içerisinde kura çektilerle, onlardan kurada çıkan konu hakkında konuşma yapmaları istenmiş bu sırada öğrencilerin yaptıkları konuşmalar da kamera ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonra bu kayıtlar incelenerek bir puanlama ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin hazırlıksız konuşma konusunda yeterli beceriye sahip olmadıkları ortaya koyulmuş ve bu olumsuzluğun giderilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Arslan (2010) çalışmasında, Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitimi ve etkinlikleri hakkındaki görüşlerine yer vermiştir. İlişkisel tarama modeli kullanılarak Kırıkkale ili merkez ilçesinde görev yapan 70 Türkçe ve 213 sınıf öğretmenine uygulanan anket yoluyla elde edilen veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin, öğrencilerin öğretim programındaki kazanımları yeterince edinemediklerini düşündüğü ortaya çıkmıştır. Bu sonucun nedeni olarak öğretmenler; sınıfların kalabalık olmasını, materyallere ulaşmada güçlük çekmelerini, aile desteğinin olmamasını göstermişlerdir.

Göçen (2011) çalışmasında, televizyonun konuşma eğitimine olan etkilerini incelemiştir. Araştırma 7 bölgeyi temsilen seçilen 7 ildeki 938 ilköğretim ikinci kademe öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. 7 ilin her birinden birer merkez ve köy okulu seçilerek farklı sosyo-ekonomik çevrelerin araştırmaya tam olarak yansıtılması amaçlanmıştır. Veriler öğrencilere uygulanan anket yoluyla toplanmış SPSS paket programıyla analiz

edilmiştir. Araştırma sonucunda; evinde birden fazla televizyon olan öğrencilerin merkez okullarında okuyanlar olduğu ancak günde 4 saatten fazla televizyon izleyenlerin çoğunluğunun köy okullarındaki öğrencilerden oluştuğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla televizyon izlediği, öğrencilerin güzel konuşmayı televizyon izleyerek öğrendikleri ve öğrencilerin konuşma eğitiminde televizyonun okula göre daha öğretici olduğu düşüncesine sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dülger (2011) çalışmasında, ilköğretim çağındaki öğrencilere konuşma becerisi öğretiminin Türkçe öğretmen görüşleri bakımından durumunu incelemiştir. Araştırma İzmir ilindeki çeşitli ilköğretim okullarında görevli 83 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler Türkçe öğretim programındaki kazanımlar dikkate alınarak oluşturulan ölçek yoluyla toplanmış ve SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, 7. sınıf öğrencilerinin konuşma becerisi kazanımlarını edinmede orta derecede başarılı oldukları görüşünü paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

Altuntaş (2012) çalışmasında, 7. sınıf Türkçe dersinde uygulanan konuşma eğitimini, Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmiştir. Araştırma Adana ili merkez ilçelerinde görev yapan ve 7. sınıf Türkçe derslerine giren 222 Türkçe öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda karma yöntem temelinde 222 öğretmene anket uygulaması yapılmış, 10 öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiş ve 5 öğretmen gözlenmiştir. Veriler SPSS paket programı ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Sonuçta; etkinliklerin uygulanmasında sorunlar olduğu, ders kitabı harici materyallere yeterince yer verilmediği, konuşma eğitiminin öznel yargılara göre değerlendirildiği, yerel ağız kullanımının konuşma eğitiminde bir sorun olduğu ortaya çıkmıştır.

Çerçi (2013) doktora çalışmasında, telaffuz, vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimini incelemiştir. Araştırma Mersin-Erdemli Mehmet Akif Ersoy İmam Hatip Orta Okulu ve Turgut Özal İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri ile yapılan ön test ve son test modelinde deneysel bir çalışmadır.. Okullardan 73 öğrenciye uygulan ön test sonucunda; 37 öğrenci deney grubu, 32 öğrenci kontrol grubu olarak seçilmiş bu öğrencilerden deney grubuna dinleme destekli öğretim materyalleri, kontrol grubuna yazılı öğretim materyalleri uygulanmıştır. Veriler ses

kayıt cihazı ile toplanmış, 'Praat' ses analiz programı ve "Telaffuz Hataları Tespit Formu" ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak, kontrol grubuyla deney grubu arasında son test başarı ortalamaları arasında önemli bir farkın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Erden (2014) yüksek lisans tezinde, ortaokul Türkçe dersi öğretim programında konuşma eğitimine yönelik olarak önerilen yöntem ve tekniklere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma, karma yöntem kullanılarak Bolu ili merkez ve ilçelerinde resmi ve özel ortaokullarda görev yapan 117 Türkçe öğretmeni ile yapılmıştır. Veriler; bütün öğretmenlere uygulanan anket ve merkez ilçede görev yapan 26 öğretmene uygulanan görüşme formu ile toplanmış, SPSS paket programı ve kategorisel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin konuşma eğitimine ilişkin yöntem ve teknikleri yeterince tanımadıkları, bu teknikleri uygulama konusunda bilgi ve beceri eksikliği içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Marangoz (2014) çalışmasında, ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki konuşma eğitimi uygulamalarını irdelemiştir. Araştırmada, 2005-2012 yılları arasında ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki metinlerin işleniş süreçlerinde kullanılan konuşma türlerinin neler olduğu ve hangi sıklıkta kullanıldığı üzerinde durulmuştur. Veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanarak analiz edilmiştir. Sonuçta, kitaplarda günlük hayatta bireye gerekli olan konuşma türlerine yeterince yer verilmediği bu nedenle de Türkçe ders kitaplarının konuşma becerini geliştirmede yetersiz kaldığı bilgisine ulaşılmıştır.

### **1.9.2. Makaleler**

Kurudayıoğlu (2003) makalesinde, konuşma eğitiminin önemini ortaya koyduktan sonra konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlik önerilerinde bulunmuştur. Bu etkinlikler; örnek konuşmalar, sorular sormak, anı anlatmak, gezi anlatımı, masal öykü anlatımı, okunan bir yazının sınıfta anlatılması, hikaye, masal veya roman anlatılması, tahmin etme çalışmaları, sınıflandırma-igilendirme-gruplandırma çalışmaları, hayal kurma, tartışma çalışmaları, söz korusu, dramatizasyon, karagöz ve kukla oynatma, resim-grafik-karikatür üzerine konuşma, tasvir-tahlil çalışmaları, beyin fırtınası, sesi doğru kullanma etkinlikleri, tekerleme, hazırlıksız konuşma ve oyunlardan yararlanma (son harf, kelime anlatımı, sessiz sinema, sesli sinema, kim bu adam, ben

kimim, meslekler, kulaktan kulağa, mantıklı sorulara mantıksız sorular, cümle tamamlama, atasözlerini birleştirme, pazarlamacı)'dır.

Uçgun (2007) makalesinde, konuşma eğitimini etkileyen faktörler üzerinde durmuştur. Makalede ailenin, öğretmenlerin, araç-gereç kullanımının konuşma eğitimine etkileri olduğu savunulmuştur. Konuşma eğitimi verecek olan öğretmenin, öncelikle iyi bir konuşmaya sahip olması gerektiği çünkü onun öğrencilerce rol model olarak alınacağı vurgulanmıştır. İnsanın hayatta yanığı içine düşmemesi için zamanı gelince gerektiği kadar konuşmayı öğrenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Erdem ve Deniz (2008) araştırmalarında, güzel konuşma kurslarındaki verimliliğin nasıl artırılacağı üzerinde durmuşlardır. Veriler alan araştırması yöntemiyle Ocak-Nisan 2007 arasında 23. Dönem BELTEK Güzel Konuşma Kursuna devam eden 131 kursiyer arasından rastgele seçilen 66 kursiyer üzerinden toplanmıştır. Sonuçta kursiyerlerin güzel ve etkili konuşmanın nasıl gerçekleştiği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Doğan (2009) makalesinde, konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olarak konuşma becerisi eğitiminin gerekliliğini ortaya koyduktan sonra "Peşin Para", "Çocuk Oyunları", "Karikatürler", "Kelime Havuzu" ve "Araç - Gereçler" başlıkları altında etkinlik önerilerinde bulunmuştur.

Temizkan (2009) makalesinde, akran değerlendirmesinin konuşma becerisini geliştirmeye etkisi üzerinde durmuştur. Araştırma ön test ve son test uygulaması şeklinde Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 3. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerden 8'i hazırlıklı konuşma çalışmaları yapmış, geri kalan 26'sı ise akran değerlendirme formları yoluyla değerlendirme yapmıştır. Ön test niteliğinde olan birinci ay hazırlıklı konuşmalar yapıp akran değerlendirmesi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar konuşmacılarla paylaşılmış, son test niteliğindeki ikinci ay da yine aynı şekilde hazırlıklı konuşmalar gerçekleştirilip akran değerlendirmesi yapılmıştır. Sonuçta ilk akran değerlendirmesi ile ikinci akran değerlendirmesi arasında anlamlı fark bulunduğu, konuşmacıların ilk akran değerlendirme sonuçlarına göre kendilerini geliştirip ikinci konuşmalarında daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır.

İşisağ ve Demirel (2010) çalışmalarında, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metninin konuşma becerisinin gelişiminde kullanılmasını incelemiştir. Veriler ön test-son test ve deney grubu-kontrol grubu uygulamalarıyla Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Bölümü, İngilizce Öğretmenliği 1. sınıf konuşma becerisi dersi alan beş şubeden rastgele seçilen ikisi üzerinden biri kontrol grubu, diğeri deney grubu şeklinde düzenlenerek elde edilmiştir. Sonuçta deney grubu lehine anlamlı farklar tespit edilmiştir.

Demir (2010) makalesine, konuşma eğitiminde benmerkezci konuşmayı konu etmiştir. Makalede; kendine güven duymayan kişilerin kendi konuşmalarından çok dinleyenlerin tepkilerine dikkat ettikleri için konuşmalarında başarılı olamadıkları, benmerkezci konuşmada bireylerin olaylar ve durumlar karşısında kendilerini sesli şekilde olduğu gibi ifade ettikleri, bu tür konuşmada bireylerin duygu ve düşüncelerini karşı tarafa daha rahat ve tereddütsüz aktarabildikleri, benmerkezci konuşmanın gerçekleşebilmesi için bireyin kendini önemli, güvende ve rahat hissettiği bir ortamın olması gerektiği yargılarına ulaşılmıştır.

Orhan, Kırbaç ve Topal (2012) çalışmalarında, görsellerle desteklenen altı şapka düşünme tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesine etkisini incelemiştir. Araştırma ön test-son test deseninde, Erzurum ili Yakutiye ilçesindeki Polis Amca İlköğretim Okulunda 2011-2012 öğretim yılında 8. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Deney grubunu 8/A, kontrol grubunu ise 8/B oluşturmaktadır. Ön test sonucunda iki grup arasında fark olmadığı görülmüştür. Deney grubuna altı şapkalı düşünme tekniği çalışmaları yaptırılmıştır. Konuşma becerisi gözlem formuyla çalışmalar değerlendirilmiştir. Sonuçta konuşma becerisini geliştirmede görsellerle desteklenmiş altı şapkalı düşünme tekniğinin geleneksel yöntem nazaran daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaman ve Karaarslan (2012) çalışmalarında, konuşma becerisinin geliştirilmesinde beyin fırtınası tekniğinin etkisini eylem araştırması yöntemiyle incelemiştir. Araştırma İstanbul'daki bir ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören 12 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Beyin fırtınası seansları kamera ile kayıt altına alınmış, veriler katılımlı gözlem yöntemiyle toplanmıştır ve nitel içerik çözümlemesi ve eleştirel söylem analizi ile yorumlamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırma sonunda beyin

fırtınası tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesinde olumlu katkısının olduğu görülmüştür.

Demir (2014) çalışmasında, konuşma ve dinleme becerileri üzerine öğretmen inanışlarına değinmiştir. Araştırma Diyarbakır şehir merkezindeki 3 farklı lisede görevli 4'ü erkek 10 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerden konuyla ilgili 4 soruya yazılı olarak yanıt vermeleri istenmiştir. Sonuçta öğretmenlerin çoğunluğunun konuşma aktivitelerinin merkezine drama, diyalog kurma ve rol oynamayı aldıkları görülmüştür.

Gedik ve Orhan (2014) çalışmalarında, öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımlarının konuşma becerilerini geliştirmeye olan etkisi üzerinde durmuşlardır. Araştırma ön test-son test deneme modelinde, 2012-2013 öğretim yılında Erzurum ili, Palandöken ilçesindeki Alparslan Ortaokulunda sabah grubunda yer alan 30 8. sınıf öğrencisinin deney, öğleden sonra grubundaki 30 8. sınıf öğrencisinin ise kontrol grubu olarak organize edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Veriler Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki "Konuşma Gözlem Formu" vasıtasıyla ön test ve son test olarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda yapılan sosyal etkinliklerin öğrencilerin konuşma becerilerinde bir iyileşmeye neden olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Karadüz ve Sayın (2015) çalışmalarında, öğretmenlerin derslerindeki konuşma edimlerinin öğrencileriyle iletişimlerine etkisini araştırmışlardır. Araştırma nitel durum araştırması modeli şeklinde Konya şehir merkezindeki ortaokullarda görevli toplam 10 öğretmenin görüşleri ve bu öğretmenlerin derslerinde yapılan gözlemlerle gerçekleştirilmiştir. 10 öğretmenin dağılımı, 5 erkek, 5 kadın ve 7 branş 3 sınıf öğretmeni şeklindedir. Araştırma sonunda; öğretmenlerin müfredat sorumluluğu altında ezildiği, kendilerine verilen müfredatı zamanında uygulama çabasına yoğunlaştıkları, bu nedenle de ders dışı aktivite ve konuşmaya zaman ayıramadıkları bulgularına ulaşılmıştır.

Cömert (2017) makalesinde, 2017 Türkçe dersi öğretim programında ortaokul düzeyinde yer alan konuşma becerisi kazanımlarını konu edinmiştir. Doküman incelemesi yöntemiyle 2017 Türkçe dersi öğretim programı, konuşma becerisi kazanımları yönünden incelenmiş ve konuşma becerisinin bütün özelliklerinin kazanımlarda yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.



Hamzadayı ve Dölek (2017) çalışmalarında, konuşma becerisinin değerlendirilmesi konusunda öğretmenlerin yaklaşımlarını incelemiştir. Araştırma 2014-2015 öğretim yılında Gaziantep ilinde görev yapan 20'si kadın toplamda 42 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Veriler 8 açık uçlu sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Sonuçta öğretmenlerin; konuşma becerisini en az diğer beceriler kadar önemli gördükleri, hazırlıksız konuşmalara daha çok yer verdikleri, konuşma becerisini değerlendirirken hiçbir ölçme aracından yararlanmadıkları ortaya çıkmıştır.



## BÖLÜM II

### GENEL BİLGİLER

#### 2.1. Dilin Tanımı ve Önemi

Dil savaş ilan etmekten gönüller fethetmeye kadar çok farklı amaçlarla kullanılabilen bir varlık olduğundan tek bir tanımının yapılması zordur (Toklu, 2007, s. 13).

Tablo 1. *Dilin tanımları* (Kaynak: Toklu, 2007, s. 14).

TANIM	ÖLÇÜT
1. Dil, bir düşünme ve davranış aracıdır. 2. Dil en önemli iletişim ve anlaşma aracıdır.	Dilin işlevsel yönü
3. Dil, bir dil topluluğunda gerçekleştirilebilecek sözcelerin tümüdür. 4. Dil, bir alışkanlıklar bütünüdür (Bloomfield). 5. Dil, sınırlı sayıda sözcük ve kuraldan yararlanarak türetililecek sınırsız sayıda tümceden oluşan bir bütündür (Chomsky).	Bir bütünün parçalarından yola çıkan tanımlar 4. Tanım davranışçı bakış açısı 5. Tanım, üretimsel dilbilgisinin temel düşüncesi
6. Dil uzlaşımaya dayalı bir göstergeler dizgesidir.	Yapısalcı yaklaşım
7. Dil bir toplumsal davranış biçimidir. 8. Dil davranış yönlendirmesini sağlayan bir araçtır.	Toplumdilbilim ve edimibilim açısından
9. Dil, hem bir dizgesel yapı, hem de kurallara bağlı bir davranış biçimidir.	6, 7 ve 8'deki görüşlerin toplamı

Tablo 1. Devamı.

TANIM	ÖLÇÜT
10. Dil toplumsal yaşamın gereksinimlerinden kaynaklanan sessel göstergeler dizgesidir.	Dilin kökenindeki işleve dayanarak, dili zihinsel, toplumsal ve evrimsel bir ürün olarak ele alan görüşler
11. Dil zihinsel bir olgudur.	
12. Dil bir içgüdüdür (Pinker).	

Dil, insanlarla iletişim kurup, duygu ve düşünceleri aktarmada kullanılabilen önemli bir araçtır (Akbulut, 2015, s. 14). Dil, uygarlığın güçlü bir taşıyıcısı, yeniliklerin aktarıcısıdır (Karakaya, 2007, s. 7). Dil, düşüncelerin aynası, fikirlerin ise askısıdır (Ünalın, 2012, s. 8). Dil, ortak bir amaç etrafında toplanıp milleti meydana getiren topluluğa ait insanlar arasında anlaşmayı, duygu ve düşünceleri ifade etmeyi sağlayan kendine has kurallar çerçevesinde yaşayan canlı varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir sistemdir (Çongur, 2002, s. 26). Dil en az iki kişiyi gerektiren bir olgudur. Bu nedenle toplumla, toplu yaşamayla alakalıdır. Bu, kişinin becerilerinin topluma göre şekillenmesiyle oluşur (Paycı, 1994, s. 8). Dil, insana ait olduğu gerçek dünyanın dışında, gerçek dünyanın kurallarına bağlı olmayan bir dünya kurma imkanı verir (Karaağaç, 2009, s. 15).

Hayvanlar da insanlar gibi birbirleriyle iletişim kurma amaçlı bazı sesler çıkarırlar. Ancak bunlar bilinçli bir çabanın ürünü değildir. Doğan Aksan (aktaran Özkırmılı, 2007)'ın da belirttiği gibi; birbirleriyle içgüdüleri sayesinde haberleşen birtakım hayvan türlerinin aksine insan dili, topluma ait özellikler gösteren, nesilden nesile aktarılan, toplumu oluşturan kültür varlığının bir parçası sayılan köklü bir yapıya sahiptir (s. 16). Ayrıca Develi (2011), hayvanlar arasındaki iletişimin binlerce yıldır aynı şekilde gerçekleştiğini ancak hiç değişmediğini belirtmiştir (s. 18). Ancak dil, toplum hayatında vazgeçilmez, canlı bir unsur olduğu için zaman geçtikçe değişir ve gelişir ya da tam aksi yönde ilerleyerek canlılığını kaybeder ve kısırlaşır (Er, 2010, s. 117). Dolayısıyla bu hayvan seslerini dil olarak kabul etmemiz mümkün değildir.

Dilin kökeni tam olarak bilinmemektedir. Yaygın bir teori dilin mimiklerle başladığını, sesin ise bu hareketlere sonradan eklenip sonuçta dile ulaşıldığını söyler (Ruhlen, 2006,

s. 9). Dilin ortaya çıkışı hakkındaki görüşlerden, hayatta kalabilmek için birlikte yaşamaya başlayan insanların yol açtığı etkileşim sonucu ihtiyaçların ortak bir alanda giderilmeye veya paylaşılmaya başlanmasıyla insanların dili meydana getirdiği görüşü akla en yakın olanıdır (Lazar, 2009, s. 74). Çongur (2002), dilbilimcilerin, konuşmanın bir milyon yıl önce başlamış olabileceği görüşünde birleştiklerini ifade etmektedir (s. 16). Ruhlen (2006) ise, dilin ortaya çıkışının ister kültürel olsun, isterse de biyolojik senaryoya dayansın en azından 100 bin yıl geriye gittiğini belirtmektedir (s. 10). Sonuçta dillerin bugünkü düzeylerine ulaşabilmesi çok uzun yıllar almıştır.

İster psikolojik ister biyolojik açıdan olsun dil, insanın en temel ve aynı zamanda da en karmaşık niteliğidir. İnsana özgü bu yetenek insanın diğer yeteneklerinin gelişmesinde de etkili bir faktördür (Karakaya, 2007, s. 7). Beyinde üretilen bilgilerin tek çıkış noktası dildir. Eğer dil olmasaydı insanların diğer canlılardan farkı kalmazdı, insanlar da onlar gibi gelişmeden kalırlardı. İnsana ait kültür, medeniyet ve teknolojinin kaynak ve taşıyıcısı dildir (Ünalın, 2012, s. 4). Dil, geçmiş zaman ve değişik mekanları bir araya getirerek doğaya tarih katar, insanın tarihi bir varlık olarak ortaya çıkmasını sağlar (Karaağaç, 2009, s. 10). Dündar (1995), dilbilimcilerin araştırmaları sonucunda; insan, nasıl ki değişiyor, gelişiyor, yeni buluşlarla, bilinçlenmelerle, düşünce ve yaşam çevresini genişletiyorsa, dilin de insanlara bağımlı bir olgu olarak, değişmesi, gelişmesi ve yeni kavramlar kazanması gerektiği, yargısına ulaştıklarını belirtmiştir (s. 20-21).

Bir dilin başlıca özellikleri şunlardır:

-Çizgiseldir; yani ses, ses organlarıyla arka arkaya çıkarılan seslerin bileşimidir.

-Sistematiktir; dil bilgisi kurallarına bağlıdır yani sınırlı sayıda ses yetkin bir biçimde bir araya getirilebilir.

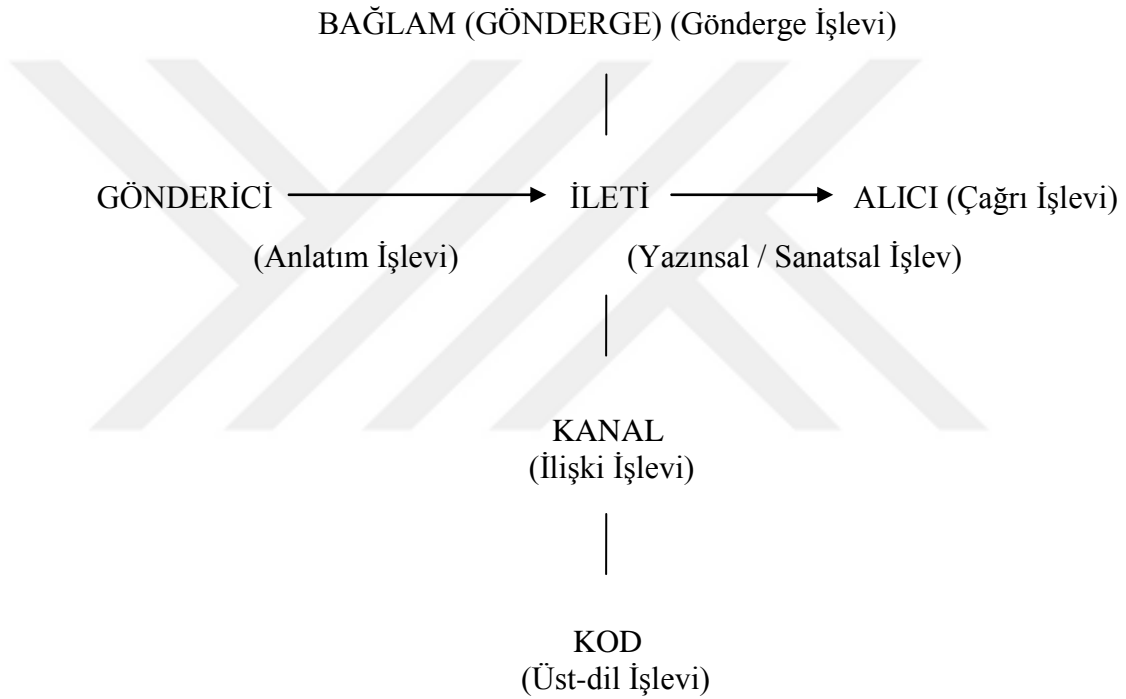
-Ekleme; insan dilinin otuz ila elli arasında ses işareti ile farklı iletileri aktarabilmesidir.

-Biçim; seslerin her dilde belirlendiği şekliyle kendi kendine düzenlenebilmesidir.

-Nesneler ve sesler arasındaki ortaklık; dil bilgisi kurallarıyla belirlenen başvuru kaynaklarıdır. Dil ifade edildiği dil birimi ile ifade ettiği nesne veya düşünce arasında

mantık ilişkisi olup olmaması anlamında keyfidir. Bu nedenle bir dil, o dili konuşan topluluğun sınırlarının dışına çıkıldığında anlaşılmaz (Lazar, 2009, s. 74).

Diller düşünceleri kodlama, şifreleme sistemidir. Bu nedenle sadece bu şifreleri bilenler bu düşünceleri anlamlandırabilirler. İletişimi mümkün hale getiren gönderenle alıcının birikimlerinin kesiştiği noktadır. Bu alanın genişliği ölçüsünde, iletişim başarılı olur (Özkan, 2010, s. 17).



Şekil 1. Dilin işlevleri (Kaynak: Uçan, 2008, s.26).

Toklu (2007), Jakobson'un dilin temel işlevleri olarak saptadığı altı işlevi şu şekilde açıklamıştır:

-Konuşucuya ilişkin coşku işlevi / duygusal işlev: Konuşucunun öfke, düş kırıklığı, sevinç, üzüntü gibi duygularının anlatımını sağlamasına yarayan işlevdir.

-Dinleyiciye yönelik çağrı işlevi: Bu işlev, reklamlarda ve politik propagandalarda karşımıza çıkar, bir kimseyi bir konuya inandırmayı amaçlayan bildirilerin kaynağı olan işlevdir.

-Nesne ve olguya yönelik olan göndergesel işlev: Dil dışı dünyadaki nesne ve durumların anlatılmasını sağlayan işlevdir.

-İlişki aracına, kanala yönelik ilişki işlevi: Dil aracılığı ile bir ilişki kurma, ilişkinin sürdürdüğünü doğrulama bu ilişkinin sürdürdüğünü doğrulamada, ilişkiyi uzatmada ve kesmede gerçekleşir.

-Üstdilsel işlev: Dilin kendine yönelik işlevidir. Dili dille anlatırken, dil ile dilbilgisi tanımlamaları yapılırken dilin üst dilsel işlevi gerçekleşmektedir.

-Dilin şiirsel işlevi: Bildirinin odak noktası olması durumunda bu işlev gerçekleşir. Edebiyatta, reklamlarda ve propaganda dilinin olduğu yerlerde görülür (Toklu, 2007, s. 28-29).

Dil, konuşma ve ses ilişkisi ağaç örneğiyle açıklanabilir. Tüm ağaca dil denirse; üstündeki portakalların her biri söz; portakalın içindeki dilimlerden her biri konuşma; dilimlerin içindeki küçük tırtırlar da ses olur (Şengül ve Baskın, 2016, s. 7).

### **2.1.1. Konuşma dili - yazı dili**

Yazılı anlatım ile sözlü anlatım arasında birtakım farklılıklar vardır. Konuşma anlık yapılan bir eylem olduğu için dinleyici tepkilerine göre konuşmanın akışına yön verilebilir. Buna karşın yazıda okuyucu tepkilerinin önceden hesap edilmesi ve anlatımın buna göre önceden dizayn edilmesi gerekmektedir. Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farklılıkları şu şekilde sıralayabiliriz:

-Yazıda, konuşmadaki gibi ton, vurgu, jest, mimik yoktur.

-Konuşma ortama göre yönlendirilebilir ancak yazı kalıcıdır. Yazıda düşüncüyü anlatan kelimelerin dikkatli seçilmesi gerekir.

-Konuşmada yapılan yanlışlıklar dinleyiciye fark ettirilmeyebilir ancak yazı okuyucunun önünde olduğundan yazıdaki bir hata hemen fark edilecektir.

-Konuşmada belli bir süre sınırlaması vardır, konunun bu süre içerisinde toparlanması gerekmektedir. Ancak yazıda bir süreden bahsedilemez. Yazarın düşüncelerini en doğru şekilde aktarabilmesine yetecek kadar vakti vardır. Bu nedenle yazı konuşmaya göre daha güvenilirdir.

-Dinleyici tepkileriyle konuşmacıya yön verebilir ama okuyucu yazarı etkisi altına alamaz.

-Yazının başlık, giriş, bölüm vb. şeklinde belli bir biçimi vardır ancak konuşma daha serbest bir yapıdadır.

-Yazı yazmak için iyi bir tekniğe sahip olmak gerekir. Yazar okuyucu ile karşılıklı etkileşim içinde olamayacağından, düşüncelerini okuyucunun anlayabileceği şekilde bir araya getirmesi gerekmektedir (Temizyürek vd., 2007, s. 5).

## 2.2. İletişim

İletişim, herkesin bilgi sahibi olduğu ancak çok az kişiye kapsamlı şekilde tanımlanabilen, insana ait bir olgudur. İletişim; konuşmadır, televizyondur, edebiyattır, bilgi yaymadır hatta saç şeklidir, bu çerçevede sonsuz sayıda ekleme yapılabilir.

İletişim, insanların toplumsallaşmaları sonucu ortaya çıkmıştır. İletişim bilgiyi üretme aktarma ve anlamlandırma sürecidir. İletişimin temelinde bireylerin sosyalleşmesi yatar. Buradan yola çıkılınca iletişim, hem insanlar arasında hem de toplum düzeyinde bir süreç şeklinde tanımlanabilir (Çağlar, Kılıç, 2008, s. 1). İletişim temelde, bireyleri belli bir yer, zaman ve ilişki dahilinde birbirlerine bağlayan bir mekanizmadır (Çotuksöken, 2013, s. 23). İletişim, insan varsa vardır. İletişim denilince insanlar arasında kurulan iletişim akla gelir. Diğer canlılar da birbirleriyle iletişim kurarlar ancak sistemli, planlı, programlı bir yapı olarak iletişim sadece insanlar arasında vardır (Tokgöz ve Eğinli, 2015, s. 19).

Verimli bir iletişim için aşağıdaki üç unsura önem verilmelidir.

-İçtenlik: Konuşmaya ruh katar, duygular bu sayede dışa yansır.

-Alçakgönüllülük: Alçakgönüllü insanlar bir konuyu bilip bilmediklerini çekinmeden söylerler. Hata yapmış olsalar bile hatayı kabullenir ve bunu düzeltecek imkan ve fırsatı ararlar.

-Bilgi edinme arzusu: İletişimin bir amacı vardır. Bu amacı gerçekleştirmek için iletişim kurulur (Yaman, 2001, s. 3-5).

### İletişimin fonksiyonları

- İletişim ile bilgi taşınır.
- İletişim ile sağlıklı ilişkiler kurulur.
- İletişim ile etkileşim sağlanır.
- İletişim ile kararlar taşınır.
- İletişim ile emirler taşınır.
- İletişim ile geri bildirim olarak tanınır (Çağlar, 2008, s. 3-4).

### İletişimin unsurları:

- Kod: Mesajı işaret haline getirmede kullanılan simgeler ve bunlar arasındaki ilişkiyi düzenleyen kurallardır.
- Kodlama: Mesajın kod simgelerine dönüştürülmesidir.
- Kod Açma: Kodlanmış olarak gelen mesajın içeriğini yeniden elde etmek amacıyla çözümlenmesidir.
- Yorumlama: Kodun çözümlenmesinin ardından elde edilen mesajın anlamlandırılmasıdır.
- Geri İletim: Kaynağın gönderdiği mesaja karşı alıcının gönderdiği cevaptır
- Kendine Geri İletim: Gönderenin gönderdiği mesajı kendinin almasıdır. Kendi konuşmasını duyamayan konuşmasını üç-dört dakikadan fazla sürdüremez (Çağlar, 2008, s. 4-5).

Albert Merhabian iletişimde beden, ses ve sözcüklerin etkisine yönelik yaptığı araştırmada; bedenin %55, sesin %38, sözcüklerin %7 oranında iletişime etki ettiği sonucuna ulaşmıştır. Ken Cooper'ın aynı amaç için gerçekleştirdiği araştırmada ise iletişimi; bedenin %60, sesin %30, sözcüklerinse %10 oranında etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır (Ergin, 2014, s. 116).

İletişimin alt başlıkları vardır. Temizyürek vd. (2007) iletişimi sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişim olarak üçe ayırmıştır (s. 18).



### 2.2.1. Sözlü iletişim

İletişim dendiğinde herkesin aklına ilk sırada karşılıklı konuşma gelir (Güngör, 2011, s. 36). Etkileşimlerin çoğu sözler aracılığıyla gerçekleşmektedir (Lazar, 2009, s. 54). Konuşma organlarınca üretilen ses sözlü iletişimin temelini oluşturur. Sözlü iletişimde başarı, etkin bir dinleme ve konuşmaya bağlıdır. Gelişmeyen konuşma ve dinleme yetenekleri iletişimi olumsuz etkilemektedir. İnsanların çoğu düşünmeden konuşmakta, karşısındakinin dediklerine kulak vermeden dinlemektedir (Kurudayıoğlu, 2003, s. 290).

### 2.2.2. Sözsüz iletişim

Konuşma, dil araçlarından yalnızca biridir. Diğerleri ise el işaretleri, jestler, mimikler, semboller, resimler ve şemalardır ( Paycı, 1994, s.16). Sözsüz iletişimin özelliği arada bir aracının bulunmayışıdır. Burada bireyin anlık heyecanları yansıtılmaktadır ve bunlar sadece o an için bir anlam ifade etmektedir (Lazar, 2009, s. 54-55).

Gökçe (2006), sözsüz iletişimin işlevlerini;

- Etkileşimi yönlendirme işlevi
- Duyguları açıklama işlevi
- İletişimsizliği olanaksız hale getirme işlevi

olarak tanımlamıştır (s. 52-54).

Kılınç ve Şahin (2013) sözsüz iletişimin öğelerini;

- Vücutun duruşu
- Jest ve mimikler
- Göz hareketleri
- Giyim, renk ve makyaj
- Zaman ve mekanın kullanımı
- Mesafe

şeklinde sıralamıştır (s. 200-206).

Sözsüz iletişimin öğeleri konusunda Akman (2011) ise;

- Yüz ifadeleri
- Baş hareketleri
- Gözler
- Beden dili

şeklinde bir tasnife gitmiştir (s. 113-120).

İletişim anında bedenin en dikkat uyandıran bölgesi yüz çevresi ve gözlerdir. Yüz ifadeleri, sözlerin ardından duyguları ifade etmede kullanılan önemli bir araçtır (Akman, 2011, s. 113). İletişimin başlaması iki kişinin göz teması kurması sonrasında başlar (Akman, 2011, s117). İletişimde yüz bölgesi ve gözler dışında beden hareketlerinin de büyük önemi vardır. Konuşma sırasında ifade edilen kelimelere uygun şekilde yapılan hareketlere beden dili, jest ve mimikler adı verilir (H. Vural, 2012, s. 153). İnsanlar arasında iletişim amacıyla en çok kullanılan araç konuşma olsa da bütün iletişim şekillerini dille sınırlandırmak yanlıştır. Yüz ifadeleri, beden hareketleri gülmek hatta sessiz kalmak iletişimi sağlayan araçlardır (Lazar, 2009, s. 53). İnsanlar işittiklerinden ziyade gördüklerine daha çok inanırlar. Bu noktada beden dili ortama katılarak ifade edilen düşünce ve kavramları görselleştirir (Tekinalp, 2014, s. 113). Konuşmacı bilgi aktarırken veya duygularını ifade ederken anlattıklarını dinleyiciler için somutlaştırmak amacıyla beden dilinden faydalanır (H. Vural, 2012, s. 153).

Akman (2011), beden dili kullanılırken dört farklı iletişim alanı oluştuğunu ifade etmektedir:

- Mahrem alan: 0-25 cm
- Kişisel alan: 25-80 cm
- Sosyal alan: 80-200 cm
- Genel alan: 200 cm ve daha uzak.

Buradaki mesafeler sahip olunan kültüre bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Genel kullanıma örnek verilecek olursa, iletişim samimi kişilerle gerçekleştirilirken kişisel

alan, samimiyetin olmadığı kişilerle gerçekleştirilirken sosyal alan kullanılır (s. 122-123). Beden dili, ses özellikleri ve sözlerin iletişimdeki ağırlıklarının ne olduğunu ortaya koymaya yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmada iletişimin %55 oranında beden dili, %38 oranında ses tonu, ve %7 oranında sözler vasıtasıyla gerçekleştiği belirlenmiştir (Akman, 2011, s. 121).

### **2.2.3. Yazılı iletişim**

Modern insan olarak adlandırılan "homo sapiens" in ilk kez yaşam sahasına çıkışının en az 40 bin yıl önce olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu türün mükemmel bir dile sahip olduğunu tahmin etmek mantıklı bir yaklaşımdır (Türk, 1998, s. 529). Dilin yazılı olarak ifade edilebilmesi ise bunca yıllık insanlık tarihinin ancak son döneminde mümkün hale gelebilmiştir (Karaağaç, 2009, s. 20). Yazının bulunuşu M.Ö. 3200'lerde Sümerlerce gerçekleştirilmiştir. Sümerlerin yazıyı bulmasını sağlayan faktörler tarım faaliyetlerinde bulunmaları ve bu faaliyet sonucu elde ettikleri ürünlerin hesap listelerinin tutulması gerekliliğidir. Bu gereklilikler sayede Sümerler insanlık tarihine en önemli katkıyı yapmışlardır (Özbay, 2005, s. 72).

İletişim türleri arasında en fazla kalıcılığa sahip olan yazılı iletişimdir. Edinilen bilgilerin ve sahip olunan kültürün nesilden nesile aktarılmasında yazı kadar güvenilir ve kalıcı bir tür yoktur. Anlık eylemler ile gerçekleştirildiği için kalıcı olmayan dil faaliyeti yazı sayesinde kalıcılık kazanmıştır (Karaağaç, 2009, s. 21).

## **2.3. Temel Dil Becerileri**

### **2.3.1. Dinleme**

Dinleme; bir konu hakkında konuşma yoluyla kendini ifade eden konuşmacının ses organları vasıtasıyla ortama yaydığı sesleri işitip bunlara anlam vermek, gelecekte lazım olacakları da belleğe kaydetmek amacıyla çıkarılan sesler üzerinde dikkati toplamaktır (Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok, 2012, s. 189). Duymak ile dinlemek aynı kavramlar değildir. Duymak için özel bir çaba sarf etmeye gerek yoktur ancak dinleme duyulanlara anlam verilmesini de gerektirdiği için özel bir çaba gerektirir. Dinleme dünyaya yeni gelen çocuğun ilk olarak kullandığı temel dil becerisidir. Diğer dil becerilerini öğrenmede dinlemenin önemi büyüktür.

Gökçe (2006), dinleme amaçlarını şu maddeler altında toplamıştır:

-Enformasyon

-Zevk

-Geri besleme

-Anlama

-Kişisel tatmin

-Güç (s. 111).

### **2.3.2. Konuşma**

Konuşma, insanda doğuştan var olan bir beceri, zamanla yaşayarak kazanılan düşünce, görüş, istek ve duyguları belli bir amaçla karşıda bulunanlara aktarma faaliyetidir (Çongur, 2002, s. 15). İnsanda doğuştan var olan konuşma becerisi, insanın yaşamı boyunca yaptığı gözlemler, duyduğu kavramlar yoluyla sesleri meydana getirmesi ile olgunlaşır ve konuşma adı verilen kavram meydana gelir (H. Vural, 2012, 150). Konuşma, insanların kendilerini ifade etmek istedikleri zamanlarda ilk olarak başvurdukları ve en pratik olan iletişim aracıdır.

### **2.3.3. Yazma**

Yazı; duygu ve düşüncelerin, başlangıçta resimlerle, daha sonra bu resimlerin kavramlaştırılmasıyla önce hece sonra harflerle ifade edilen ve dillerin kendi dil bilgisi yapısı içerisinde farklı mana ve işlevlerde kullanılan simgelerdir (Özbay, 2005, s. 70). Yazı sesleri sembollerle ifade etmektir. Yazı, kalıcılığı sayesinde bilginin kuşaktan kuşağa aktarılmasında en önemli araçtır. Yazının bulunuşu insanlık tarihinde bir dönüm noktasıdır. Yazıdan önce kulaktan kulağa aktarılan, aktarırken eklemeler, çıkarmalar yapılan bilgiler yazı ile birlikte kesin ve güvenilir hale gelmiştir. Bu sayede bozulmadan nesilden nesile aktarılma imkanı doğan bilginin üzerine her gelen kuşak yeni bir katman inşa etme fırsatını bulmuş ve bilim gelişmiştir. Aynı şekilde edebi eserler de yazı sayesinde kaybolmaktan kurtulmuş, geçmiş kültürel birikimler gelecek nesillere ulaşma imkanı bulmuştur.

### 2.3.4. Okuma

Okuma, bir metnin yazıldığı dil kurallarına uygun şekilde çözümlenerek sesli mesaj haline getirilmesi, burada anlatılanların kavranması, bunlarla ilgili fikir yürütülüp karşılaştırmalar yapılması ve en sonunda bir yargıya ulaşılmasıdır (Yakıcı vd., 2012, s. 273). Okuma, simgelerle kodlanmış düşünceyi açığa çıkarıp kavrama işlemidir. Okuma becerisi kendiliğinden ortaya çıkan bir beceri değildir sistematik bir öğretim faaliyeti sonucunda edinilir.

### 2.4. Konuşmanın Tanımı ve Önemi

Konuşma, bir konunun zihinsel süreçlerden geçirildikten sonra karşıdaki insanlara ses vasıtasıyla iletilmesi işidir (Akbulut, s. 8). Konuşma bir kültür birikimi gerektirir (Çongur, 2002, s. 15). Konuşma, duyguları ve düşünceleri, yaşanılan olayları karşıdakilere sözler yardımıyla iletmedir (Gökçe, 2006, s. 106). Konuşma; duygu, düşünce ve istekleri görsel ve işitsel birtakım araçlar vasıtasıyla karşıdakilere aktarmaktır (Ergin, 2014, s. 80). Nalinci (aktaran Kurudayıoğlu, 2003) yapılan araştırmalar sonucunda, günün %50 ile %80'lik bölümünde iletişim kurulduğu; iletişim kurulan zamanın yaklaşık %45'inin dinleme, %30'unun konuşma, %16'sının okuma, %9'unun ise yazma faaliyetleriyle geçirildiği bilgisinin ortaya çıktığını belirtmektedir (s. 290).

İnsan canlılar arasında konuşma yetisine sahip bir türdür. Duygu ve düşüncelerini ses aracılığıyla veya sessiz şekilde aktarır. Konuşmak, sesli düşünmek; düşünmek, sessiz konuşmak olarak değerlendirilir (Eren, 2004, s. 9). İnsan sadece konuşan bir varlık değil, aynı zamanda düşünerek konuşan bir varlıktır. Düşünmeden taklit ederek konuşan papağan gibi bazı hayvanlar da vardır (Ünalın, 2012, s. 9).

Konuşmanın dört temel ögesi:

- Dış görünüş ve davranışlar: Duruş, vücut hareketleri, jestler ve mimikler, kısaca dinleyicinin duygu ve düşüncelerine etki etme maksadıyla yapılan bütün hareketler, konuşmanın ana ögesidir.

- Ses: Seçilen uygun kelimelerdeki anlamı ve etkiyi ortaya koyabilmek, ancak ses ögesinin verimli kullanılmasıyla mümkündür.

-Dil: Bu öge ile kastedilen doğrudan doğruya konuşma dilidir. Konuşma dilinin verimli kullanılabilmesi için, öncelikle, söz dağarcığının zenginleştirilmiş olması gerekir.

-Zihinsel Etkinlik: Konuşma eyleminin temelinde zihinsel süreç yatmaktadır (Yaman, 2001, s. 17-19).

Konuşma düşünceleri açıklayan bir sistem olmasının yanında, konuşma yapan bir insanın kişiliğini de yansıtır. Bir konuşma esnasında karşımızdaki insanın asabi veya alçakgönüllü olduğunu, kendisine güven duyup duymadığını, eğitim durumunun ne olduğu hakkında bilgi sahibi oluruz (H. Vural, 2012, s. 151). Öğretim faaliyetlerinin temelinde konuşma vardır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim, bilgi aktarma, açıklama yapma, anlatım ve değerlendirmeler en fazla konuşma vasıtasıyla gerçekleştirilir (Kurudayıoğlu, 2003, s. 291).

## **2.5. Konuşma Dil Becerisi ile Diğer Dil Becerileri Arasındaki İlişki**

Konuşma; diğer üç temel dil becerisi olan yazma, okuma ve dinleme ile bir bütünlük oluşturmaktadır. Konuşma ve yazma kendini ifade etmenin, iletişim kurmanın temelini oluşturmaktadır. Bir bebek ana dilini öğrenirken konuşma; okuma ve yazma becerilerinden önce, dinleme becerisinden ise sonra gelmektedir. Dinlediklerini anlama ve anlamlandırma ile başlayan dil öğrenme süreci konuşma ile sürmektedir (Sağlam ve Doğan, 2013, s. 46).

Diğer temel dil becerilerinin konuşma becerisine büyük etkileri vardır. Burada konuşma becerisinin kazanılmasında önemli rolü olan dinleme becerisine dikkat etmek gerekir. Konuşma taklit yoluyla edinilen bir beceri olduğundan, taklit edilecek kaynağa ulaşmanın yolunun dinlemeden geçtiği unutulmamalıdır. Konuşma becerisi kazanıldıktan sonra dinleme yetisi kaybedildiğinde konuşma becerisinde de bir gerileme olmaktadır. Okuma ve yazma becerileri de dinleme yoluyla edinilen konuşma becerisinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

### **2.5.1. Konuşma - dinleme ilişkisi**

Konuşma ile dinleme ilişkisi iki açıdan önemlidir. İlk olarak konuşmanın öğrenilebilmesi için dinlemeye ihtiyaç vardır. Çocuklar dünyaya konuşma kabiliyetiyle gelirler ancak, bu kabiliyetinin işlev kazanabilmesi için çocuğun, insan sesini duyması ve taklit etmesi gereklidir. Konuşma taklit ederek öğrenilen bir beceridir (Okur, 2013, s.

15). Özbay (aktaran Çerçi, 2014)'a göre, doğuştan duyma sorunu olanların aynı zamanda konuşma becerilerinin de gelişmemesi, duyma yeteneğini sonradan bir şekilde kaybedenlerin konuşmalarının da gerilemesi, duyamazken sonradan duyma yeteneği kazananların konuşmaya da başlamaları, topluluk içinde yaşarken kaybolan ve uzun bir aradan sonra bulunan çocukların konuşma becerilerinin yok olması dinleme ile konuşma becerileri arasındaki ilişkiyi yansıtan örneklerdir (s. 470).

İkinci önemli nokta ise konuşmanın iletişim boyutuyla alakalıdır. Konuşmanın bir anlam ifade edebilmesi konuşmayı dinleyenlerin olmasına bağlıdır. Konuşma becerisinin temelinde dinleme bulunur. Başarılı bir iletişimde konuşmacının olduğu kadar dinleyicinin de payı vardır. Konuşmacı ile dinleyici arasında duygu, hareket ve kelimeler ölçeğinde bir ortak zemin tesis edildiği takdirde gerçek iletişim kurulmuş olur (Yaman, 2001, s. 151).

### **2.5.2. Konuşma - okuma ilişkisi**

Normal bir çocuk, yakın çevresinde konuşulan dili kolayca öğrenir. Bunun için özel bir öğretim gerekmez. Ama aynı çocuğun okuma-yazma öğrenebilmesi, belli bir yaşa gelmesine, en önemlisi bu yolda eğitim görmesine bağlıdır. Çünkü konuşma kendiliğinden, okuma-yazma ise eğitimle öğrenilir (Özkırımlı, 2007, s. 37). Konuşma becerisi ilk edinilirken yakın çevrenin kullandığı dil dinlenerek taklit edilir dolayısıyla konuşmada kullanılan kelimeler de yakın çevrenin kelime hazinesine bağlıdır. Ancak etkili ve güzel konuşmak için çoğu zaman bu kelime hazinesi yeterli gelmemektedir. Çocuklar eğitim hayatlarının başlamasıyla birlikte okuma becerisini de edinirler. Bu beceriyle birlikte onların önlerinde yepyeni ufuklar açılır. Okunan kitaplarla birlikte yepyeni kelimeler hayatlarına girer. Okunan her bir kitap kelime hazinelerini genişlettiği gibi kelimeleri doğru telaffuz etmelerine de katkı sağlar. Çocuklar okuma yoluyla elde ettikleri geniş kelime hazinesi sayesinde konuşmalarında kendilerini daha iyi ifade edebildikleri gibi yine okumanın sağladığı doğru telaffuz ile de onlara güzel konuşmanın kapıları açılır.

### **2.5.3. Konuşma - yazma ilişkisi**

Yazı, seslerin sembollerle ifade edilmesidir. Konuşma gibi yazı da bir anlatma becerisidir. Ancak yazı anlatılanları gelecek nesillere aktarma yönünden konuşmaya

göre daha kalıcıdır. Vecizede de dendiği gibi "Söz uçar, yazı kalır.". Yüzlerce yıl önce yapılan bir konuşma bugün nadiren hatırlanır ancak aynı tarihlerde yazılmış bir yazı anlatılmak istenen ilk haliyle bugüne kadar gelebilir. Hem konuşma hem de yazma bir anlatma becerisi olduğuna göre birinde başarılı olanın diğerinde de başarılı olması muhtemeldir.

## 2.6. Konuşmanın İşleyişi

Konuşma zihinde başlayan bir etkinliktir ancak bazen bu etkinliğin harekete geçmesini birtakım dış uyaranlar da sağlayabilir. Zihinde düşünceler belli bir sıralamaya tabi tutulur ve sahip olunan dile uygun şekilde kodlanarak kelimelere dönüştürülür. Bu kelimeler ses organları vasıtasıyla ses dalgası olarak etrafa yayılır. Konuşma iki tarafı olan bir eylemdir. Eğer bir dinleyen yoksa konuşmanın bir anlamı da yoktur. Konuşmanın bir anlam ifade edebilmesi için etrafa yayılan bu ses dalgasının karşı tarafça anlamlandırılması gerekmektedir. Konuşmanın anlamlandırılma aşaması ise kulakta başlar. Kulak ses dalgalarını alır ve sinirsel iletiye dönüştürerek beyne yollar. Beyin bu sinirsel iletileri sahip olduğu dilin kod yapısına göre çözümleyerek kelimelere dönüştürür ve anlamlandırır. Konuşmacının beyinde başlayan bu iletişim etkinliği, dinleyicinin beyinde sonlanır. Konuşma eylemi gerçekleşirken her iki taraf da düşüncelerini birbirine en güzel, en etkili, en anlaşılabilir şifrelerle aktarmaya ve en yakın kanalları seçmeye çaba sarf eder (Arhan, 2007, s. 21).

## 2.7. Konuşmanın Özellikleri

İyi bir konuşma kişiye güven verir, karşıdaki insanların saygısını kazandırır. İyi bir konuşmaya sahip insanlar hayatta da başarı basamaklarını hızla tırmanırlar. Bu nedenle iyi bir konuşmanın özelliklerinin bilinmesi gerekir:

- İyi bir konuşma yıkıcı değil yapıcı olmalıdır.
- İyi bir konuşma ilginç ve kıymetli konuları kapsar.
- İyi bir konuşma konuşmacının kişiliği ile bütünleşir.
- İyi bir konuşma belirli bir amaca yönelir.
- İyi bir konuşma, konuşmayı etkileyen etmenleri çözümleyerek oluşur.
- İyi bir konuşma, güçlü bir konuşma yöntemi üzerine kurulur.



-İyi bir konuşma dinleyicinin ilgisini ve dikkatini çeker.

-İyi bir konuşma sağlam ve doğru bilgilere dayanır.

-İyi bir konuşma güçlü bir ses tonu, vücut hareketleri ile jest ve mimikler gerektirir.

-İyi bir konuşma, canlı bir dil, hareketli bir üslup gerektirir (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 61-63).

Başarılı bir konuşma için gerekli unsurlar konusunda Yakıcı vd., (2012), önemli noktaları şu şekilde belirlemiştir:

-Konuşma için uygun konu belirlemek

-Geniş bilgi birikimi ve kültüre sahip olmak

-Konuşma dilinin kurallarını ve inceliklerini iyi bilmek

-İyi bir gözlemci ve araştırmacı olmak

-Konuşmaları mantıksal süzgeçten geçirmek

-Konuşurken sözcük seçimi ve kullanımına özen göstermek

-Sesi iyi kullanmak

-Konuşma ortamını ve konuşulan kişileri göz önünde bulundurarak konuşmak

-Karşısındakinin konuşmasına saygı göstermek

-Davranışlarla konuşmaların uyumuna dikkat etmek (s. 40-43).

Temizyürek vd. (2007)'ne göre, etkili konuşmanın özellikleri şöyle sıralanabilir:

-Amaca ulaşmış olma

-Kendine güven duyan bir konuşmacının varlığı

-Konuşmacıya güven duyan dinleyiciler

-Dinleyicilerin dikkatini çekebilme

-Konu birliğinin sağlanabilmesi

- Beden dilinin etkili kullanılabilmesi
- Konuşmacının giyimi
- Konuya uygun bir üslubun kullanılması (s. 260-263).

## **2.8. Konuşmanın Unsurları**

### **2.8.1. Fiziksel unsurlar**

#### **2.8.1.1. Ses**

Solunumun görevlerinden biri de konuşmayı sağlamasıdır (Akbulut, 2015, s. 22). Konuşma solunum sonucu ortaya çıkan bir yan üründür. Solunum, organizmanın yaşamını sürdürebilmesi için oksijen içeren havanın akciğerlere çekilmesi ve su buharıyla karbondioksitin çıkarılan hava ile dışarı atılması hareketinin adıdır (B. Vural, 2003, s. 29). İnsanın yaşayabilmesi için gereken oksijenin akciğerlere alınıp zararlı karbondioksitin dışarı atılması sırasında bu işlemin ses üretmek gibi ikincil bir göreve de sahip olması üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur (Yaman, 2001, s. 8).

Konuşma sırasında doğru solunum yapabilmenin iki önemli noktası vardır. Bunlar:

- Akciğerlerimize yeterince hava biriktirebilmek.
- Bu havayı kullanırken (konuşurken) rahat olabilmektir (Çevik, 2002, s. 1).

Akciğerlerden gelen hava ses yolundan geçerken boğazda birtakım titreşimler oluşturmaktadır (Yaman, 2001, s. 29). Bu gelen havanın ses organlarının bir noktasında boğumlanmasıyla meydana gelen; kulaklar vasıtasıyla algılanan hava titreşimine ses denir. Sesler, ses yolu denen ve akciğerlerden başlayarak soluk borusu, gırtlak, dil, damak, dudak ve dişlerin uyumlu hareketleri sonunda meydana gelir (Akbulut, 2015, s. 18). Akustik anlamda ses, atmosfer basıncından kaynaklanan ve kulak vasıtasıyla algılanan basınç dalgalanmasıdır (Çongur, 2002, s. 51). Bu basınç dalgalanmaları vasıtasıyla insanlar iletişim kurarlar. Ses vasıtasıyla gönderilen mesajlarla sevgi, kızgınlık, endişe gibi duygular da aktarılır (B. Vural, 2003, s. 80).

Sesin nitelikleri; şiddet, yükseklik ve tınıdır.

-Şiddet; bir sesin kulağımıza yaptığı etkinin büyüklüğüdür.

-Yükseklik; ince seslerin kalın seslerden ayrılmasını sağlayan fizyolojik bir nitelikler, iki türdür:

\*Pes ses; göğüs sesi, göğüsün alt kısmından geliyormuş gibi duyulur.

\*Tiz ses; kafa sesi, solunum organının yukarısından geliyormuş gibi duyulur.

-Tını; iki çeşit tını vardır:

\*Açık tını; tatlı öyküler anlatan parçalarda kullanılır.

\*Koyu tını; acı, umutsuzluk, keder, ıstırap etkisi uyandırmak istendiğinde kullanılır (Er, 2010, s. 204-205).

Tablo 2. *Ses aralıkları* (Kaynak: B. Vural, 2003, s. 81).

Ortalama Ses Aralıkları (Müzikal Performans)	Konuşma Frekansı Ortalamaları
Bas Ses: E2 (82,4 Hz.) – E4 (329,6 Hz.)	Bas: G2 (98,0 Hz.)
Bariton: G2 (98,0 Hz.) – G4 (392,0 Hz.)	Bariton: B2 (123,5 Hz.)
Tenor: C3 (130,8 Hz.) – C5 (523,3 Hz.)	Tenor: E3 (164,8 Hz.)
Kontralto: D3 (146,8 Hz.) – D5 (587,3 Hz.)	Kontralto: F3 (174,6 Hz.)
Mezzo-Soprano: E3 (164,8 Hz.) – A5 (880,0 Hz.)	Mezzo-Soprano: G3 (196,0 Hz.)
Soprano G3 (196,0 Hz.) – D6 (1174,7 Hz.)	Soprano: B3 (246,9 Hz.)

### 2.8.1.1.1 Sese Ait Özellikler

#### **Ton**

Konuşmada seslerin titreşimlerdeki yükselip alçalma farklılıklarının neden olduğu perdelenmeye ton adı verilir (Yaman, 2001, s. 30). Diğer bir ifadeyle konuşurken çıkarılan seslerin titreşim miktarının az veya çok olmasıdır (B. Vural, 2003, s. 101). Ses tonu, içinde bulunduğumuz ruh halini dışarıya yansıtan bir aynadır. Sesin tonunu değiştirerek aynı kelimeye yüzlerce anlam yüklenebilir (Tekinalp, 2014, s. 106).

#### **Tonlama**

Konuşma sırasında seslerin, alçalan ya da yükselen bir tonla ifade edilmesidir (Yaman, 2001, s. 30). B. Vural (2003) tonlamayı, "ses titreşimlerinin yükselip alçalması" şeklinde tanımlamıştır (s. 234). Kısaca, sesin anlamıyla sözün anlamını birleştirmektir (Okur, 2013, s. 129). Sese duygu katmaktır.

#### **Duraklama**

Konuşmada kelime aralarında anlamın mecbur kıldığı ses kesintisidir (Yaman, 2001, s. 31). Durak, bir düşünce ya da konudan başka bir düşünce veya konuya geçmek amacıyla yapılır (Çongur, 2002, s. 79). Soluksuz, duraklamanın olmadığı bir konuşma hem monoton olur hem de konuşmanın anlaşılabilirliği zorlaşır (B. Vural, 2003, s. 222). Konuşurken yapılan duraklarda konuşmacı soluklanırken, dinleyiciler de söylenenleri yorumlar, içselleştirir (Okur, 2013, s. 159).

Üç tür durak vardır:

-Kısa süreli duraklar: Bunlarda soluk çok hafif olarak alınır.

-Normal duraklar: Normal duraklarda soluk verilmesinin ardından konuşmaya başlamadan önce yaklaşık iki saniye kadar soluk alınır ve sonra söze başlanır.

-Uzun süreli duraklar: Bu duraklar soluk alıp vermenin birkaç defa yapılabileceği yerlerdir (Akbulut, 2015, s. 34-35).

## **Vurgu**

Konuşma sırasında herhangi bir hece veya kelimenin diğerlerinden daha yüksek sesle yani, diğerlerine göre daha baskılı söylenmesidir (Yaman, 2001, s. 31). Vurgu yoluyla kelimeler arasındaki anlam farklılıkları ifade edilir. Doğru, yerinde ve amacına uygun olarak yapılan vurgu; söze anlam katar, bambaşka bir zenginlik kazandırır (Çongur, 2002, s. 71). Konuşmanın ana mesajını dinleyicilere ulaştırmak ve konuşmalarda bulunan fikirlere dikkat çekmek amacıyla vurgudan yararlanılır (Okur, 2013, s. 141).

Vurgu;

-Söze duygu katar.

-Dinleyicinin dikkatini çekerek anlamın daha kolay kavranmasını sağlar.

-Ses ve söyleyişi, konuşmadaki ezgiyi harekete geçirir (B. Vural, 2003, s. 208).

## **Boğumlama**

Hecelerin oluşması için konuşma organlarının toplu olarak harekete geçmesine boğumlama denir (Er, 2010, s. 213). Kelimeleri meydana getiren hecelerin, heceleri meydana getiren seslerin tam olarak olması gereken yerden ve süresine uygun şekilde seslendirilmesidir (Okur, 2013, s. 93). Kelimeleri, olması gerektiği gibi doğru ses ve vurgu ile ifade etmektir (B. Vural, 2003, s. 198). Diksiyon sanatının en önemli özelliklerinden biri söylenen her bir harfin net olarak seslendirilmesidir. Ses yüksek olsa bile ne söylendiği anlaşılıyorsa bir kıymet ifade etmez (Akbulut, 2015, s. 17).

## **Ritm**

Parlak yıldız (aktaran Uçgun, 2007)'a göre, cümlelerin anlam veya duygusuna istinaden bazen bir kelime, kelime grubu veya cümlecikten sonra uzun ya da kısa soluklar meydana gelir; bu sayede konuşma anlam ifade eden susuşlara ayrılmış olur, cümlelerin bu çeşit anlamlı susuşlara ayrılmasına ritm denir (s. 63).

### **Ezgi**

Ezgi; vurgu ve tonlamaya dikkat göstererek ahenkli bir şekilde konuşmaktır. B. Vural (2003), konuşmada ezgiyi oluşturan kaynak olarak tonların perdelenmeleri sırasında oluşan farklılıkları göstermiştir (s. 234).

### **Ulama**

Ulama, bir kelimenin sonundaki ünsüzün, ardından gelen kelimenin başındaki ünlüye bağlanıp, onunla birlikte seslendirilmesidir (B. Vural, 2003, s. 228). Genel manasıyla tanımlanacak olursa, kelime sonundaki sessiz harfin, peşinden gelen sesli harfle birleştirilip söylenmesidir (Akbulut, 2015, s. 36). Bu olay yazıda gösterilmez, sadece okurken ve konuşurken dile canlılık kazandırır. Dilin bu özelliği konuşmaya akıcılık kazanır (Okur, 2013, s. 197).

### **Üslup**

B. Vural (2003) üslubu, duygu ve düşüncelerin ifade şekli olarak tanımlamıştır (s. 21). Konuşmacı duygu ve düşüncelerini karşısındakilere aktarırken konuşma üslubuna dikkat etmelidir. Üç çeşit üslup vardır:

-Sade üslup: Konuşmacının konuşurken doğal ve açık bir anlatım tarzı kullanmasıdır.

-Yüksek üslup: Konuşmacının duygu ve düşüncelerini iletirken sanatlı bir üslup kullanmasıdır.

-Karma üslup: Herkesin anlayabileceği tarzdaki anlatımdır. Burada sade ve yüksek üslup karışık şekilde kullanılır (Akbulut, 2015, s. 15-16).

#### *2.8.1.1.2. İyi Bir Konuşmanın Ses Özellikleri*

### **İşitilebilirlik**

İyi bir konuşmanın ilk basamağını, konuşmacının sesini dinleyenlere ulaştırabilmesi oluşturur (Çevik, 2002, s. 17). Konuşmanın amacı duygu ve düşünceleri karşı tarafa ses vasıtasıyla aktarmaktır. Eğer bu ses işitilebilir değilse konuşma amacına ulaşamaz. Ses

hem dinleyicilerce işitilebilecek kadar yüksek olmalı hem de dinleyici kitlesinin en uzağına ulaşabilecek kadar güçlü çıkmalıdır (B. Vural, 2003, s. 94).

### **Akıcılık**

Çevik (2002), akıcılığın hızla ilgili olduğunu belirttikten sonra, karşıdaki kişilerin algılamada güçlük yaşamayacakları bir hızda, yumuşak bir tonda, doğru vurguyla, sözcükleri birbirine katıp karıştırmadan konuşmaya çalışılması gerektiğini vurgulamıştır (s. 17). Akıcı olmayan bir konuşma dinleme isteği uyandırmayacağı gibi, dinlense bile bu konuşmayı anlamak için dinleyicilerin ekstra çaba sarf etmesi gerekir.

### **Açıklık**

Çevik (2002) açıklığı, sözcüklerin belirgin bir biçimde söylenmesine dikkat edip, sesleri yuvarlayarak konuşmak gibi yanlış anlaşılmalara neden olmama şeklinde tanımlamıştır (s. 18). Anlatılmak istenenlerin belirgin ve net bir şekilde ifade edilmesidir.

### **Hoşa Giderlik**

Bir konuşmanın etkinliği doğru tonlama ile mümkün olabilmektedir. Kurala ve amaca uygun tonlanmış bir konuşma insanlarda etki uyandırır (B. Vural, 2003, s. 101). Çevik (2002) hoşa giderliğin, seslerin tam hakkını vermeye özen göstererek konuşma ile sağlanabileceğini savunmaktadır (s. 18).

### **Bükümlülük**

Seslendirmede monotonluğa yer yoktur. Ses, yerine göre yüksek-alçak, hızlı-yavaş, duraklamalı-duraklamasız, vurgulu-vurgusuz olarak değişerek meydana gelmelidir. Sesin bu değişkenliği yani bükümlülüğü, sesin müzikseliği olarak da tanımlanabilir (B. Vural, 2003, s. 98).

#### ***2.8.1.2. Konuşma Organları***

Konuşma için ayrı, özel bir organ yoktur. Konuşma sürecinde görevleri olan akciğer, diyafram, soluk borusu, gırtlak, yumuşak damak, küçük dil, dişler, dil, çene, burun ve dudaklar aslında başka görevler için var olan vücut parçalarıdır (Paycı, 1994, s. 12). Ses organları aynı zamanda solunum görevini de üstlenen organlardır. Ses, solunum

organlarının diyafram yardımıyla ses tellerini titreştirmesi sonucunda meydana gelir (Okur, 2013, s. 21). Göğüs boşluğu - akciğer - gırtlak - küçük dil - dil - damak - dişler - dudaklar - geniz - burun - ses telleri gibi aygıtların hepsine birden konuşma aygıtı denir (Akbulut, 2015, s. 18). Ses organları, gelişmiş bir nefesli çalgılar topluluğu gibidir (B. Vural, 2003, s. 101).

Akciğerlerden gelen hava soluk borusundan geçerek gırtlığa ulaşır. Bu hava gırtlığın her iki yanında bulunan ses tellerine çarparak onları titreştirir. Bu titreşim "tını"yı oluşturur. Tını tekdüze ve anlamsız bir sestir. Tınının anlam kazanması ve anlaşılabilir bir konuşma sesine dönüşmesi gırtlığın devamında bulunan damak, dil, diş, dudak gibi organlar vasıtasıyla gerçekleşir.

### **Akciğer**

Soluk alma organı ciğerlerdir, konuşmak için gerekli havayı sağladıkları için konuşmanın meydana gelmesinde çok önemli bir görev üstlenmişlerdir (Toklu, 2007, s. 39). Akciğerlerden gelen hava, nefes verme sırasında ses tellerini titreştirerek sesin oluşumunu sağlar (Okur, 2013, s. 22). Akciğerler sesi oluşturan ve ona kaynaklık eden havanın depolandığı yerdir.

### **Soluk Borusu**

Akciğerler ile gırtlak arasındaki bağlantıyı sağlayan, alınan havayı akciğerlere ulaştırmakla görevli uzun bir tüp biçimindeki organdır.

### **Göğüs Kafesi**

Göğüs kafesi 12 çift kaburgadan meydana gelmiştir. Bu kaburgalar önden göğüs kemiğine, arkadan ise omurgaya bağlıdır. Göğüs kafesi yükselince göğüs boşluğunun oylumu genişler. Soluk verirken de göğüs kafesi alçalır ve göğüs boşluğunun oylumu küçülür (Toklu, 2007, s. 39).

### **Diyafram**

Göğüs ve karın boşluğunu diyafram adı verilen bir kas ayırmaktadır. Bu kas bombeli bir yapıya sahiptir (Okur, 2013, s. 22). Soluk alınmadığında, diyafram göğüs boşluğunda kubbe şeklindedir. Göğüs boşluğu genişlediğinde, yani soluk alındığında, ona doğru



kubbe biçiminde eğilmiş olan diyafram, zorunlu olarak karın boşluğuna alçalır ve altında bulunan bağırsaklara baskı yapar (Toklu, 2007, s. 39). Soluk alıp verme diyaframın bu hareketleri sayesinde mümkün hale gelir.

### **Gırtlak**

Ses ilk tınısını gırtlakta kazanır. Gırtlak sesin oluşumunda ve şekillenmesinde görevi olan ilk organdır (Toklu, 2007, s. 39). Ses telleri gırtlakta bulunur. Gırtlak bölgesindeki kaslar yoluyla ses telleri, istenilen tonda ses çıkartılabilmesi için kasılır, gerilir ve sertleşir (Okur, 2013, s. 23). Gırtlığın ürettiği ham sese konuşma organları vasıtasıyla son şekli verilir, bu sayede konuşma gerçekleşir (B. Vural, 2003, s. 64).

### **Ses Telleri**

Gırtlığın iç yüzünde bulunan zar, her iki taraftan gırtlak boşluğu içine doğru karşılıklı şekilde kıvrım yapar. Sesin meydana gelmesinde alttaki kıvrımlar önemlidir, bu nedenle bu kıvrımlara gerçek olan ses telleri denir. Üstteki kıvrımlar ise yalancı ses telleridir (Toklu, 2007, s. 39). Ses telleri saniyede 100-200 defa birbirine çarpar. Ses telleri bu zorlu görev sırasında yıpranmayı önleyecek sağlam hücrelerle kaplanmıştır (Okur, 2013, s. 22).

### **Ses Yarığı**

Ses tellerinin uçlarından art iki ucu önde kalkansı kıkırdağın iç yüzüne, arkada ise ibriksi kıkırdakların alt iç köşelerine bağlıdır. Bu iki çift ses teli arasında havanın sirkülasyonunu sağlayan ses yarığı vardır (Toklu, 2007, s. 40).

### **Ağız Boşluğu**

Tınılamanın gerçekleştiği boşluklar arasında en hareketli olan ve sesin en iyi tınılandığı yer, ağız boşluğudur (Okur, 2013, s. 24). Ağız boşluğu iki bölümdür. Çatısını damağın oluşturduğu öndeki sert kısma sert damak, yumuşak olan arka kısmına ise yumuşak damak veya gırtlak kapağı denir (Toklu, 2007, s. 40). Gırtlakta oluşan ham ses, ağız boşluğunda bulunan konuşma organları vasıtasıyla konuşma sesine dönüşür.

## **Dil**

Dil, güçlü kaslara sahip, her türlü şekle girebilen bir yapıdadır (Toklu, 2007, s. 40). Bu nedenle de seslerin şekil almasında en etkili olan organ dildir (Kocaman, 2006, s. 20).

## **Diş**

Alt ve üst sıra dişler konuşmada seslerinin meydana gelmesinde önemli görevler üstlenmektedir. Ancak, seslerin söylenişi sırasında dişler her zaman edilgen organ rolünü üstlenmektedir (Kocaman, 2006, s. 20). Yani dişler konuşurken pasif kalan organlardır.

## **Dudak**

Dudak ağız boşluğunun dışarıya açılan kısmında bulunan ve dişleri örten organdır. Dudaklar ağız boşluğunun açılması sonucu doğal olarak ve hiçbir kas eylemi gerekmeden açılabilirdiği gibi, bir kas eylemiyle de biçim alabilir (Toklu, 2007, s. 40).

### **2.8.2. Zihinsel unsurlar**

## **Beyin**

Konuşma bir süreci ifade eder, bu süreç düşüncelerin zihinde şekillenmesiyle başlar sözel olarak ifade edilmesiyle son bulur. Sürecin başlangıcında zihinsel işlemlerle zihinde yapılandırılmış olan bilgiler gözden geçirilir. Bu esnada konuşmanın amaç, yöntem, konu ve sınırları belirlenir. Sonraki aşamada aktarılacak bilgiler seçilir ve bu bilgiler çeşitli zihinsel aşamalardan geçirilir. Bu aşamalar sınıflama, sıralama, ilişkilendirme, tahminde bulunma, eleştirme, bağlantı kurma ve sonuca ulaşmadır. Aşamaların sonunda düzene kavuşan bilgiler önce ses, daha sonra bu seslerin birleşmesiyle sırayla hece, kelime ve cümle olarak ses organları vasıtasıyla karşı tarafa gönderilmektedir (Erdem ve Deniz, 2008, s. 78).

İnsan beynini 100 milyar sinir hücresi oluşturmaktadır. Bir sinir hücresi hücre gövdesinden, çok sayıda ağaç dalını andıran dendritten (dendrite) ve bir aksondan (axon) oluşur. Sinir hücreleri uyarıyı elektrokimyasal bir süreç sonunda anlamlı bilgi, düşünce, eylem ve deneyimlere dönüştürür (Kocaman, 2006, s. 117).

İnsanları diğer canlılardan ayıran en büyük özellik olan dilin insan beynindeki yerleşiminin ve işleyişinin nörobiyolojik boyutu henüz tam olarak çözümlenmiş değildir (Kocaman, 2006, s. 117). Beyinde dilsel işlevlere ilişkin iki önemli bölge vardır. Bunlardan "Broca"nın bulunduğu ön loplara işlevlerine bakıldığında planlama, sıralama, mantık süreçleri ve kurallarla öğrenmenin yer aldığı görülür. Diğer bölge olan "Wernicke" ise üç beyin lopunun kesiştiği bölgededir. Bu bölgelerde işitme, uzun süreli bellek, görme ve dokunma gibi çeşitli duylardan gelen bilgiler işlenmektedir (Kocaman, 2006, s. 123).

## **2.9. Konuşma Bozuklukları**

### **2.9.1. Ses ile ilgili konuşma bozuklukları**

#### **Zayıf Ses**

Zayıf ses, dinleyicilerin konuşmacıyı duymakta güçlük çekmelerine, dolayısıyla da konuşmaya olan ilgilerinin kaybolmasına neden olur. Sesin zayıf olması, dinleyiciler tarafından rahatlıkla işitilmemesi yorgunluğa, ses organlarındaki herhangi bir hastalığa veya akciğer hastalıklarına bağlı olabileceği gibi psikolojik sebeplerden de kaynaklanabilir. Genellikle çekingen, utangaç insanların zayıf sesle konuştuğu gözlenmektedir (Okur, 2013, s. 45).

#### **Titrek Ses**

Titrek seste, sesin işitilebilirliğiyle ilgili bir problem yoktur ancak sesin titrek çıkması konuşmanın dinlenmek istenmemesine neden olur. Bu nedenle güzel konuşmanın önündeki engellerden biridir.

#### **Tiz ve Keskin Ses**

Tiz ve keskin sesler kulağı rahatsız eder, insanlar bu tür seslerden rahatsız olurlar. Bu nedenle giderilmesi gereken konuşma bozukluklarından biridir.

### **Kısık Ses**

Gırtlaktan kaynaklanan ve "papaz kısıklığı" olarak da adlandırılan bu kusurun nedeni gırtlak kaslarının iç basıncıyla sesin altta sıkışıp alçalmasıdır (Kurudayıoğlu, 2014, s. 56).

### **2.9.2 Söyleyiş ile ilgili konuşma bozuklukları**

#### **Telaffuz**

Akbulut (2015) telaffuzu, ses aletinin hareketleriyle birçok hecenin farklarının belirtilip dinleyenlere işittirilmesi olarak tanımlamıştır (s. 52). Gösterilen bütün titizliğe rağmen insanın her zaman bir söyleyiş (telaffuz) hatası yapması mümkündür. Söyleyiş hatası dilde az kullanılan kelimelerde daha çok görülür (Zülfikar, 2008, s. 27). Konuşma aygıtında doğuştan gelme ya da sonradan olma bir eksiklik, bir yetersizlik yoksa, boğumlama bozuklukları kötü alışkanlıklardan, bilgisizlikten, dile, insanın kendine ve başkalarına karşı sorumsuzluktan ileri gelebilir (B. Vural, 2003, s. 197). Eğer çocuk ana dilinin bağımsız veya bileşik seslerini doğru ve anlaşılır şekilde çıkartamıyor, birbirine gereği gibi ekleyemiyorsa, o çocuğun konuşmasında artikülasyon (boğumlama) bozukluğu vardır denebilir (Paycı, 1994, s. 34).

Telaffuz hatalarının giderilmesi konusunda dinlemenin önemli bir yeri vardır. İyi bir dinleyici kelimelere önem verir, takılmadan konuşur. Dinleme yönü gelişmiş kişiler konuşmada daha başarılıdırlar (Yaman, 2001, s. 152).

#### **Gevşeklik**

Boğumlama organlarının (gırtlak, boğaz, çene, dil, damak, dudaklar, dişler) tembelliği ya da gevşekliği sebebiyle çıkarılan seslerin, hecelerin, sözcüklerin anlaşılmamasıdır (B. Vural, 2003, s. 246).

#### **Atlama**

Umursamazlıktan ileri gelen bir kusurdur. Aceleci ve konuşmasına gereken önemi vermeyen kimselerde sık rastlanılan bir durumdur. Birtakım harfler ya da heceler konuşma esnasında atlanır (B. Vural, 2003, s. 246). "Kalk gidelim" yerine "kak gidelim", "nasılsın" yerine "nassın" bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

### **Kekemelik**

Kekemelik, ses, hece ve kelimelerin ifadesi sırasında, duyulabilen ya da sessiz olarak uzatma ve tekrarlar şeklinde gerçekleşen, sözlü anlatımın akıcılığındaki problem olarak tanımlanabilir (Paycı, 1994, s. 35). Kekemelik önemli bir boğumlanma kusurudur. Bu kusur fiziksel bir sorundan ziyade ruhsal ve sinirsel sebeplerden kaynaklanır (Okur, 2013, s. 97).

### **Pelteklik**

Sesletim sırasında bir harfin çıkarılmayarak bir diğeri ile değiştirilmesidir (B. Vural, 2003, s. 248).

### **Tutukluk**

Tutukluk, insanın konuşması esnasında bir hece üzerine takılıp o heceyi sürekli tekrarlamasıdır (Kaya, 2007, s. 114).

### **Asalak Sesler**

Bazı ses veya kelimeler asalak olarak konuşmanın arasına sıklıkla katılır ve konuşmayı dayanılmaz bir hale getirir. Asalak ses veya kelimeler konuşmacının savunduğu fikrin doğruluğu ve kendine güveni hakkında şüphe duyulmasına neden olur (B. Vural, 2003, s. 261). Konuşma esnasında kelimeler arasına gereksiz şekilde getirilen "eee, aaa, hım, şey" gibi sesler örnek olarak gösterilebilir.

### **Mahalli Ağzla Konuşma**

İstanbul ağzı dediğimiz konuşma biçimini oluşturan sesleme (boğumlama) özelliği dilimizin en doğru kullanılış biçimi olarak kabul edilir (B. Vural, 2003, s. 197). Seslerin çıkış noktalarında İstanbul ağzına uyulması gerekir (Okur, 2013, s. 94). Kültür merkezinden uzak bölgelerde yaşayanlar komşu ülkelerin dillerinin etkisinde kalırlar. Bölgesel kelimeler ve bunların ses özellikleri kolaylıkla terk edilemez. Buldukları yerlerden ayrılanlar, kültür merkezlerine taşınanlar bölgede edindikleri bu özellikleri beraberlerinde getirirler (Zülfikar, 2008, s. 77).

### **Vurgu Hataları**

Bir cümlenin anlamının doğru ifade edilebilmesi açısından vurgunun büyük bir önemi vardır. Telaffuz sırasında noktalama işaretlerine, kelime okunuşlarına dikkat etmek gereklidir. Doğru yapılmayan vurgu, anlatılmak istenenlerin doğru şekilde aktarılamamasına neden olur. Vurgu yerinde ve doğru şekilde yapılmalıdır, aksi takdirde konuşma doğal olmaktan uzaklaşır. Böyle bir durum da konuşma hatasına sebebiyet verir (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 187).

### **Tonlama Hataları**

Duygu ve düşüncelere göre seslerin bir uyum içinde yükselip alçalmasına tonlama denir. Tonlama konuşmaya ahenk katar (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 189). Doğru tonlamanın yapılmadığı bir konuşmada ahenk kaybolur. Ahengin olmadığı bir konuşmayı dinlemek zordur. Bu nedenle konuşurken tonlamaya dikkat edilmesi gerekir.

### **Duraklama Hataları**

Konuşma soluk verirken gerçekleştirilir. Akciğerlerdeki hava sonsuz değildir ve bir noktada soluk vermenin kesilip yeniden soluk alınması gerekir. Konuşma sırasında soluk almak için konuşmaya belli zamanlarda ara vermek gerekir. Burada duraklama kavramı ortaya çıkar. Duraklama bir soluk molasıdır. Bu molanın konuşmanın doğru noktalarında verilmesi gerekir aksi takdirde konuşma bütünlüğünü kaybeder. Bu da konuşma bozukluğuna sebebiyet verir.

### **Ritm Hatası**

Ritm sessizliğe anlam katmaktır. Bu durum kendini en çok şiirde gösterir. Aktarılmak istenen duyguya göre belli yerlerde verilecek bu aralar şiire anlam katar. Aksi bir durumda şiirin düz yazıdan bir farkı kalmayacaktır.

### **Afazi**

Afazi, fiziksel konuşma organlarında bir sorun olmamasına karşın beyinden kaynaklanan ve konuşmada problemlere neden olan bir rahatsızlıktır. Dil, anlama ve anlatma becerilerinden müstakil bir yapıdır. Anlama olmadan anlatma gerçekleşemez.

Beyindeki bozukluklardan dolayı anlamının gerçekleşemeyip anlatmanın motorize olamaması durumunda afaziden söz edilebilir (Temizyürek vd., 2007, s. 206).

### **Dizartri**

Konuşma, konuşma organlarının bir bütün halinde ahenk içerisinde çalışmasının bir sonucudur. Bu ahengi sağlamakla görevli kas ve sinirlerdeki bozukluklar sonucu ortaya çıkan rahatsızlığa dizarti denir. Dizartri, parkison, kanser gibi hastalıkların konuşma organlarına bağlı sinirlerde yarattığı tahribat sonucu ortaya çıkar (Temizyürek vd., 2007, s. 208). Konuşmayı gerçekleştiren mekanik kas hareketlerinin yeterince olmaması ya da hiç bulunmamasıdır (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 194).

### **Dil Tembelliği**

Dil tembelliği diye adlandırılan problemde dil, üzerine düşen görevi hakkıyla yerine getiremez; ya az hareket eder ya da hareketsiz kalır. Dil tembelliği ıslıklı bir konuşmaya neden olur (Okur, 2013, s. 95).

### **Dudak Tembelliği**

Ağızda özellikle ünsüz harflerin gerektiği gibi biçimlendirilmemesi sonucu ortaya çıkar. Dudak tembelliğinde dudakların fazla hareket etmediği görülür (Okur, 2013, s. 95). Dudak tembelliğine sahip kişilerin konuşmalarını anlamak güçtür, dolayısıyla hiç kimse bu kişilerin konuşmalarını dinlemek istemez.

### **Gecikmiş Konuşma**

Bir çocuğun konuşmasının yaşının gerektirdiğinden geri ya da konuşma gelişiminin, akranlarından yavaş olması durumunda, bu çocuğun konuşmasından "gecikmiş konuşma" şeklinde bahsedilebilir. Gecikmiş konuşma, çocukların bebeklik dönemlerinde yaşaması gereken konuşma gelişim dönemlerinden birinde takılıp kalması, ilerleyememesi halidir (Paycı, 1994, s. 33-34).

### **Kelime Hazinesinin Yetersizliği**

Kişinin konuşurken kullandığı kelimelerin tamamına kelime hazinesi denir (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 191). Konuşma kelimelerle gerçekleştirilen bir eylem olduğuna göre

yetersiz kelime bilgisi konuşmanın zenginliğini ve anlam derinliğini olumsuz etkileyecektir. Kelime hazinesinin yetersizliği, öğrencinin yaş ve seviyesine uygun kelime hazinesinin olmadığı durumlarda konuşması için uygun kelime bulamaması nedeniyle konuşmasında uygun olan kelimeler yerine "şey" ifadesini kullanmasından anlaşılır. Öğretmenler, bu tür olaylarla karşılaştıklarında öğrencilerine bazı sorular sorarak "şey" in yerine gelmesi gereken doğru kelimeyi onlara buldurmalıdırlar (Uçgun, 2007, s. 64).

## **2.10. Konuşma Türleri**

### **2.10.1. Hazırlıklı konuşma türleri**

Önceden planlanan konuşmalar olan hazırlıklı konuşmalar, yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bilgi ve belgelerin bir araya getirilmesiyle hazırlanır. Bu tür konuşmalarda bilgiler belli birtakım kurallar dahilinde konuşmacının amacına uygun şekilde düzenlenir. Hazırlıklı konuşmada konuşmacılar, hazırladıkları konuşmayı kürsüye çıkmadan önce istedikleri kadar prova etme imkanına sahiptirler. (Doğan, 2009, s. 191).

#### **Konferans**

Genel olarak konferans bilim adamlarının, sanatçıların veya uzman kişilerin bilim, sanat, teknoloji gibi alanlarla ilgili belli konularda bilgi vermek veya belli bir konuyu açıklamak amacıyla topluluk karşısında yaptıkları planlı konuşmalardır (Temizyürek vd., 2007, s. 212). Konferansın amacı; bir konu hakkındaki gerçeği anlatmak ya da tanıtmaktır (H. Vural, 2012, s. 160).

#### **Münazara**

Aynı konunun iki farklı yönünü sahiplenen iki grubun birbirleriyle tartışmasıdır (H. Vural, 2012, s. 161). Münazarada ana amaç öğrencilerin belirli bir konu üzerinde araştırma yapıp, bilgi toplaması ve toplanan bu bilgileri topluluğun önünde savunabilme becerisi kazandırılmasıdır (Temizyürek vd., 2007, s. 217). Münazarada önemli olan doğru bilgiye ulaşmak değil, bir fikri temellendirerek savunabilmektir.



### **Sempozyum (Bilgi Şöleni)**

Özellikle bilim, sanat ve düşünce ağırlıklı konuların çeşitli yönleri üzerinde, alanlarında uzmanlaşmış üç ile altı kişi arasında değişen konuşmacılar tarafından önceden hazırlanarak bir başkanın denetiminde ve dinleyici topluluğu önünde yaptıkları açıklayıcı ve aydınlatıcı konuşmalardan oluşan türe sempozyum denmektedir (Temizyürek vd., 2007, s. 219). Bilimsel nitelikli toplantılar olduğu için konular son derece özeldir, popüler konular genelde kapsam dışıdır (H. Vural, 2012, s. 161).

### **Panel**

Panel; tartışma türü değil sanatsal birikimi, bilgiyi, kültürü aktarma aracıdır (H. Vural, 2012, s. 159). Panel, toplumun geneline alakadar eden bir konu hakkında birkaç kişilik uzman grubun, bir yönetici rehberliğinde kesin bir karara varmak gayesi olmadan, konunun çeşitli yönlerden aydınlatılması ve konu hakkındaki çeşitli eğilimlerin ortaya çıkarılması amacıyla, bir dinleyici kitlesi önünde sohbet havası içinde yaptıkları bir tür grup tartışmasıdır (Temizyürek vd., 2007, s. 220). Panel sonunda başkan dinleyicilerin konuşmacılara soru sormasına izin verir ve bir soru cevap faslı açarsa panel "forum"a dönüşür (H. Vural, 2012, s. 159).

### **Forum**

Bu tartışma türü adını Romalıların halk toplantılarını yaptıkları meydandan alır. Herkesi ilgilendiren bir konuda yapılan tartışma, fikir alışverişi toplantısıdır (H. Vural, 2012, s. 162). Forum dinleyicilere tartışılan konu hakkındaki düşünce ve görüşlerini anlatma fırsatı verir, konu hakkında dinleyiciler tarafından yanlış anlaşılan yerlerin düzeltilmesini sağlar, yeterince anlaşılmayan noktaların tekrar edilmesine imkan tanır (Temizyürek vd., 2007, s. 221).

### **Açık Oturum**

Önceden belirlenmiş bir konunun, o konuda uzman kişilerce topluluk önünde tartışılmasıdır (H. Vural, 2012, s. 162). Açık oturum sonunda başkan konu hakkında ulaşılan noktaları kısaca özetler. Dinleyiciler açık oturumda konunun tartışılmasına katılmazlar ancak başkanın kararıyla dinleyicilerin de katıldığı kısa bir forum da düzenlenebilir (Temizyürek vd., 2007, s. 222).

**Nutuk (Söylev)**

Söylev kelimesi ile aynı anlamı taşıyan nutuk, belli fikirleri, duyguları, düşünce ve görüşleri dinleyicilere aşlamak için yapılan konuşmalardır. Söylev, bir topluluğu heyecanlandırmak amacıyla yapılır (Temizyürek vd., 2007, s. 223).

**Sunum**

Sıkça kullanılan sözlü anlatım türlerinden biri olan sunum, görsel-ışitsel iletişim öğelerinden ve teknolojik aygıtlardan yararlanılarak bir plan dahilinde, konunun uzmanı tek bir konuşmacı tarafından yapılan bilgilendirme toplantısıdır (H. Vural, 2012, s. 159).

**Brifing**

Belirli bir konuda yetkili kişilerin ilgililere yaptığı bilgilendirme toplantısıdır (H. Vural, 2012, s. 160). Brifingde anlatılanlar ilgili kişilere yazılı olarak da teslim edilir.

**Seminer**

Bir sorunu incelemek üzere bir araya gelen bir grup insanın, bu sorunu aralarında tartışarak bilimsel bir sonuca ulaşmayı hedefledikleri bir konuşma türüdür (Şengül ve Baskın, 2016, s. 165). Bir veya birkaç oturumda yapılabilir.

**Tartışma**

Bir konuyu veya bir meselenin çeşitli yönlerini karşılıklı olarak olumlu ve olumsuz yönlerden ortaya koyan konuşmalara edebi anlamda tartışma denir (H. Vural, 2012, s. 160).

**Röportaj**

Herhangi bir yeri, kişiyi, toplumsal, kültürel, ekonomik vb. durum, olay ve olguları çeşitli yönleriyle tanıtmak amacıyla ilgililerle yüz yüze görüşerek, onların gözlemlerini, bilgilerini, yorumlarını aktaran türe röportaj adı verilmektedir (Temizyürek vd., 2007, s. 224).

### **2.10.2. Hazırlıksız konuşma türleri**

İsim olarak plansız gibi görünse bile hazırlıksız konuşmalar için süresi kısa da olsa bir zihinsel hazırlık gerekmektedir. Bu tür konuşmalarda önem verilmesi gereken nokta, bu kısa zihinsel hazırlık sürecini en verimli şekilde kullanabilmek ve konuşma konularını doğru belirleyebilmektir. Hazırlıksız konuşma için verilecek olan eğitimde konuşma öncesi zihinde mutlaka bir plan yapılması gerekliliği öğrencilere kavratılmalıdır (Sağlam ve Doğan, 2013, s. 49).

#### **Kendini Tanıtma**

İnsanlar günlük hayatta tanımadığı kişilerle iletişim kurmak durumunda kalabilir. Bu gibi durumlarda onları tanıştıracak ortak bir tanıdıkları yoksa kendi kendilerini tanıtmak durumunda kalırlar. Kendini tanıtmak, ilk kez karşılaşılan birine kendisi hakkında adı soyadı gibi kısa bilgiler vermesidir.

#### **Tanışma**

İlk kez karşılaşılan insanların birbirlerine kendileri hakkında bilgi vermeleridir. Karşılaşmalarda, gelen kendini tanıtır. Adını, soyadını söyler. Sonra da orada bulunan, kendini tanıtır.

#### **Tanıştırma**

Küçükler büyüklere, baylar bayanlara, memurlar ise yöneticilere tanıtılır. Ancak, tanıştırma misafirlik sırasında yapılıyorsa, sonra gelenler önceden gelmiş olanlara tanıtılır (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2012, s. 340).

#### **Takdim (Tanıtma)**

Bir dinleyici kitlesine, konuşmasından hemen önce konuşmacı hakkında bilgi verilmesi ve konuşmacının tanıtılmasıdır (Temizyürek vd., 2007, s. 239).

#### **Teşekkür Etme**

Teşekkür etme, yapılan bir iyiliğe, gösterilen bir yardımseverliğe karşı duyulan minnetin sözlü ifadesidir (Temizyürek vd., 2007, s. 230).

### **Özür Dileme**

Yapılan bir hata veya gösterilen bir olumsuz davranışın karşı tarafta yarattığı tahribat nedeniyle onlardan af dilemektir. Gerek kişisel kusurlardan, gerekse engeller yüzünden yerine getirilemeyen yanlış ve eksik işlerden dolayı, ilgili kişilerden özür dilenir (Kavcar vd., 2012, s. 341). Özür dilerken içten olunmalı ve aynı hata bir daha tekrarlanmamalıdır. Tekrarlanan hata karşısında dilenen özürün bir anlamı yoktur.

### **Telefonla Konuşma**

Günümüzde zaman çok değerlidir. Telefon, zamandan tasarruf edilmesini ve işlerin çabucak halledilmesini sağlar. Telefon ederken tuşlanan numaraya dikkat edilmelidir. Eğer yanlış bir kişi aranmışsa özür dilenerek görüşme sonlandırılmalıdır. Gece saatleri gibi uygun olmayan saatlerde telefon açılmamalıdır. Telefonla konuşma, arayanın kendisini tanıtmayıyla başlamalı karşı taraf da buna kendini tanıtarak cevap vermelidir. Aranana kişiye ulaşıldığından emin olunduktan sonra arama amacı açık ve net şekilde ifade edilmeli uzun cümlelerden kaçınılmalıdır. Görüşme sona erdiğinde önce arayan kişi sonra aranan kişi iyi dileklerle telefonu kapatmalıdır.

### **Ziyaret Konuşmaları**

Tanışıklığı olan insanlar zaman zaman hasret giderip sohbet etmek ve iyi vakit geçirmek amacıyla birbirlerini ziyaret ederler. Bu ziyaretler sırasında gerçekleşen konuşmalar ziyaret konuşmalarıdır.

### **Karşılama ve Uğurlama Konuşmaları**

Ziyaret başlangıcında ve bitişinde yapılan konuşmalardır. Ziyaret başlangıcında "hoş geldiniz, hoş bulduk, buyurun" gibi konuşmalar karşılamaya; ziyaret bitimindeki " güle güle, yine bekleriz" gibi konuşmalar ise uğurlamaya örnek gösterilebilir.

### **Selamlaşma**

Selamlaşma, insanlar arasında başlamakta olan iletişimin ilk adımıdır (Temizyürek vd., 2007, s. 238). Tanındıklarıyla karşılaşıldığında veya bir ortama girildiğinde "merhaba, günaydın" gibi ifadeler selamlaşmaya örnek olarak gösterilebilir.

### **Görüşme**

Belli bir konuda, belli bir kişi ya da kişilerle, bilgi almak amacıyla yapılan karşılıklı konuşmaya görüşme adı verilir. Buna mülakat da denir (Kavcar vd., 2012, s. 344).

### **Görevlilerle Konuşma**

Kamu kurumlarına veya özel sektör kuruluşlarına, alınacak bir hizmet veya çözülmesi gereken bir sorun için başvurulması gerektiğinde, buralarda görevli kişilerle konuşulması gerekir. Bu konuşma günlük konuşma dilinden uzak resmi bir konuşma olmalıdır.

### **Yol Tarif Etme**

İnsanlar bilmedikleri bir yere gittiklerinde aradıkları adresi bulabilmek için çevrede gördükleri kişilerden yardım isterler. Bu kişilerin aranan adrese nasıl ulaşılabileceğini tarif ettikleri konuşmalar bu kapsama girmektedir.

### **Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları**

Önemli olayların yıldönümlerinde veya önemli kişilerin ölüm tarihlerinde düzenlenen etkinliklerde yapılan konuşmalardır.

### **Açılış Konuşmaları**

Bir kurum, kuruluş veya işletmenin hizmete başlaması dolayısıyla yapılan törenlerde günün anlam ve önemine uygun olarak yapılan konuşmalardır.

### **Sunuş Konuşmaları**

Etkinlik ve tören programlarında, programda yer alan konuların belli bir sıra dahilinde konuşmacılarca seslendirildiği konuşmalardır (Temizyürek vd., 2007, s. 240). Resmi bir konuşma türüdür, konuşurken üsluba dikkat edilmelidir.

### **Kutlama**

İnsanlara mutluluk veren gelişmelerin ardından onların bu mutluluklarını paylaşmak amacıyla söylenen sözlerdir. Kutlama sözleri, kısa, abartısız ve içten olmalıdır (Kavcar vd., 2012, s. 341).

### **Sohbet Konuşmaları**

Sohbet konuşmaları, aile bireyleri, arkadaşlar ve tanıdıklar arasında çeşitli konularda yapılan konuşmalardır (Temizyürek vd., 2007, s. 240). Sohbet konuşmaları az çok herkesin bildiği ve bir fikrinin olduğu konularda yapılır. Sohbet sırasında sırayla konuşmak, konuşanın sözünü kesmemek ve konuşulanları dinlemek önemli hususlardır.

### **Soru - Cevap**

Soru sorulacak kimseden önce izin alınır. Ancak büyüklerin, soru sormaları için izin almaları beklenmez (Kavcar vd., 2012, s. 340). Soru da soruya verilecek cevap da açık olmalıdır. Eğer sorunun cevabı bilinmiyorsa bu belirtilmeli, yalan yanlış cevaplar verilmemelidir.

### **Fıkra Anlatma**

Fıkralar, sohbet sırasında konuşulan konuya farklı bir pencereden bakma veya destekleme maksadıyla anlatılan eğlenceli ancak hayali kısa hikayelerdir. İnsanların üzgün olduğu veya gergin bir ortam varsa fıkra anlatılmaz. Ayrıca fıkra anlatmak herkesin yapabileceği bir iş değildir. Fıkra anlatmanın bir sanat olduğu söylenebilir (Temizyürek vd., 2007, s. 241).

### **2.11. Güzel Konuşma Sanatı**

Her konuşma bir amaca yöneliktir ama her konuşma güzel ve etkili bir konuşma değildir. Etkili konuşma, karşıdaki bir insana veya insan topluluğuna bilinenleri öğretmek, bilinenlerin doğruluğunu teyit etmek, insanları etkilemek vb. için yapılan konuşmalardır. Güzel konuşmanın en önemli aracı dildir (H. Vural, 2012, s. 152). Konuşma bir beceri, güzel konuşmak ise, bir sanat olarak kabul edilebilir (Çotuksöken, 2013, s. 234).

İş hayatının her alanında etkili ve güzel konuşma birçok kapıyı önümüze açabilir, ömür boyunca ufukumuzu açarak yeni olanaklar yaratabilir. Yalnız iş hayatında değil, arkadaş edinmede ve kalıcı dostluklar kurmada da güzel konuşmanın önemi yadsınamaz (Tekinalp, 2014, s. 3).

Etkili ve güzel konuşmak için:

- Kullanılacak olan dil malzemesinin doğru seçilip yerli yerinde kullanılması,
- Seçilen dil malzemesinin doğru şekilde telaffuz edilmesi,
- Ses ve konuşma ile ilgili tüm unsurların verimli şekilde kullanılması,
- Konuşmanın anlaşılır, açık ve etkileyici olmasına büyük özen gösterilmesi,

gerekir (Yaman, 2001, s. 20-21).

Etkili ve güzel konuşmanın temel amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Toplum karşısında korkmadan, rahatça, konsantrasyonu kaybetmeden konuşabilmek.
- Hazırlıksız konuşabilmek.
- Etkili konuşmanın kurallarını bilmek.
- Duygu ve düşünceleri uygun bir anlatımla, akıcı ve kendine güvenen bir şekilde yapabilmek.
- Solunum ve sesi düzenli bir şekilde yapabilmek.
- Jest ve mimikleri uygun şekilde anlamını bilerek yapmak.
- Süre, ezgi, tonlama, ulama, kavşak ve durağı içeren cümleleri etkileyici bir şekilde seslendirmektir (Akbulut, 2015, s. 8-9).

### **2.11.1. Diksiyon**

Diksiyon Fransızcadan dilimize geçen bir kelimedir ve güzel ve etkili konuşma sanatı manasına gelmektedir (Okur, 2013, s. 13). En yalın şekilde tanımlanacak olursa, ses, söz ve bunlara yardım eden öğelerin tam olması gereken yerde kullanılması işine diksiyon denir (Yaman, 2001, s. 20). Bir diğer tanımıyla diksiyon, güzel ve etkili konuşma amacıyla kullanılacak olan dil malzemelerinin en doğru şekilde seçilip, konuşmaya yardım eden ton, durak, vurgu gibi yardımcı unsurlarla uyumlu şekilde kullanılmasıdır (Akbulut, 2015, s. 15).

Diksiyon; konuşurken, duygu ve düşünceleri uygun bir üslupla anlatılabilmesi için sesin doğru yerde, doğru şekilde kullanılması sanatıdır. Bu amaçla sesin uyum ve söylenişini, kelime ve hecelerın uzunluk ve kısalığını yerli yerinde uygulamaktır. Seslerin boğumlanma noktaları, tonlama, vurgu, ulama, durak ve ritmin söze uygunluğu diksiyonun başarısını da beraberinde getirir (Temizyürek vd., 2007, s. 70).

Diksiyon kelimesinden önce bu kelimeye karşılık dilimizde belagat, talakat, natıka, fesahat kelimeleri yer almaktaydı:

-Fesahat; sözün seçilen kelime, taşıdığı anlam, ahenk ve sıralaması bakımından doğru, açık, akıcı, kusursuz olmasıdır..

-Talakat; rahatça, serbest ve açık şekilde söyleyiş; doğru, düzgün, güzel konuşabilmektir.

-Natıka; söz söyleyicilik, söz söyleme yetisi gücü, konuşabilme yeteneği anlamına gelmektedir.

-Belagat; sözün güzel, etkili, sanatlı bir şekilde söylenmesi; anlatılmak istenenin güçlü ifadesi ve edebiyat kurallarını konu edinen bilimdir (Çongur, 2002, s. 50).

Düzgün diksiyona sahip kişi, diğer insanlarla konuşurken kendini güven altında ve rahat hisseder, topluluk içinde kendini beli eder, sözü dinlenir. Bu da kişide özgüven duygusu uyandırır, onu mutlu eder (Yaman, 2001, s. 25). Günlük hayatta olsun, iş yaşamında olsun, güzel ve etkili konuşan insanlar çevrelerinin hayranlığını kazanırlar. Pek çok işyerinde, kendini doğru şekilde ifade eden çalışanlar diğerlerinden bir adım önde olur. Güzel ve etkili konuşmanın yegane yolu kişinin iyi bir diksiyonunun olmasından geçmektedir (Akbulut, 2015, s. 13). İyi, doğru, anlaşılır ve güzel bir konuşmanın gerçekleştirilebilmesi için sözcüklerin doğru telaffuzu ön şarttır. Bu da sesin doğru ve etkin biçimde kullanımını, yani diksiyonun önemini ortaya koymaktadır (Yakıcı vd., 2012, s. 20). Ağızdan çıkan her kelimenin karşındaki kişilere istenilen manaya gelecek şekilde aktarılabilmesi ancak mükemmel bir diksiyonla olanaklı hale gelmektedir (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 60).

Başarılı bir diksiyon için gerekli olan kurallar şunlardır:

-Soluk alıp verme düzenli bir şekilde gerçekleşmelidir.



-Ses ve söz akışına dikkat gösterilmelidir.

-Söze sesle anlam verilebilmelidir.

-Konuşma iyi bir üslupla yapılmalıdır (Yakıcı vd., 2012, s. 21-22).

### **2.11.2. Hitabet**

Bir konuşmacı tarafından, açık meydanlarda ya da kapalı yerlerde, bir amaçla toplananlara heyecanlı ve edebi bir dille söylenen sözlere hitabet denir (H. Vural, 2012, s. 158). Muallimoğlu (1991), hitabetten "umumi yerlerde söylenen konuşma" olarak bahsetmiştir. Umumi yerlerde konuşmayı da, hatibin söylediklerini dinleyicilerin anlamasını sağlama ve dinleyicilerin hal ve hareketlerine etki etme amacıyla söylenen sözler, sistemli konuşmalar şeklinde tanımlamıştır (s. 9). H. Vural (2012) hitabeti; milli hitabet, dini hitabet, askeri hitabet, siyasi hitabet, akademik hitabet ve hukuki hitabet alt başlıkları altında incelemiştir (s. 157-158). Konuşmacı, dinleyici ve konu hitabetin unsurlarını oluşturmaktadır (Şengül ve Baskın, 2016, s. 233). Hitabetin olabilmesi için ilk şart bir hitap edenin yani konuşmacının bulunmasıdır çünkü ana eylem olan konuşmayı gerçekleştirecek kişi odur. Hitabet bir dinleyici kitlesini harekete geçirmek için yapılır dolayısıyla dinleyicinin bulunmadığı bir hitabet amaçsızca yapılan bir eylemdir. Ayrıca hitabet, belli bir konu çerçevesinde mesaj taşınmalıdır. Hakkında konuşulacak konu olmadan hitabet de olmaz.

İlk çağlardan bu yana, dili başarıyla kullanan insanlara değer verilmiştir. Bu insanlar itibar kazanmış ve toplumda lider konumuna yükselmişlerdir (Okur, 2013, s. 15). İyi bir hitabet yeteneğine sahip olmayan birinin lider olması beklenemez. Liderlerden toplumları alıp belli yönlerde doğru peşlerinden sürüklemeleri beklenir. Lider kişilikler bunu yaparken de hitabet yeteneklerini kullanırlar.

### **2.12. Konuşma Eğitimi**

Konuşmada başarı sağlayabilmek için insanın doğuştan getirdiği konuşma kabiliyetinin sistematik şekilde geliştirilmesi gerekmektedir (Okur, 2013, s. 16). Standart ve tek bir konuşma eğitimi yoktur. Konuşma eğitimi yaşa, sosyoekonomik duruma göre değişkenlik gösterir (B. Vural, 2003, s. 23). Konuşma becerisi insanda doğuştan var olan, insanın doğasında bulunan bir yetenektir ama güzel ve etkili konuşma becerisi ancak alınacak bir konuşma eğitimi sonucunda elde edilebilir. Dolayısıyla konuşma

yetisinin geliştirilip güzel ve etkili konuşma becerisi kazandırma konusunda Türkçe öğretmenlerinin büyük sorumluluğu vardır (Kurudayıoğlu, 2003, s. 291). Bu amaçla yapılacak ses eğitiminde ilk adım, kulağa hassasiyet kazandırarak öğrencilere sesin niteliklerini kavratmaktır, daha sonra ise başarılı konuşmacıları dinletme ve onlar gibi konuşmaları hususunda öğrencileri teşvik etme adımları gelir (Okur, 2013, s. 19).

### **2.12.1. Konuşma eğitiminin önemi**

Duygu ve düşüncelerini dinleyicilere güzel, etkili ve doğru olarak aktarabilmek hem kabiliyet hem de bir beceri gerektirir. Bu yüzden güzel, etkili ve doğru konuşmak için eğitim alınmalı ve bu konuda aktif şekilde çalışılmalıdır (Temizyürek vd., 2007, s. 266). Konuşma eğitiminde yıkıcı değil yapıcı olunmalıdır (B. Vural, 2003, s. 24). Çocuğun okula gelmeden önce konuşmayı öğrenmiş olması, Türkçe öğretiminde göz ardı edilen alanlarından bir tanesinin konuşma olmasına sebebiyet vermiştir (Çerçi, 2014, s. 469). Öğrenci okula başladığında belirli bir seviyede konuşma bilgisine zaten sahip durumdadır. Bu nedenle okulda, öğrenci zaten konuşmayı biliyor diye konuşma eğitimi üzerinde pek durulmamaktadır. Sahip olunan geleneksel aile kültürü de çocukların konuşmalarına imkan vermemekte dolayısıyla çocuklar konuşmaya istekli olmamaktadır. Bu durum sınıf disiplini sağlamak için öğrencilerin okulda da konuşmalarına müsaade edilmemesiyle birleşince konuşma eğitimi adına olumsuz bir durum ortaya çıkmaktadır (Sağlam ve Doğan, 2013, s. 48).

İnsanlar işlerinde çok başarılı veya bir konu hakkında büyük bilgi birikimine sahip olabilir. Ancak bütün bu bilinenler doğru şekilde anlatılmadıktan sonra sahip olunan bilginin bir faydası yoktur (B. Vural, 2003, s. 113). Bilginin başkalarına aktarılıp çevreye yayılabilmesi için güzel, doğru ve etkili konuşma vazgeçilmez bir aktarım aracıdır. Güzel, doğru ve etkili konuşma da konuşma eğitimi sayesinde kazanılır. Bu da konuşma eğitiminin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

### **2.12.2. Konuşma eğitimini etkileyen faktörler**

Özbay (aktaran Gedik ve Orhan, 2014), eğitim kurumlarında konuşma eğitimi derslerinin temel amacının öğrencilere duygu, düşünce, hayal ve arzularını dilin kurallarıyla bağdaşır şekilde anlatma becerisi kazandırmak olduğunu savunmaktadır (s. 970). Bu amacın gerçeğe dönüşmesini sağlamak için öğretmenlere büyük görev

düşmektedir. Eğitim ortamında konuların teorik şekilde işlenip, dersin öğretmenden öğrenciye doğru tek yönlü bir faaliyet olarak görülmesi her alanda olduğu gibi konuşma eğitimi alanında da çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Konuşma eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için ders kitaplarının yegane kaynak olarak görülmesine bir son verilmelidir. Ders çeşitli kaynaklardan, göze ve kulağa da hitap edecek şekilde çok yönlü işlenmelidir. Derste teyp, kaset, televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik ekipmanlardan yararlanılmalıdır. Özellikle güzel konuşma faaliyetleri sırasında iyi diksiyona sahip kişilerin ses kayıtlarını dinletmek ve öğrencilerin kendi yanıtlarını kendilerinin bulmalarını sağlamak öğrenmenin kalıcılığı açısından önemli faydalar sağlayacaktır. Bunun dışında ders dışı faaliyetlerde öğrencileri kitap okumaya teşvik edip, okunan kitabın özetini sınıfta anlattırmak da eğitimde kaynak çeşitlendirmesi için yapılabilecekler arasındadır. Bunlara ek olarak, önemli gün ve haftalar nedeniyle yapılan etkinliklerde güzel ve etkili konuşmaya sahip olan öğrencilerin görev almalarının sağlanması, geri kalan öğrencilerin de düzgün konuşan bu öğrencileri örnek alarak kendi konuşma yanıtlarını fark etmelerini ve konuşmalarını buna göre yeniden şekillendirmelerini mümkün kılacaktır. Öğrencilerin okul haricinde gezi, konferans, sempozyum gibi etkinliklerde görüp duyduklarını sınıfta arkadaşlarına anlatmaları da konuşma becerisinin gelişimine katkı sağlayan etmenler arasında kendine yer bulur (Uçgun, 2007, s. 61).

### **2.12.3. Türkçe öğretim programında konuşma eğitiminin yeri**

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s. 8).

Türkçe dersi öğretim programında kazanımlar; dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri şeklinde gruplara ayrılarak her bir sınıf düzeyine uygun olarak farklı başlıklarda sıralanmıştır (MEB, 2018, s. 20).

Türkçe dersi öğretim programında 8. sınıf konuşma kazanım ve açıklamaları şu şekildedir;

-Hazırlıklı konuşmalar yapar.

a) Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanıp sunu hazırlamaları sağlanır.

b) Öğrenciler araştırma sonuçlarını sempozyum, panel, forum gibi ortamlarda sunmaya teşvik edilir.

-Hazırlıksız konuşmalar yapar.

-Konuşma stratejilerini uygular. Yaratıcı, güdümlü, empati kurma, tartışma, ikna etme ve eleştirel konuşma gibi yöntem ve tekniklerinin öğrencilerce kullanılması sağlanır.

-Konuşmalarında beden dilini etkili olarak kullanır.

-Kelimeleri anlamlarına uygun şekilde kullanır.

-Konuşmalarında yabancı dillerden alınan, Türkçeye henüz yerleşmemiş kelimeleri kullanmaktan kaçınır.

-Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlama ifadelerini kullanır (MEB, 2018, s. 48).

### ***2.12.3.1. Programda yer alan konuşma yöntem ve teknikleri***

#### **Yaratıcı Konuşma**

Belirlenen konu üzerinde öğrencilerin bir önceki öğrencinin kaldığı yerden devam etmek üzere sırayla duygu ve düşüncelerini aktarmalarıdır.

#### **Güdümlü Konuşma**

Öğretmen tarafından gündeme getirilen bir konu üzerinde öğrencilerin kendilerini ifade etmeleridir.

### **Empati Kurma**

Kendini karşısındakinin yerine koyarak onun duygu ve düşünceleri temelinde hareket etmedir.

### **Tartışma**

Belirlenen bir konu üzerinde her öğrencinin kendi fikrini karşıt fikirler karşısında savunmasıdır.

### **İkna Etme**

Fikirlerin konuşma yoluyla karşıdaki dinleyicilere kabul ettirilmesidir.

### **Eleştirel Konuşma**

Konunun olumlu-olumsuz tüm yönleriyle ve tarafsız bir bakış açısıyla irdelenmesidir.

#### **2.12.4. Konuşma eğitiminde ölçme ve değerlendirme**

Temizyürek vd. (2007), konuşma becerisini ölçme ve değerlendirme maksadıyla;

- Konuşma ölçekleri
- Tutum ölçekleri
- Öz değerlendirme formları
- Akran değerlendirme formları
- Gözlem
- Performans ödevi
- Proje ödevi

araçlarının kullanılabileceğini belirtmiştir (s. 341-349).

Konuşma ölçekleri, konuşma becerisinin ne ölçüde kazandırıldığına dair seçeneklerin belirlenen başlıklar altında puanlanması; tutum ölçekleri, öğrenciyi eğitime hazırlayıcı nitelikte onların konuya karşı tutumlarının katılıp katılmama ekseninde belirlenmesi; öz değerlendirme formları, öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmesi; akran değerlendirme formları, öğrencilerin sınıftaki akranlarını değerlendirmesi; gözlem

öğretmenlerin, öğrencilerin sınıf içindeki başarılarını oluşturdukları kriterlere göre değerlendirmeleri; performans ödevi, öğrencilerin verilen konu üzerinde geniş bir zaman diliminde bilgi ve becerilerini kullanarak hazırladıkları ödevler; proje ödevi ise öğretmen rehberliğinde öğrenci merkezli olarak yapılan araştırma veya bir eser ortaya koyma görevleridir.

Tablo 3. *Konuşma değerlendirme formu* (Kaynak: B. Vural, 2003, s. 25-27).

DEĞERLENDİRİLEN DETAYLAR	DEĞERLENDİRME		DÜŞÜNCELER TAVSİYELER
	+	-	
<b>1. MUHATAPLARI ETKİLEME YÖNÜNDEN GENEL İZLENİM</b>			
Başlangıç ve Bitiriş Şekli – Hitabı			
Umursama – Uyum – Sempati			
Paylaşım - Bütünleşme			
Güven Verme – Lider ve Önder Davranışı			
Huzur – Denge – Rahatlık			
Kontrol Sağlama – Takip – Dikkatini Koruma			
Geribildirim Alma – Değerlendirme			
Soru Sorma – Katılımı Sağlama			
<b>2. KONUŞMA TUTUMU VE HAREKETLERİ</b>			
Konuşma Hızı – Akıcılığı			
Kişilik – Kalite – Zarafet – Zenginlik – Stil			
<b>3. NEFES - SOLUK</b>			
Diyafram Nefesi Kullanma			
Yeterlilik – Denetim			
Nefes Aralığı – Durağı – Gürültüsü			
<b>4. SES</b>			
Rengi – Tınısı			
Hacmi – Perdesi			

Tablo 3. Devamı

DEĞERLENDİRİLEN DETAYLAR	DEĞERLENDİRME		DÜŞÜNCELER TAVSİYELER
	+	-	
<b>4. SES</b>			
Vurgulama (Kelime ve Cümle Vurgusu)			
<b>5. TELAFFUZ – ARTİKÜLASYON</b>			
Harflerin Doğru Telaffuzu			
Kelimelerin Doğru Telaffuzu			
<b>6. DİKSİYON</b>			
Akıcılık – Tekdüze Olmama			
Sürat – Hız Değişkenliği			
Tempo – Ezgi			
<b>7. TONLAMA</b>			
Çeşitlilik – Uygunluk			
<b>8. NOKTALAMA İŞARETLERİ</b>			
Yeterli ve Doğru Kullanma			
<b>9. BEDEN DİLİ</b>			
Uyum – Anlam			
Postür – Poz – Duruş – Oturma – Tüm Vücut			
Mimikler – Yüz İfadeleri			
Jestler – El ve Kol Hareketleri			
Yönelme – Dokunma – Benzeşme			
Mekanı Kullanma – Doldurma – Kûrsüyü Kullanma			
Göz Teması			
İmaj – Kıyafet			
<b>10. DİL</b>			
Yalınlık – Netlik – Anlaşılrlık			
Sözcüklerin Yerinde ve Güçlü Olması			
Çeşitlilik			

Tablo 3. Devamı.

DEĞERLENDİRİLEN DETAYLAR	DEĞERLENDİRME		DÜŞÜNCELER TAVSİYELER
	+	-	
<b>10. DİL</b>			
Nükte – Espri			
Şahıs Zamirleri Kullanma			
Olumlu Kelime ve Cümleler Kullanma			
Cümle Şekilleri ve Zaman Çeşitliliği			
Kısaltma ve Bağlaçları Kullanma			
Aynı ve Benzer Kelimeleri – Cümleleri Kullanma			
Argo ve Jargon			
<b>11. ZAMANI KULLANMA</b>			
<b>12. GÖRSEL YARDIMCILAR KULLANMA</b>			
<b>13. SUNUM NOTU KULLANMA</b>			
<b>14. DÜŞÜNCE - ZİHİNSEL ETKİNLİK</b>			
Ana Düşüncenin Açıklığı – Netliği – Doğruluğu			
Açıklamaların Anlaşılabilirliği			
Özgünlüğü			
Destekleme – Bağlantı – Geliştirme			
<b>15. DÜZENLEME</b>			
Giriş Orijinalitesi			
İşleyiş – Geçişler – Bütünleme			
Sonuçlandırma			
<b>16. DIŞ ETKİLERDEN, ORTAMDAN VE DİNLEYİCİLERDEN YARARLANMA</b>			
<b>17. DİĞER...</b>			



### 2.12.5. Konuşma eğitiminde öğretmenlerin rolü

Çocuklar okula gelmeden önce konuşma becerisini aile ve yakın çevreleri marifetiyle öğrenirler ancak bu konuşma nadiren İstanbul Türkçesi özelliklerini taşır. Burada okul ve öğretmenin devreye girerek ham olan ve yerel özellikler gösteren, çocukların bu konuşmalarını sıkmadan, sıkılmadan, sabır göstererek toplumun genelinde kabul gören ortak konuşma dili seviyesine getirmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi de ancak çocuklara doğru, sistematik ve faydalı bir konuşma eğitimi verilmesi sayesinde olabilir (Temizyürek vd., 2007, s. 266).

Öğretmenlerin yerine getirmesi gereken bir diğer görev de, konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilen eylemlerin öğrencilerin ilgilerini çekecek, onların isteklerini göz önüne alan nitelikte olmasına özen göstermeleri gerekmesidir (Gedik ve Orhan, 2014, s. 970). Aksi takdirde öğrencilerin ilgilerini derse çekmek mümkün olmayacaktır. Ders sıkıcı ve zoraki yapılan bir etkinlik haline gelecektir. Zoraki yapılan bir işten de istenen faydanın sağlanması mümkün değildir. Teknolojinin derslerde kullanımı yoluyla dersler ilgi çekici hale getirilebilir. Konuşma eğitimi etkinliklerinde öğretmenlerce kullanılacak olan televizyon, bilgisayar, radyo, teyp gibi aygıtlar öğrencilerin ilgilerini derse çekme konusunda oldukça faydalı olacaktır (Gedik ve Orhan, 2014, s. 971). Öğrencilerin okullardaki eğitim-öğretim faaliyetlerine olabildiğince katılmalarının sağlanması da önemlidir. Bulunulan yerde bu tür imkanlar mevcut değilse öğretmenlerin buna benzer etkinlikleri sınıf içerisinde yapması da mümkündür (Gedik ve Orhan, 2014, s. 971).

Öğretim ortamında öğretmen-öğrenci ilişkisi dil vasıtasıyla sağlandığından bu ortamda kullanılan cümle, söz ve hatta sesler dahi büyük önem taşımaktadır. Eğer öğretmen, güzel, doğru ve etkin bir dil kullanarak sahip olduğu bilgiyi öğrencilere yansıtamazsa öğretim olması gereken amaçlara ulaşamaz (Karadüz ve Sayın, 2015, s. 888). Konuşma eğitimi çalışmalarına ilkokuldan başlanarak yükseköğretime kadar büyük önem verilmelidir. Burada ilk ve ortaokul öğretmenlerinin sorumluluğu daha büyüktür. Çünkü bu öğretmenlerin muhatap olacağı öğrenciler tavsiye dinlemekten çok karşılarındakilerin davranışlarını model aldıkları bir yaş aralığındadır. Bu yüzden ilk ve ortaokul öğretmenleri tam, eksiksiz, düzgün ve kurallara uygun konuşmalarıyla öğrencilerine örnek olmalıdırlar (Sağlam ve Doğan, 2013, s. 48). Ancak bu durum diğer

okullardaki öğretmenlerin istedikleri gibi konuşabileceği anlamına gelmez. Öğretmenlerin tamamı, öğretim etkinliklerinin her safhasında yerel ağız kullanımından uzak durup İstanbul Türkçesi kullanmaya ve bu konuda öğrencilerine örnek olmaya gayret etmelidirler (Doğan, 2009, s. 192). Asıl görevi Türkçe öğretmek olan Türkçe öğretmenlerinin de düzgün konuşma konusunda diğer öğretmenlere yol gösterici olmaları gerekir. Türkçe öğretmenlerinin mutlaka doğru ve düzgün bir dile sahip olmaları gerekmektedir. Bu amaçla Türkçe öğretmenleri üniversite sıralarında güzel ve etkili konuşma konusunda iyi bir eğitimden geçirilmelidir. Hatta bu bölümlere öğrenci seçilirken merkezi yerleştirme puanlarının yanında konuşma ve yazma kabiliyetlerinin belirlendiği yetenek sınavları da yapılabilir (Uçgun, 2007, s. 60).

#### **2.12.6. Konuşma eğitiminde aile ve çevrenin rolü**

Konuşma taklit yoluyla öğrenildiği için çocuk da dünyaya geldiği andan itibaren ailesinin konuşma şeklini ve tarzını taklit eder. Dolayısıyla ailedeki ses özellikleri ve konuşma kusurları da çocuğa geçer ve bunlar bir miras gibi nesilden nesile aktarılır (Okur, 2013, s. 15). Çocuklar okula geldiklerinde beraberlerinde çevrelerinden edindikleri konuşma hatalarını da getirirler. Bu hataların giderilmesi için en büyük görev ailelere düşmektedir. Ailelerin çocuklarının konuşmalarına dikkat edip gerekli olan özeni göstermesi, çocukları konuşmaları sırasında bir telaffuz hatası yapması ya da kelimeleri yanlış kullanması durumunda bunları gidermeye çalışmaları gerekmektedir (Uçgun, 2007, s. 60). Anne ve babaların bu konudaki bir başka görevleri de çocuklarının arkadaş çevrelerini yakından gözlemlemek ve çocuklarının konuşmaları üzerinde olumsuz etkiye sahip olan arkadaşları varsa bu konuda tedbir almaktır (Gedik ve Orhan, 2014, s. 970).

Aileler çocuklarına söz hakkı vermeli onları konuşmaya teşvik etmelidirler. Söz hakkı verilmeyen, konuşsa bile konuşması dinlenmeyen çocuğun konuşma becerisinin gelişmesi beklenemez. Konuşmaya teşvik edilen çocuk okulda aldığı konuşma eğitimi bilgisini aile ortamında gösterme imkanı bulur. Bu noktada aile çocuğu destekleyici bir rol oynar ve ona olumlu dönütler verirse çocuk konuşmasını daha da geliştirmek için daha bir azim ve kararlılıkla çalışacaktır.

## BÖLÜM III

### YÖNTEM

#### 3.1. Araştırma Modeli

İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ve bu öğrencilerin Türkçe derslerine giren öğretmenlerin Türkçe dersinde konuşma becerisinin kazandırılmasına ilişkin görüşlerinin alınması ve konuşma becerisi kazandırılması çalışmalarının önündeki engellerin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır.

Karasar (aktaran Dönmez ve Tangülü, 2012) tarama yöntemini, geçmişte olan veya o anda bulunan bir durumun mevcut bulunduğu şekliyle, değiştirme veya etki etme çabası olmadan betimlenmesi, şeklinde tanımlamıştır (s. 352). Tarama yönteminde var olan durum, var olduğu şekilde ekleme çıkarma yapmadan bütün çıplaklığıyla ortaya konmaya çalışılır. Seçilen örneklem üzerinden evren hakkında genel bilgiye ulaşılması amaçlanır. Tarama yönteminde kullanılan veri toplama araçları sayesinde örneklemin, diğer araştırma yöntemlerine göre daha büyük tutulabilmesi mümkündür. Bu sayede evrene genellenecek olan sonucun geçerlik ve güvenilirliği artacaktır.

#### 3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 öğretim yılında Aksaray ili, merkez ilçesi ilköğretim okullarındaki 8. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin derslerine giren Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın öğretmen ve öğrenci olmak üzere iki boyutu vardır. Bu nedenle örneklem Türkçe öğretmenleri ve 8. sınıf öğrencileri olmak üzere iki başlık altında oluşturulmuştur.

Araştırma için örneklem oluşturulurken, mümkün olduğunca fazla öğretmen ve öğrenciye ulaşabilmek ve bu yolla geçerlik ve güvenilirliği artırmak amacıyla Aksaray ili merkez ilçedeki okulların toplam öğrenci mevcudu belirlenmiş ve bu okullar arasında öğrenci mevcudu en yüksek on okul araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu on okulda 8. sınıf Türkçe derslerine giren Türkçe öğretmenlerinden gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmaları istenmiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden 21 öğretmene oluşturulan anket uygulanmıştır. Aynı şekilde 8. sınıfa devam eden öğrencilerden de araştırmaya katılmaları istenmiş, buna gönüllü olan 201 öğrenciye hazırlanan anket uygulanmıştır.

### **3.3. Veri Toplama Araçları**

Konu ile ilgili tezler, makaleler ve kitaplar üzerinden geniş bir kaynak taraması yapılarak işe başlanmıştır. Verilerin anket uygulaması yoluyla toplanmasına karar verilmiştir. Araştırmanın amacını tam olarak kapsayacak nitelikte anket soruları oluşturmak maksadıyla daha önce bu konuda yapılan araştırmalar incelenmiş, Altuntaş (2012)'in "Yedinci Sınıf Türkçe Dersi Konuşma Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında kullandığı anket geliştirilerek öğretmenlere uygulanmıştır. Öğrenci anketi ise öğretmen anketine paralel sorular içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Anketlerde yer alacak sorular oluşturulurken uzman görüşünden yararlanılmış, soruların geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek maksadıyla rastgele seçilen on Türkçe öğretmenine ve yirmi ilköğretim sekizinci sınıf öğrencisine pilot uygulama yapılmış, pilot uygulama sonucu uygun bulunmayan sorular anketten çıkarılmıştır.

Öğretmen ve öğrenciler için oluşturulan iki ayrı anket ile; kişisel bilgiler, sınıfın durumu, kullanılan araç-gereçler, konuşma eğitimine ayrılan süre, konuşma bozuklukları, konuşmaya etki eden faktörler, konuşma eğitimi kapsamında yapılan etkinlikler, konuşma eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler ile konuşma eğitiminin değerlendirilme yöntemleri belirlenmeye çalışılmıştır.

### **3.4. Araştırma Süreci ve Verilerin Elde Edilmesi**

Anket uygulamasının yapılabilmesi için gerekli olan izin, resmi yazışmalar sonucunda ilgili makamlardan alınmıştır. Bir ayı aşkın bir süre içerisinde belirlenen on okula sırayla gidilmiş ve gönüllülük esasına göre okullardaki 8. sınıf öğrencilerine ve bu öğrencilerin derslerine giren Türkçe öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarının olabildiğince doğru olabilmesi için gönülsüz kişilere anketi doldurmaları konusunda ısrarda bulunulmamıştır. Anket uygulamasından önce öğretmen ve

öğrencilere verdikleri cevapların gizli tutulacağı, bu araştırma dışında kullanılmayacağı belirtilerek cevaplarında samimi olmaları istenmiş, ankete isimlerini yazmamaları gerektiği sözlü olarak ifade edilmiştir. Anket doldurulurken katılımcıların ulaşabilecekleri mesafede beklenmiş ve anlaşılamayan sorular hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Dağıtılan anketlerin tamamı geri toplanmıştır.

### **3.5. Verilerin Değerlendirilmesi**

Anket sorularına verilen cevaplar SPSS 22.0 paket programıyla yüzdellik dilimler (%) ve frekanslar (F) şeklinde analiz edilmiş, ardından bu sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir. Tablolarda gösterilen sonuçların ne anlama geldiği betimsel analiz tekniğiyle anlaşılmaya çalışılmıştır. Sonuçlara getirilen yorumlar tabloların altında belirtilmiştir.

## BÖLÜM IV

### BULGULAR

#### 4.1. Sekizinci Sınıf Derslerine Giren Türkçe Öğretmenleriyle İlgili Bulgular

Tablo 4. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı.

Cinsiyet	F	%
Kadın	10	47,62
Erkek	11	52,38
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Araştırmada cinsiyet dağılımı neredeyse eşit durumdadır. Araştırma 10 kadın öğretmene karşı bunun bir fazlası olan 11 erkek öğretmenle yapılmıştır.

Tablo 5. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin yaş durumu.

Yaş	F	%
26-30 Arası	3	14,29
31-35 Arası	5	23,80
36-40 Arası	9	42,86
41-45 Arası	3	14,29
45 ve Üzeri	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Araştırmada otuzlu yaşlarında olan öğretmen sayısı 14'tür ki bu da araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Tablo 6. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin öğrenim durumu.

<b>En Son Mezuniyet Seviyesi</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Lisans	18	85,72
Yüksek Lisans	2	9,52
Doktora	0	0
Diğer(Eğitim Enstitüsü)	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

21 öğretmenden 18'i lisans mezunudur. Lisans derecesi olmayan sadece 1 öğretmen vardır. Yüksek lisans yapmış olan öğretmen sayısı ise 2'dir ki bu sayı oldukça düşüktür.

Tablo 7. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin mezun oldukları okul türü.

<b>Okul Türleri</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Eğitim Enstitüsü	1	4,76
Eğitim Fakültesi	16	76,19
Fen-Edebiyat Fakültesi	4	19,05
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Öğretmenler arasında Eğitim Fakültesi mezunları 16 kişiyle başı çekmektedir. Yine eğitim bilimleri ile ilgili ders almış olan Eğitim Enstitüsü mezunu 1 öğretmen vardır. Eğitim bilimleri alanından mezun olmayan 4 öğretmen vardır. Kısaca amacı öğretmen yetiştirmek olan bölümlerden yetişen öğretmen sayısı 17'dir. Ancak olması gereken tüm öğretmenlerin, amacı öğretmen yetiştirmek olan bölüm mezunu olmasıdır.

Tablo 8. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin mezun olduğu bölüm.

<b>Bölüm</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Türkçe Öğretmenliği	16	76,19
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	1	4,76
Türk Dili ve Edebiyatı	4	19,05
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Amacı Türkçe öğretmeni yetiştirmek olan Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmen sayısı 16'dır. Geri kalan 5 öğretmen farklı alan mezunudur. Bir dersin o alanda uzman bir kişi tarafından verilmesi, verilen eğitimin başarısı için çok önemlidir. Bu nedenle Türkçe derslerinin, Türkçe öğretmenleri tarafından verilmesinin sağlanması Türkçe eğitimi açısından bir gerekliliktir.

Tablo 9. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin öğretmenlik hizmet süresi.

<b>Hizmet Süresi</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
6-10 Yıl Arası	6	28,57
11-15 Yıl Arası	9	42,86
16-20 Yıl Arası	4	19,05
21-25 Yıl Arası	1	4,76
26 Yıl ve Üzeri	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Öğretmenlerin genç olması mesleki deneyim süresini kısaltmıştır. 15 yıl altı deneyime sahip öğretmen sayısı 15'tir. 26 yıl ve üzeri deneyime sahip sadece bir öğretmen vardır. Deneyimin az olması tecrübesizlik sonucu hataların yapılmasına, çok olmasıysa monotonluğa ve yeniliklere kapalı olunmasına sebep olabilir. Bu nedenle bir miktar tecrübe kazanıldıktan sonraki birkaç yıl öğretmenlerin en verimli dönemleridir.



Tablo 10. 8. sınıf Türkçe öğretmenlerinin haftalık ders yükü.

<b>Haftalık Ders Saati</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
16-20 Arası	6	28,57
21-25 Arası	12	57,14
26-30 Arası	3	14,29
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Öğretmenlerin yarısından fazlası haftalık 21-25 arası derse girmektedir. Çoğu öğretmenin aşırı olmasa da yoğun bir ders yükü vardır. Yoğun ders yükü öğretmen başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenler öğrenciler ile bire bir ilgilenememekte, onlara daha az vakit ayırabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin ders yükünün hafifliği önemlidir.

Tablo 11. Dersine girilen 8. sınıfların her bir sınıf mevcudu sayısı.

<b>Öğrenci Sayısı</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
21-30 Arası	13	61,90
31-40 Arası	8	30,10
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Derse girdiği sınıfta sınıf mevcudu 31-40 arası olan 8 öğretmen vardır. Bu sayı günümüz eğitim anlayışı açısından oldukça yüksektir. Aynı şekilde sınıfında sınıf mevcudu 21-30 arası olan 13 öğretmen vardır. Bu sayı yüksek olsa da nispeten kabul edilebilir aralıktadır. Ne var ki, sınıf mevcudu 20 ve altı olan bir okul bulunmamaktadır. Okullardaki sınıf mevcutlarının genel olarak yüksek olduğu görülmektedir. Yeni derslikler yapılarak sınıf mevcutlarının olabildiği kadar düşürülmesi gerekmektedir. Sınıf mevcudunun olabildiğince düşük olması öğretmen-öğrenci iletişimini artıracak bu sayede de daha verimli bir ders ortamı yakalanabilecektir.

Tablo 12. *Mezun olduğunuz bölümde konuşma eğitimi ile ilgili ders aldınız mı?*

<b>Evet/Hayır</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Evet	15	71,43
Hayır	6	28,57
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Öğretmenlerin %71'i öğrenimleri sırasında konuşma eğitimi ile ilgili ders aldıklarını beyan etmektedir. Amacı dört temel dil becerisini geliştirmek olan Türkçe dersini verecek öğretmenlerin temel dil becerilerinden biri hakkında ders almamış olmaları eğitim kalitesini olumsuz etkileyecektir. Burada eğitim fakültelerine büyük görev düşmektedir. Eğitim fakültelerinin konuşma eğitiminin önemini dikkate alarak öğretmen eğitiminde konuşmaya hak ettiği değeri vermeleri gerekmektedir.

Tablo 13. *Alanlar için konuşma eğitimi dersleri Türkçe öğretmenliği için yeterli mi?*

<b>Yeterlilik durumu</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
İhtiyaçlarımı tamamen karşıladı	1	6,67
İhtiyaçlarımı normal seviyede karşıladı	8	53,33
İhtiyaçlarımı asgari seviyede karşıladı	6	40
İhtiyaçlarımı hiç karşılamadı	0	0
<b>Toplam</b>	<b>15</b>	<b>100</b>

Sadece 1 öğretmen aldığı konuşma eğitimi dersinden memnun durumdadır. 8 öğretmen ise tam olarak memnun olmasa da mesleklerini icra etme noktasında yeterli olduğunu savunmaktadır. Eğer olması gereken niteliğe sahip değilse konuşma eğitimi ile ilgili ders alınsa bile bu öğretmenlik görevi icra edilirken yeterli gereksinimi karşılamayacaktır. Konuşma eğitimi alan öğretmenlerin önemli bir kısmı bu eğitimin öğretmenlik hayatlarına yeterli katkıyı yapmadığını belirtmişlerdir. Nitekim 6 öğretmen bu konuda takviyeye ihtiyaçları olduğu görüşündedir. Bu öğretmenler hizmetiçi eğitimlerle desteklenmelidir.

Tablo 14. *Konuşma eğitimi ile ilgili bir hizmetiçi eğitimine katıldınız mı?*

<b>Katılma durumu</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Katılmayı düşünmedim	1	4,76
Form doldurdum ama çağırılmadım	2	9,52
Bir defa katıldım	3	14,29
Hiç katılmadım	15	71,43
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Konuşma eğitimi konusunda okulda yeterli eğitimi alamayan öğretmenler, bu alandaki eksikliklerini giderme konusunda öğretmenlikleri sırasında da destek alamamaktadırlar. Bu konuda hizmetiçi eğitimine katılan öğretmen sayısı sadece 3'tür. 2 öğretmen ise katılmak için girişimde bulunup başarılı olamamış durumdadır. 15 öğretmen ise böyle bir hizmetiçi eğitimle karşılaşmamıştır. Böyle bir hizmetiçi eğitim olsa bile katılmayı düşünmeyen sadece 1 öğretmen vardır.

Tablo 15. *8. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerini geliştirmek için yaptığınız çalışmalarda hangi olumsuzluklarla karşılaşıyorsunuz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Yerel ağız özellikleri	14	25
Telaffuz hataları	14	25
Sözcük dağarcığının yetersiz olması	17	30,36
Sınıfların kalabalık olması	7	12,50
Okullarda araç-gerecin eksik olması	1	1,78
Konuşma eğitimi için verilen sürenin yetersiz olması	3	5,36
Herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmıyorum	0	0
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>56</b>	<b>100</b>

Bu tabloda öğretmenlerin, "öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için yaptıkları çalışmalarda ne tür olumsuzluklarla karşılaştıkları" sorusuna verdikleri cevaplar yer almaktadır. Tabloya bakıldığında öğretmenlerin karşısına en çok çıkan olumsuzluğun %30,36'lık oranla "Sözcük dağarcığının yetersiz olması" olduğu görülmektedir. Bunu %25'lik oranlarla "Yerel ağız özellikleri" ve "Telaffuz hataları" takip etmektedir. "Okullarda araç-gerecin eksik olması" %1,78'lik oranla en az tercih edilen seçenek konumundadır. Olumsuzlukla karşılaşmadığını belirten bir öğretmen bulunmamaktadır. Öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları olumsuzlukları sözcük dağarcığının yetersizliği, yerel ağız özellikleri ve telaffuz hataları olarak sıralamak yanlış olmayacaktır.

Tablo 16. *Derste kullandığınız 8. sınıf Türkçe ders kitabı konuşma eğitimine yeterince yer ayırıyor mu?*

<b>Ayırıp ayırmama durumu</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Yeterince yer ayırıyor	9	42,86
Yeterince yer ayırmıyor	6	28,57
Kısmen yer ayırıyor	5	23,81
Böyle bir bölüm bulunmuyor	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu tabloda öğretmenlerin konuşma eğitimi açısından Türkçe ders kitabını ne derece yeterli gördüğü gösterilmiştir. Öğretmenlerin %42,86'lık kesimi Türkçe ders kitabında konuşma eğitimine yeterince yer verildiğini savunmaktadır. Öğretmenlerin geri kalanı ise Türkçe ders kitabında konuşma eğitimine yeterince yer verilmediği görüşündedir. Hatta 1 öğretmen kitapta böyle bir bölüm bulunmadığını ifade etmiştir. Öğretmenler derslerinde birinci ve vazgeçilmez kaynak olarak ders kitabını görmektedir. Ders kitaplarındaki bir eksiklik doğrudan öğretimin niteliğine etki etmektedir. Bu nedenle konuşma eğitimi açısından Türkçe ders kitaplarının geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Tablo 17. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde faydalandığınız araç-gereçleri en önceliklisi "1" olacak şekilde sıralayabilir misiniz?

		Verilen Cevaplar (Kişi Sayısı)													
		1. Öncelik		2. Öncelik		3. Öncelik		4. Öncelik		5. Öncelik		6. Öncelik		7. Öncelik	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Seçenekler	Ders Kitabı	16	76,19	3	20,00	0	0	1	20,00	0	0	0	0	0	0
	Dergiler	1	4,76	1	6,66	2	20,00	2	40,00	1	25,00	1	25,00	0	0
	Gazeteler	0	0	2	13,33	3	30,00	0	0	0	0	1	25,00	0	0
	Radyo	0	0	0	0	0	0	1	20,00	2	50,00	1	25,00	0	0
	Teyp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	25,00	2	66,67
	Televizyon	0	0	3	20,00	1	10,00	0	0	1	25,00	0	0	1	33,33
	Bilgisayar	4	19,05	6	40,00	4	40,00	1	20,00	0	0	0	0	0	0
	Hiçbirini kullanmıyorum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM		21	100	15	100	10	100	5	100	4	100	4	100	3	100

Öğretmenlerin %76,19'unun konuşma eğitiminde 1. öncelikle faydalandıkları araç olarak ders kitabını belirtmesi oldukça dikkat çekicidir. Her dört öğretmenden üçünün aklına dersle ilgili kaynak olarak ilk sırada ders kitabının gelmesi, öğretmenlerimizin kendilerini verilen programa hapsedtiklerinin bir göstergesidir. Öğretmenler ikincil kaynak olarak bilgisayarı görmektedir ancak bilgisayar kullanırken de dikkatli olmak gerekmektedir. İnternet ortamında var olan her bilgi doğru değildir. Bilgisayarı dergi ve gazeteler takip etmektedir. Basılı kaynaklar, radyo, teyp ve televizyondan daha çok ilgi görmektedir. Radyo, teyp ve televizyonun yapabildiklerini bilgisayarın da yapabilmesi bunların bilgisayar karşısında arka plana atılmalarına neden olmuştur.

Tablo 18. 8. sınıf konuşma eğitiminde yeterince araç-gereç kullanmıyorsanız lütfen nedenlerini belirtiniz.

Seçenekler	F	%
Yeterince araç-gereç kullanıyorum	9	36,00
Araç-gereç eksikliği	4	16,00
Araç-gereç kullanma konusunda bilgi eksikliği	0	0
Sınıfların kalabalık olması	4	16,00
Okulun ve sınıfın fiziki koşullarının araç-gereç kullanımına uygun olmaması	3	12,00
Konunun ve etkinliklerin araç-gereç kullanımına uygun olmaması	5	20,00
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>25</b>	<b>100</b>

Tabloda, konuşma eğitiminde yeterince araç-gereç kullanılmıyorsa bunun nedenleri nedir sonucuna öğretmenlerce verilen cevaplar gösterilmektedir. "Yeterince araç-gereç kullanıyorum." seçeneği %36'lık oranla kendine ilk sırada yer bulmuştur. "Konunun ve etkinliklerin araç-gereç kullanımına uygun olmaması." seçeneği %20'lik oranla ikinci en çok tercih edilen seçenektir. "Araç-gereç eksikliği." ve "Sınıfların kalabalık olması." seçenekleri %16'şarlık oranla üçüncü sırayı paylaşmaktadır. "Okulun ve sınıfın fiziki koşullarının araç-gereç kullanımına uygun olmaması." seçeneği ise %12'lik oranla en az tercih edilen seçenektir. Öğretmenlerin yarısından fazlası yeterince araç-gereç kullanamadıklarını ifade etmişlerdir. Burada dikkat çeken nokta ise "Araç-gereç kullanma konusunda bilgi eksikliği." seçeneğini işaretleyen hiçbir öğretmen bulunmamaktadır. Bütün öğretmenler kendilerini araç-gereç kullanma konusunda yeterli görmektedir.

Tablo 19. 8. sınıf Türkçe dersinin haftada kaç saatini konuşma eğitimine ayırıyorsunuz?

Ders saati	F	%
1 saat	11	52,39
2 saat	7	33,33
3 saat	1	4,76
4 saat	0	0
Diğer (Yeri geldiğinde)	1	4,76
Diğer (Etkinliğe göre değişir)	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu tabloda öğretmenlerin derslerde konuşma eğitimine ne kadar yer verdikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin %52,39'u haftanın 1 ders saatini konuşma eğitimine ayırdığını belirterek çoğunluğu oluşturmuştur. %33,33'ü haftada 2 ders saati seçeneğini işaretlerken, %4,76'sı konuşma eğitimi için 3 ders saati vakit bulduğu yanıtını vermiştir. Birer öğretmen diğer seçeneğine kendi yanıtlarını yazmıştır. Biri konuşma eğitimine yeri geldiğinde yer verdiğini söylerken diğeri etkinliğe göre bunun değiştiği fikrini savunmaktadır. Konuşma, insanların kendilerini ifade etme maksadıyla günün her anında kullandığı iletişim yöntemidir. Bu alandaki bir eksiklik insanların kendilerini ifade etmede bir yetersizliğe neden olacaktır. Bireylerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi konusunda öğretmenlere de büyük görevler düşmektedir. Derslerde öğrencilere sık sık kendilerini ifade etme olanağının sağlanmasının yanında bunu nasıl yapacakları konusunda yol göstermeleri de gerekmektedir. Bu nedene Türkçe derslerinde konuşma eğitimi çalışmalarına olabildiğince fazla yer verilmesi önemlidir.

Tablo 20. Sizce 8. sınıf konuşma eğitimine haftada kaç ders saati ayrılmalı?

Ders saati	F	%
1 saat	5	23,81
2 saat	12	57,14
3 saat	1	4,76

Tablo 20. Devamı.

<b>Ders saati</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
4 saat	2	9,53
Diğer (Fikrim yok)	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Burada öğretmenlerin konuşma eğitimine gerçekte ne kadar zaman ayrılması gerektiği konusunda fikirleri alınmıştır. %57,14 ile haftada 2 ders saati ayrılması gerektiğini düşünen öğretmenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %23,81'i 1 saat, %9,53'ü 4 saat, %4,76'sı 3 saat ayrılmalı derken, %4,76'sını teşkil eden 1 öğretmen ise bu konuda bir fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Önceki tabloda öğretmenlerin %52,39'u konuşma eğitimine haftada 1 ders saati verdiğini belirtirken bu tabloda 1 ders saatinin yeterli olduğunu savunan sadece 5 öğretmen vardır. Buradan öğretmenlerin bir bölümünün istedikleri halde, Türkçe derslerinde konuşma eğitimine yeteri kadar yer veremedikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 21. *Sizce 8. sınıf Türkçe dersinin "dinleme, okuma, konuşma, yazma" şeklinde bölümlere ayrılarak işlenmesi doğru mudur?*

<b>Öğretmen görüşleri</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Doğru	13	61,90
Kısmen doğru	5	23,81
Doğru değil	3	14,29
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Türkçe dersinin "dinleme, okuma, konuşma, yazma" şeklinde bölümlere ayrılarak işlenmesini doğru bulan öğretmenlerin oranı %61,90'dır. Bu şekli kısmen doğru bulan öğretmenler toplamın %23,81'ini oluştururken, öğretmenlerin %14,29'u Türkçe dersinin bu şekilde işlenmesini doğru bulmamaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğu Türkçe dersini bu şekilde bir ayrıma giderek işlenmesi taraftarı olduğu görülmektedir.



Tablo 22. 8. sınıf konuşma eğitiminde en çok kullandığınız yöntem/teknikler nelerdir?

<b>Teknikler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Düz Anlatım Yöntemi	8	24,24
Dramatizasyon	9	27,27
Soru-cevap tekniği	14	42,43
Diğer (Gösterip yaptırma)	1	3,03
Diğer (Empati)	1	3,03
<b>Toplam</b>	<b>33</b>	<b>100</b>

Konuşma eğitiminde en çok kullandığınız öğretim teknikleri nelerdir sorusuna cevaben soru-cevap tekniği diyen öğretmen oranı %42,43'tür. Bu da soru-cevap tekniğini konuşma eğitiminde en çok kullanılan öğretim tekniği yapmaktadır. Bunu %27,27 ile dramatizasyon tekniği, %24,24 ile anlatma tekniği izlemektedir. Diğer seçeneğine öğretmenler tarafından iki ekleme yapılmıştır. Bunlardan gösterip yaptırma diyenlerin oranı %3,03 iken empati diyenlerin oranı da %3,03'tür. Soru-cevap tekniğinin açık ara önde olması dikkat çekici bir durumdur. Bu durumun soru-cevap tekniğinin her konuya uygulanabilmesi ve kullanım kolaylığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu tekniğin gerek hazırlık gerekse uygulama aşamasında fazla zaman almayarak zaten kısıtlı olan ders zamanından tasarruf sağlaması, teknikler arasında öğretmenlerin ilk tercihi olmasında etkilidir.

Tablo 23. "Konuşma eğitiminin yeri okuldur." görüşüne katılır mısınız?

<b>Katılma durumu</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Kesinlikle katılıyorum	2	9,52
Katılıyorum	8	38,10
Katılmam	9	42,86
Kesinlikle katılmam	2	9,52
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu tabloda öğretmenlerin konuşma eğitiminin sadece okulda verilebileceği görüşüne katılıp katılmadıkları gösterilmektedir. Öğretmenlerin %42,86'sı bu görüşe katılmazken %9,52'si kesinlikle katılmadığı cevabını vermiştir. Bu görüşe katılanların oranı %38,10 iken kesinlikle katılanlar %9,52'lik dilimi oluşturmaktadır. "Katılmam" ve "Kesinlikle katılmam" cevapları toplandığında öğretmenlerin %52,38'inin bu görüşe katılmadığı sonucuna ulaşılabilir.. Öğretmenler bu soruda ikiye ayrılmış gibi görünmektedir.

Tablo 24. "Konuşma eğitimine radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarının olumlu katkısı vardır." görüşüne katılır mısınız?

<b>Katılma durumu</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Kesinlikle katılıyorum	4	19,05
Katılıyorum	12	57,14
Katılmam	5	23,81
Kesinlikle katılmam	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu soruda öğretmenlere, konuşma eğitimiyle sesli/görüntülü iletişim araçlarının ilişkisi hakkındaki görüşleri sorulmaktadır. Radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarının konuşma eğitimine olumlu katkısı olduğu görüşüne katılan öğretmenlerin oranı %57,14, kesinlikle katılan öğretmenlerin oranı ise %19,05'tir. Bu görüşe katılmayan öğretmenler %23,81'lik kesimi oluşturmaktadır. Bu görüşe kesinlikle katılmayan öğretmen ise bulunmamaktadır. Öğretmenlerin %76,19 gibi büyük bir çoğunluğu radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarının konuşma eğitimine olumlu etkisi olduğu görüşündedirler.

Tablo 25. Size göre 8. sınıf öğrencilerinin konuşma eğitimine ilgi duymalarını sağlayabilecek unsur nedir?

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Yöntemin uygunluk durumu	1	4,76
Öğretmenin etkililiği	10	47,62

Tablo 25. Devamı.

Seçenekler	F	%
Konunun ilgi çekiciliği	10	47,62
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Öğretmenlere, öğrencilerin konuşma eğitiminde ilgilerinin ne şekilde çekilebileceği sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenin etkililiği cevabını veren öğretmenlerin oranı, konunun ilgi çekiciliği cevabını verenlerle de aynı olmak üzere %47,62'dir. Yöntemin uygunluk durumu tabloda kendine %4,76'lık bir oran bulmaktadır. Burada öğretmenler, öğrencilerin konuşma eğitimine ilgi duymalarını sağlayabilecek unsur olarak "öğretmen" ve "konu"ya eşit derecede değer biçmişlerdir.

Tablo 26. 8. sınıf konuşma eğitiminde farklı seviyedeki öğrenciler için hangisini uygularsınız?

Seçenekler	F	%
Öğrencilerin çoğunluğa uygun bir yöntem seçerim	10	47,62
Bütün yöntemleri dener başarılı olanı seçerim	0	0
Konuya göre karma yöntem seçerim	11	52,38
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu tabloda öğretmenlerin farklı seviyedeki öğrenciler için konuşma eğitimi çalışmalarını nasıl gerçekleştirdikleri gösterilmektedir. Burada öğretmenler iki farklı görüşe sahip görünmektedir. Öğretmenlerin %52,38'i konuya göre karma yöntem seçtiğini belirtirken, %47,62'si öğrencilerin çoğunluğuna uygun bir yöntem seçeceği cevabını vermiştir. Öğretmenlerin neredeyse yarısının çoğunluğa uygun olan yöntemi seçip geri kalanları göz ardı etmeyi planlaması, üzerinde düşünülmesi gereken bir noktadır. Çoğunluğa uygun olan yöntem seçildiğinde bu durum geri kalan azınlık için

bir haksızlık yaratacaktır. Bu öğrenciler anlatılanlara boş gözlerle bakacak ve en sonunda derse olan ilgilerini kaybedip diğer öğrencileri rahatsız edeceklerdir. Konu anlatılırken en düşük seviyedeki öğrencileri dikkate almak da yanlış olacaktır. Böyle yapılırsa yüksek seviyedeki öğrenciler için anlatılanlar çok basit gelecek ve bu sefer de bu öğrenciler derse olan ilgilerini kaybedip başka işlerle uğraşacaklardır. Sonuçta sınıf ortamını bozulacak ve derste istenen başarı yakalanamayacaktır. Bu nedenle tüm öğrencilerin anlama kapasiteleri iyi analiz edilmeli ve ders anlatırken tüm öğrencileri olabildiğince kapsayıcı yöntemler seçilmelidir.

Tablo 27. *Sizce 8. sınıf öğrencilerinin konuşma eğitiminde gözlemlenen olumsuz davranışları nelerden kaynaklanmaktadır?*

<b>Kaynaklanma unsuru</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Aile	9	28,13
Komşu ve akrabalar	3	9,36
Basın-yayın organları	2	6,25
Arkadaş grupları	9	28,13
Hepsi	9	28,13
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>32</b>	<b>100</b>

Tabloda, öğrencilerin konuşma eğitimindeki olumsuz davranışlarının nedenleri olarak öğretmenlerin kimleri gördüğü yansıtılmaktadır. Bu konuda; aile, arkadaş grupları ve hepsi yanıtları %28,13'er olarak eşit oranda tercih edilmişlerdir. Bunları komşu ve akrabaların sorumluluğu %9,36 ve basın yayın organları %6,25 ile takip etmektedir. Hepsi seçeneği diğer seçeneklere dağıtıldığında öğretmenlerin bu olumsuz davranışların nedeni olarak aile ve arkadaş gruplarını gördüğünün söylenmesi yanlış olmayacaktır.

Tablo 28. "1" en öncelikli olacak şekilde önceliğe göre sıralayacak olursanız sizce 8. sınıf konuşma eğitiminin sorumluluğu hangi kişi ve kurumlara aittir?

		Verilen Cevaplar (Kişi Sayısı)									
		1. Öncelik		2. Öncelik		3. Öncelik		4. Öncelik		5. Öncelik	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Seçenekler	Anne, baba ve diğer aile fertleri	18	85,72	0	0	2	18,18	0	0	0	0
	Türkçe öğretmenleri	1	4,76	6	37,50	4	36,36	1	10,00	0	0
	Bütün öğretmenler	1	4,76	8	50,00	5	45,46	1	10,00	0	0
	Basın yayın organları	1	4,76	2	12,50	0	0	8	80,00	0	0
	Diğer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM		21	100	16	100	11	100	10	100	0	0

Bu soruda öğretmenlerden konuşma eğitimi verme sorumluluğunun kimlere ait olduğunu öncelik sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Öğretmenler önceliği %85,72 gibi büyük bir oranda anne, baba ve diğer aile fertlerine vermiştir. Ailenin desteği olmadan eğitim faaliyetinin gerçekleşmesi çok zordur. Öğretmenler de bu gerçeğin farkındadır. Aileyi %50'lik oranla "Bütün öğretmenler" takip etmektedir. Ankete katılan öğretmenler sadece Türkçe öğretmenlerindense bütün öğretmenleri bu konuda görevli olarak görmektedirler. Son sıradaysa %80 ile basın yayın organları gelmektedir. Basın yayın organlarında kullanılan dil de öğrencilerin konuşmalarına etki etmektedir. Bu nedenle basın yayın organları kullandıkları dile dikkat etmelidir. Diğer seçeneğini seçip kendi cevabını yazan öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 29. Gözlemlerinize göre 8. sınıf öğrencilerinin yerel ağızla konuşmalarının kaynağı nelerdir?

Seçenekler	F	%
Aile	19	65,51
Arkadaş çevresi	8	27,59
Öğrencilerin yaz tatilini kırsal kesimde geçirmesi	1	3,45
Yerel ağız ve şive ile konuşan öğrencim yok	1	3,45
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>29</b>	<b>100</b>

Bu soruda öğretmenlere öğrencilerinin yerel ağız kullanmasının sebepleri sorulmuştur. Yanıt olarak %65,51'lik oranla aile ilk sıradadır. Bunu %27,59'luk oranla arkadaş çevresi, %3,45 oranla da öğrencilerin yaz tatilini kırsal kesimde geçirmeleri cevapları takip etmektedir. %3,45'i ise yerel ağız ve şive ile konuşan öğrencim yok cevabı oluşturmaktadır. Öğretmenlerin konuşma ile ilgili sorunların kaynağı konusunda aileyi ön plana çıkarma durumu burada da kendini göstermektedir.

Tablo 30. Yerel ağız ve şive ile konuşan 8. sınıf öğrencilerine "İstanbul Türkçesi"ni kazandırmak için nasıl bir yol izlenmelidir?

Seçenekler	F	%
Türkçe derslerinde verilen eğitim yeterlidir	0	0
Ailelerle sürekli iletişim içinde olunmalıdır	12	44,45
Öğrencilere Türkçe dersi haricinde ek çalışmalar verilmelidir.	6	22,22
Diğer branş öğretmenleriyle iletişim içinde olunmalıdır	8	29,63
Diğer(Yanlıı telaffuzların doğrusu sıcağı sıcağına düzeltilmeli)	1	3,70
<b>Toplam</b>	<b>27</b>	<b>100</b>

Tabloda, öğrencilere konuşmalarında "İstanbul Türkçesi"ni kullanmalarının sağlanması konusunda yapılması gerekenler hakkında öğretmenlerin verdikleri yanıtlar gösterilmiştir. Öğretmenlerce aileye atfedilen önem kendisini burada da göstermektedir. Öğretmenler, öğrencilerin İstanbul Türkçesi kullanmalarının sağlanmasında %44,45'lik oranla aile ile işbirliği yapılmasını zorunlu görmektedir. Öğrenciler üzerinde en fazla etkisi olan kesim ailedir. Bu nedenle değişim aileden başlamalıdır. Öğretmenler bu konuda aileden sonra %29,63 ile görevin öğretmenlerde olduğu görüşündedirler. Diğer branş öğretmenleriyle işbirliği yapıp bu konuda ilerleme sağlanabileceğini savunmaktadırlar. Ek çalışmaların öğrencilere bu konuda faydası olacağını düşünen öğretmenlerin oranı ise %22,22'dir.

Tablo 31. 8. sınıf öğrencilerinin yerel ağız kullanımının konuşma eğitimine ne ölçüde etkilediğini düşünüyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Tamamen	4	19,05
Çoğunlukla	11	52,38
Biraz	6	28,57
Çok az	0	0
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Burada öğretmenlere yerel ağız kullanımının konuşma eğitimine etkisi sorulmuştur. Yerel ağız kullanımının konuşma eğitimine etkisinin oldukça fazla olduğunu savunan öğretmenler "Tamamen" ve "Çoğunlukla" seçeneklerinin toplamı olan %71,43 gibi oldukça yüksek bir paya sahiptir. Konuşma bir anlatma becerisidir. Yerel ağızlarda kullanılan kelimelerin anlamlarını, kelimelerin söyleyiş farklılıklarını toplumun tamamının bilmesi beklenemez. Dolayısıyla konuşmada yerel ağız özellikleri kullanmak bireyin toplumun geneline kendini anlatmasında bir eksikliğe neden olur. Konuşma eğitiminin bireyin kendini anlatabilmesini sağlmasına ilişkin bir görevi olduğuna göre

yerel ağız kullanımı, konuşma eğitimi açısından bir problem teşkil etmektedir. Öğretmenlerin de büyük çoğunluğu bu görüşe katılmaktadır.

Tablo 32. 8. sınıflarda yerel ağız kullanımını (varsa) gidermek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Seçenekler	F	%
İstanbul Türkçesi ile konuşma	12	26,09
Metin/kitap okuma çalışmaları	11	23,91
Yüksek sesle okuma çalışmaları	9	19,57
Drama çalışmaları	6	13,04
Konuşma metinleri dinleme çalışmaları	7	15,22
Diğer (Yerel ağız kullanımı yok)	1	2,17
<b>Toplam</b>	<b>46</b>	<b>100</b>

Burada öğretmenlere (varsa) öğrencilerdeki yerel ağız kullanımını gidermek için ne tür çalışmalar yaptıkları sorusu yöneltilmiştir. "İstanbul Türkçesi ile konuşma" yanıtı %26,09 ile en fazla tercih edilen yöntemdir. Bunu %23,91 ile "Metin/kitap okuma çalışmaları", %19,57 ile "Yüksek sesle okuma çalışmaları" izlemektedir. Farklı bir açıdan bakılacak olursa "okuma" %43,48'lik oranla yerel ağız kullanımını gidermede bir araç olarak görülmektedir. Yazı dilinde İstanbul Türkçesi dışına çıkılmadığı ve bu kaynaklara erişimin kolay olması nedeniyle okumanın öğretmenlerce fazlaca tercih edilmesi şaşırtıcı değildir. Bunun yanında dinleme materyalleri ve drama çalışmaları da öğrencilerde yerel ağız kullanımının giderilmesine önemli katkılar yapacaktır.

Tablo 33. 8. sınıf öğrencileri, herhangi bir konu üzerinde tekrara düşmeden üç-beş dakikalık bir konuşma yapabiliyorlar mı?

Seçenekler	F	%
Her zaman	0	0
Sık sık	2	9,52



Tablo 33. Devamı.

Seçenekler	F	%
Bazen	13	61,91
Nadiren	6	28,57
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Burada, öğretmenlerin, öğrencilerin hazırlıksız konuşma yapabilme kabiliyetleri hakkındaki görüşleri ortaya konmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerinin her zaman herhangi bir konu üzerinde tekrara düşmeden üç-beş dakikalık bir konuşma yapabildiğini söyleyen hiçbir öğretmen bulunmamaktadır. Sadece iki öğretmen öğrencilerinin her zaman olmasa da sık sık bunu gerçekleştirdiğini söylemektedir. Öğretmenlerce en çok tercih edilen seçenek ise "Bazen"dir, bunu "Nadiren" seçeneği izlemektedir. Toplamda %90,48'lik bir oranı ifade eden "Bazen" ve "Nadiren" seçenekleri, sonuçta öğrencilerin bu konuda pek de başarılı olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 34. 8. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerini ölçmek ve değerlendirmek için nasıl bir yol izliyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Konuşma ölçeği hazırlıyorum ve faaliyetleri ona göre değerlendiriyorum.	2	7,40
Ders kitabından işliyorum ve ona göre değerlendiriyorum.	7	25,93
Konuşmayla ilgili farklı etkinlikler hazırlıyorum ve ona göre değerlendiriyorum.	7	25,93
Öğrencileri Türkçe dersindeki gözlemlerime göre değerlendiriyorum.	11	40,74
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>27</b>	<b>100</b>

Tabloda öğretmenlerin, öğrencilerinin konuşma becerilerini ölçmede nasıl bir yol izledikleri sorusuna verdikleri cevaplar gösterilmektedir. "Öğrencileri Türkçe dersindeki gözlemlerime göre değerlendiriyorum." seçeneği %40,74'lük oranla öğretmenlerce en çok tercih edilen seçenektir. Bunu %25,93'erlik oranlarla " Ders kitabından işliyorum ve ona göre değerlendiriyorum." ve " Konuşmayla ilgili farklı etkinlikler hazırlıyorum ve ona göre değerlendiriyorum." seçenekleri izlemektedir. " Konuşma ölçeği hazırlıyorum ve faaliyetleri ona göre değerlendiriyorum." seçeneği ise %7,40'lık orana sahiptir. Buradan öğretmenlerin bir ölçeğe göre değil de öznel gözlemlere göre değerlendirme yapmaya ağırlık verdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Öznel değerlendirmeler her zaman doğru ve adaletli sonuçlar vermeyecektir. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme çalışmalarının olabildiğince nesnel yöntemlerle yapılması gerekmektedir. Bu sayede değerlendirmenin geçerlik ve güvenilirliği de yüksek olacaktır.

Tablo 35. 8. sınıf öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Her zaman	6	28,57
Sık sık	12	57,14
Bazen	3	14,29
Nadiren	0	0
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu soruyla öğretmenlerin derslerinde öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarından ne ölçüde faydalandıkları anlaşılmalı çalışılmaktadır. Öğretmenler ders işlerken öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarını vazgeçilmez bir kaynak olarak görmektedir. "Her zaman" ve "Sık sık" seçeneklerini birlikte değerlendirirsek öğretmenlerin %85,71 gibi büyük bir çoğunluğu bu kitaplardaki etkinlikleri olabildiğince uyguladığını belirtmektedir. Bu kitaplara olan bağlılık monotonluğu da beraberinde getirecektir. Buradaki etkinlikler öğrencilerce de bilindiğinden sürpriz faktörü ortadan kalkacak, herkes derste ne yapılacağını bilerek okula gelecektir.

Öğretimin tek bir kaynaktan yapılması farklı fikirler arasından en doğruyu bulma olanağını da ortadan kaldıracaktır. Kılavuz ve çalışma kitaplarındaki etkinliklere aşırı bağlanılmaması yeni etkinlikler üretilerek bunların da uygulanması gerekmektedir.

Tablo 36. 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin dışında ne sıklıkla etkinlik geliştiriyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Her zaman	1	4,76
Sık sık	9	42,86
Bazen	11	52,38
Nadiren	0	0
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Tabloda, öğretmenlerin ne ölçüde öğretmen kılavuz kitabı dışına çıkıp yeni etkinlikler geliştirdikleri gösterilmektedir. "Her zaman" ve "Sık sık" seçenekleri bir arada düşünüldüğünde öğretmenlerin nerdeyse yarısına karşılık gelen %47,62'si çoğunlukla etkinlik geliştirdiğini belirtirken kalan kesim ara sıra bunu yaptığını beyan etmektedir. Öğretmenlerin yarısının kendilerine verilen ders materyali dışına genellikle çıkmadığını beyan etmesi bir problem olarak görülebilir. Öğretmenler, öğretim ortamını kaynak çeşitlendirmesiyle zenginleştirmeleri yönünde cesaretlendirilmeli, gerekirse bu yönde desteklenmelidirler.

Tablo 37. 8. sınıfta "Güzel Konuşma ve Yazma" dersiniz varsa konuşma ve yazma bölümlerini işleme durumunuz.

Seçenekler	F	%
Dersin yarısını konuşmaya, yarısını yazmaya ayırıyorum.	2	9,52
Dersin tamamını konuşmaya ayırıyorum.	0	0

Tablo 37. Devamı.

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Dersin tamamını yazmaya ayırıyorum.	0	0
Güzel Konuşma ve Yazma dersini de Türkçe dersi olarak işliyorum.	2	9,52
Böyle bir dersim yok.	17	80,96
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Burada öğretmenlere Türkçe dersi dışında özel olarak "Güzel Konuşma ve Yazma" dersleri olup olmadığı, eğer varsa bu ders içinde konuşmaya ne derce önem verdikleri sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin %80,96'sı böyle bir derslerinin olmadığını beyan etmiştir. Bu derste konuşma ve yazmaya eşit vakit ayırdığını ifade eden öğretmenlerin oranı %9,52 iken, bu dersin saatinde de bu ders yerine Türkçe dersi işlediğini belirten öğretmenler %9,52'lik kısmı oluşturmaktadır. Güzel Konuşma ve Yazma dersim var, diyen öğretmenlerin yarısının bu dersi amacına uygun olarak işlememesi oldukça düşündürücüdür. Bu durum konuşma eğitimine verilen önemin ortaya konması açısından önemli bir veridir.

Tablo 38. 8. sınıf *Türkçe dersi öğretim programında konuşma becerisine yönelik önerilen etkinlikleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	1	4,76
Sık sık	10	47,62
Bazen	9	42,86
Nadiren	1	4,76
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Burada öğretmenlere, konuşma eğitimi sırasında Türkçe dersi öğretim programında verilen etkinlikleri uygulayıp uygulamadıkları sorulmuştur. Sık sık uyguluyorum diyen öğretmenler %47,62'lik oranla çoğunluğu oluşturmaktadır. Bunu %42,86 ile "Bazen" seçeneği izlemektedir. "Her zaman" ve "Nadiren" seçenekleri ise %4,76'şarlık orana sahiptir. "Sık sık" ve "Her zaman" seçeneklerinin toplamı öğretmenlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Buradan Türkçe dersi öğretim programının konuşma eğitimi etkinlikleri açısından öğretmenler için önemli bir kaynak olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Tablo 39. 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler 8. sınıf seviyesine uygun mudur?

Seçenekler	F	%
Tamamen	0	0
Çoğunlukla	13	61,91
Biraz	6	28,57
Çok az	2	9,52
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Tabloda öğretmenlerin, öğretmen kılavuz kitabındaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklerin 8. sınıf seviyesine uygunluğu hakkındaki görüşleri yansıtılmaktadır. Öğretmen kılavuz kitabındaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklerin 8. sınıf seviyesine çoğunlukla uygun olduğunu belirten öğretmenler %61,91'lik oranla çoğunluğu oluşturmaktadır. Biraz uygundur diyenlerin oranı %28,57 iken, çok az uygundur diyenler %9,52'lik orana sahiptir. Öğretmenlerin çoğunluğu öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin 8. sınıf seviyesine tamamen olmasa da oldukça uygun olduğu görüşündedir.

Tablo 40. 8. sınıf konuşma becerisine yönelik etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekerek ne ölçüde derse katmaktadır?

Seçenekler	F	%
Tamamen	1	4,76
Çoğunlukla	10	47,62
Biraz	9	42,86
Çok az	0	0
Hiç	1	4,76
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu soru ile yapılan etkinliklerin öğrencilerin ilgisini derse çekme durumu ve bu etkinliklerin öğrencilere konuşma becerisi kazandırmada ne ölçüde etkili olduğu hakkında öğretmenlerin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Konuşma becerisine yönelik etkinliklerin çoğunlukla öğrencilerin dikkatini derse çekmekte etkili olduğunu savunan öğretmenler, toplamın %47,62'lik kesimini oluşturmaktadır. Bunu %42,86'lık oranla "Biraz" yanıtı izlemektedir. "Tamamen" ve "Hiç" yanıtlarını veren ise sadece birer öğretmen vardır. Sonuç olarak, konuşma becerisine yönelik yapılan etkinliklerin öğrencilerin dikkatini derse çekmede kabul edilebilir seviyede başarılı bulan kadar, biraz daha geliştirilmesi gerektiğini savunan öğretmenler de vardır.

Tablo 41. 8. sınıf öğrencilerinde gördüğünüz "dil ve dudak tembelliği"ni gidermek için neler yapıyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Konuşma bölümünde işlediklerimizi anlattırıyorum	7	21,21
Şiir ezberlettiriyorum	12	36,36
Tekerleme çalışmaları yaptırıyorum	13	39,40
Ünlü ve ünsüz harflerle alıştırmalar yaptırıyorum	1	3,03
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>33</b>	<b>100</b>

Tabloda öğretmenlerin, öğrencilerdeki dil ve dudak tembelligi konusunda ne tür çalışmalar yaptıkları hususunda verdikleri cevaplar gösterilmektedir. "Tekerleme çalışmaları yaptırıyorum" seçeneği %39,40 oranla ilk sırada kendine yer bulmuştur. Bunu %36,36 ile "Şiir ezberlettiriyorum" seçeneği izlemektedir. "Konuşma bölümünde işlediklerimizi anlattırıyorum" diyenlerin oranı %21,21 iken "Ünlü ve ünsüz harflerle alıştırmalar yaptırıyorum" seçeneği sadece %3,03'lük bir orana sahiptir. Buradan öğretmenlerin dil ve dudak tembelligini gidermek için tekerleme çalışmaları ve şiir ezberletme çalışmalarına ağırlık verdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 42. 8. sınıf konuşma eğitiminde vurgu-tonlama çalışmalarına ne ölçüde yer veriyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Tamamen	4	19,05
Çoğunlukla	12	57,14
Biraz	5	23,81
Çok az	0	0
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Tabloda öğretmenlerin vurgu ve tonlama çalışmaları yaptırıp yaptırmadıkları sorusuna verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Çoğunlukla yaptırdığını belirten öğretmenler %57,14 ile en büyük kesimi oluştururken, "Tamamen" seçeneği %19,05'lik bir orana sahiptir. Bu iki seçeneği topladığımızda %76,19 gibi yüksek bir oranın konuşma eğitiminde vurgu ve tonlama çalışmalarına önem verdiği ortaya çıkmaktadır. Vurgu ve tonlama çalışmalarına biraz yer verdiğini belirten öğretmenler ise %23,81'lik bir oranı oluşturmaktadır. "Çok az" ve "Hiç" seçeneğini tercih eden öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 43. 8. sınıfta vurgu-tonlama hatalarını gidermek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Seçenekler	F	%
İstanbul Türkçesi ile konuşma	17	26,98
Metin/Kitap okuma çalışmaları	18	28,57
Yüksek sesle okuma çalışmaları	13	20,64
Drama çalışmaları	7	11,11
Konuşma metinlerini dinleme çalışmaları	8	12,70
Vurgu ve tonlama hataları yok	0	0
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>63</b>	<b>100</b>

Bu tabloda, vurgu-tonlama hatalarına karşı öğretmenlerin bu hataların giderilmesi yönünde hangi tedbirleri aldığı konusunda verdikleri cevaplar gösterilmektedir. "Metin/Kitap okuma çalışmaları" seçeneği %28,57'lik oranla ilk sırada yer almaktadır. "İstanbul Türkçesi ile konuşma" seçeneği %26,98 ile ikinci; "Yüksek sesle okuma çalışmaları" %20,64 ile üçüncü; "Konuşma metinlerini dinleme çalışmaları" %12,70 ile dördüncü; "Drama çalışmaları" ise %11,11'lik oranla beşinci ve son sırada yer almaktadır. Vurgu ve tonlama hatası bulunmayan öğrencisi olmadığını belirten bir öğretmen olmaması dikkat çekicidir. "Metin/Kitap okuma çalışmaları" ve "İstanbul Türkçesi ile konuşma" vurgu ve tonlama hatalarının giderilmesinde öğretmenlerce en çok kullanılan yöntemler olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 44. 8. sınıf konuşma eğitiminde beden dilini (jest ve mimikler) öğretme durumunuz.

Seçenekler	F	%
Bu konu ile ilgili bir eğitim almadığım için öğretmiyorum	0	0
Kısmen öğretiyorum	6	28,57
Beden dilini sık sık uyguluyorum	15	71,43



Tablo 44. Devamı.

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Konuşma eğitiminde beden dili öğretimine gerek yoktur	0	0
Diğer	0	0
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğretmenlerin konuşma eğitiminde beden diline verdikleri önem belirlenmeye çalışılmıştır. Beden dilini sık sık uyguladığını söyleyen öğretmenler %71,43'lk oranla ilk sırada gelmektedir. Beden dilini kısmen öğrettiğini belirten öğretmenler ise %28,57'lik kesimi oluşturmaktadır. Buradan ğretmenlerin büyük kesiminin konuşma eğitiminde beden diline önem verdiği ve bu konuda çalışmalar yaptığı sonucunu çıkarılabilir.

#### 4.2. Sekizinci Sınıf ğrencileri ile İlgili Bulgular

Tablo 45. 8. sınıf ğrenci cinsiyet dağılımı.

<b>Cinsiyet</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Kız	129	64,18
Erkek	72	35,82
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Araştırmada cinsiyet dağılımı %64,18 kız, %35,82 erkek şeklinde oluşmuştur. Kız ğrencilerin erkek öğrencilerden fazla olması kızlarda okullaşma oranının arttığı yönünde bir gösterge olabilir.

Tablo 46. 8. sınıf öğrenci yaş durumu.

Yaş	F	%
13 Yaş	13	6,47
14 Yaş	170	84,57
15 Yaş	16	7,96
16 Yaş	1	0,50
17 Yaş	1	0,50
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Araştırma 8. sınıflarda yapıldığı için 14 yaş grubunda bir ağırlık vardır. 14 yaş %84,57 ile en fazla paya sahiptir. 13 yaş %6,47, 15 yaş %7,96, 16 yaş %0,50, 17 yaş %0,50 orana sahiptir. Okula erken başlayan veya olması gereken sınıftan daha geride olan öğrenciler nispeten azdır.

Tablo 47. 8. sınıf öğrencilerinin kendisi dahil kardeş sayısı.

Kardeş Sayısı	F	%
Tek çocuk	16	7,96
2 Kardeş	51	25,37
3 Kardeş	81	40,30
4 Kardeş	30	14,92
5 Kardeş	13	6,47
6 Kardeş	8	3,98
7 Kardeş	2	1,00
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Araştırmaya katılan öğrencilerin %40,30'u 3 kardeş olduklarını söylemektedir ki bu da tablodaki en yüksek oranı oluşturmaktadır. 2 kardeş olduklarını söyleyenler %25,37, 4 kardeş olduklarını söyleyenler %14,92, tek çocuk olduğunu söyleyenler 7,96, 5 kardeş olduklarını söyleyenler %6,47, 6 kardeş olduklarını söyleyenler %3,98 ve 7 kardeş

olduklarını söyleyenle ise toplamın sadece %1'ini oluşturmaktadır. Ülkemizde eskiden olduğu gibi 7-8 gibi çok çocuklu aile dönemi sona ermiş gibi görünmektedir.

Tablo 48. 8. sınıf öğrencilerinin yakın arkadaş sayısı.

Arkadaş Sayısı	F	%
1-5 arası	126	62,69
6-10 arası	39	19,40
11-15 arası	19	9,45
16-20 arası	8	3,98
21 ve üzeri	9	4,48
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilerin %62,69'u kaç tane yakın arkadaşları olduğu sorulunca 1-5 arası bir sayı vermişlerdir. 6-10 arası diyenler ise araştırmanın %19,40'ını oluşturmaktadır. 11 ve yukarı yakın arkadaş belirtenlerin bu sayıyı belirtirken ya sınıftaki bütün hemcinslerini ya da bütün sınıf arkadaşlarının sayısını göz önüne aldıkları düşünülmektedir.

Tablo 49. 8. sınıflarda sınıf mevcudu.

Öğrenci Sayısı	F	%
21-25 arası	19	9,45
26-30 arası	49	24,38
31-35 arası	16	7,96
36-40 arası	117	58,21
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilere sınıf mevcutları sorulduğunda %58,21'i mevcudun 36-40, %7,96'sı ise 31-35 arası olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf mevcudunun 31 ve üzeri olduğunu belirtenlerin

oranı %66,17 gibi çok yüksek bir orana tekabül etmektedir. Bunların dışında 21-25 diyenler %9,45, 26-30 diyenler ise %24,38'lik orana sahiptir.

Tablo 50. 8. sınıf Türkçe derslerindeki etkinlikler sizi konuşmaya ne ölçüde yönlendiriyor?

Seçenekler	F	%
Tamamen	25	12,44
Çoğunlukla	86	42,79
Biraz	61	30,35
Çok az	19	9,45
Hiç	10	4,97
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Soru ile derste yapılan etkinliklerin konuşma eğitimine katkısı hakkında öğrencilerin görüşlerinin alınması hedeflenmiştir. En yüksek oran %42,79 ile "Çoğunlukla" seçeneğine aittir. Onu %30,35 ile "Biraz" ve %12,44 ile "Tamamen" seçenekleri izlemektedir. Buradan öğrencilerin yarıdan fazlasının etkinliklerin öğrencileri konuşmaya yönlendirdiğine genel olarak katıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 51. 8. sınıf Türkçe derslerinde sınıf içinde dersle ilgili tartışmalara katılırmısınız?

Seçenekler	F	%
Her zaman	44	21,89
Sık sık	70	34,83
Bazen	62	30,84
Nadiren	20	9,95
Hiç	5	2,49
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğrencilerin ne kadarının medeni cesaret gösterip sınıf içinde söz alarak konuşabildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soruya "Sık sık" cevabını verenler %34,84 ile en büyük payı almaktadır. "Bazen" diyenler %30,84, "Her zaman" diyenler %21,89, "Nadiren" diyenler %9,95 ve "Hiç" diyenler %2,49'dur. Derslerde öğretmenlerin ayırım gözetmeksizin bütün öğrencileri olabildiğince konuşturması gerekmektedir. Sınıfta konuşma öğrenci isteğine bırakılmamalıdır. Sonuçlara bakıldığında konuşmaktan imtina eden öğrenciler toplamın küçük bir kısmını oluşturmaktadır ancak "Nadiren" ve sayıları az da olsa özellikle "Hiç" diyen öğrencilerin konuşma cesareti kazanmalarını sağlamak için öğretmenlerin daha fazla çaba sarf etmesi gerekmektedir.

Tablo 52. Aile sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz?

Seçenekler	F	%
Her zaman	84	41,79
Sık sık	52	25,87
Bazen	46	22,89
Nadiren	12	5,97
Hiç	7	3,48
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Okulda nispeten yabancıların olduğu bir ortamda gösterilen konuşma cesaretiyle aile içinde gösterilen konuşma cesaretini karşılaştırma amacı güdülen bu soruda tablonun bir önceki soruya göre değişim gösterdiği görülmektedir. Aile içinde konuşma cesaretinin, okulda gösterilen konuşma cesaretinden fazla olduğu hemen göze çarpmaktadır. "Her zaman" konuşurum diyenler burada %41,79 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. Bunu "Sık sık" %25,87, "Bazen" %22,89, "Nadiren" %5,97 ve "Hiç" %3,48 ile izlemektedir. "Hiç" diyenlerin oranının %3,48'e yükselmesi düşündürücüdür.

Tablo 53. *Arkadaş sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	100	49,75
Sık sık	54	26,87
Bazen	30	14,93
Nadiren	6	2,98
Hiç	11	5,47
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Arkadaş ortamı ne sınıf gibi resmi ne de aile gibi katı görgü kurallarının ve disiplinin olduğu bir ortamdır. Bu tabloda serbest bir ortamda, akranlar arasında öğrencilerin konuşma cesareti gösterebilme durumları incelenmiştir. "Her zaman" konuşurum diyenler katılımcıların neredeyse yarısına karşılık gelen %49,75 oranla toplamdan en yüksek payı almaktadır. "Sık sık" diyenler %26,87, "Bazen" diyenler %14,93, "Nadiren" diyenler %2,98, ve "Hiç" diyenler ise %5,47'lik orana sahiptir. Sınıf, aile ve arkadaş ortamları bir arada değerlendirildiğinde "Hiç" konuşmam diyenlerin oranı arkadaşta en yüksek seviyeye çıkmaktadır. Sınıf ve aile içinde yeri geldiğinde konuşma mecburiyeti doğarken arkadaşlar arasında böyle bir durum mevcut değildir. Dolayısıyla çekingen öğrencilerin arkadaşlarıyla konuşmadıkları bu nedenle oranın yükseldiği düşünülmektedir.

Tablo 54. *Aile ortamında konuşurken diğer aile bireyleri sizi dinler mi?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	88	43,78
Sık sık	62	30,85
Bazen	32	15,92
Nadiren	14	6,96
Hiç	5	2,49
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Dinleyicisi olmayan konuşma bir anlam ifade etmeyecektir. Bu tabloda öğrencilerin konuşurlarken ailelerinin onlara kulak verip vermedikleri sorusuna verdikleri cevaplar gösterilmektedir. "Aile ortamında konuşurken karşımdakiler beni her zaman dinler." diyenler %43,78 ile en yüksek orana sahiptir. Araştırma sorusuna verilen cevaplarda; "Sık sık" diyenler %30,85, "Bazen" diyenler %15,92, "Nadiren" diyenler %6,96 ve "Hiç" diyenler %2,49'luk pay almışlardır. Her on öğrenciden biri konuştuğlarında aileleri tarafından dikkate alınmadıklarını beyan etmektedir. Bu düşük bir oran gibi görünse de bu durum ülkenin tamamına genellenirse aile ortamında konuşma fırsatı bulamayanların sayısı çok büyük rakamlara ulaşacaktır. Diğer taraftan araştırmada öğrencilerin büyük bir kısmı konuştuğlarında ailelerinin onları dinlediğini ifade etmektedir. İdeal olan durum ise öğrencilerin tamamının bu görüşte olmalarıdır.

Tablo 55. *Arkadaş ortamında konuşurken arkadaşlarınız sizi dinler mi?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	99	49,25
Sık sık	64	31,84
Bazen	30	14,93
Nadiren	8	3,98
Hiç	0	0
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Dinlenilme durumunun akran ortamında aldığı şekli yansıtan bu tabloda öğrencilerin %49,25'i konuştuğlarında arkadaşlarının onları "Her zaman", %31,84'ü ise "Sık sık" dinlediğini belirtmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin çok büyük kısmı arkadaşlar arasında konuşurlarken arkadaşlarının onları dinlediğini belirtmektedir. "Bazen" diyenler %14,93, "Nadiren" diyenler ise %3,98'lik orana sahiptir. "Arkadaş ortamında konuşurken arkadaşlarım beni dinlemez." diyen hiçbir öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 56. *Konuşmanızda yerel ağız kullanır mısınız?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	45	22,39
Sık sık	36	17,91
Bazen	45	22,39
Nadiren	42	20,89
Hiç	33	16,42
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu tabloda öğrencilerin yerel ağız kullanım oranını belirlemeyi amaçlayan soruya verilen cevaplar yansıtılmıştır. Burada amaç öğrencilerin konuşmalarında yerel ağız özelliklerini kullanma durumunun gösterilmesidir. İlk bakışta seçeneklere verilen cevapların birbirine çok yakın rakamlar içerdiği göze çarpmaktadır. "Her zaman" ve "Bazen" seçenekleri %22,39'ar ile en yüksek oranlara sahiptirler. Verilen cevaplarda sırasıyla "Nadiren" %20,89, "Sık sık" %17,91 ve "Hiç" %16,42'lik paylara sahiptir. Burada az veya çok öğrencilerin büyük bir bölümünün konuşmalarında yerel ağız kullandığı açıkça görülmektedir. "Hiç kullanmam" diyenler azınlıktadır.

Tablo 57. *Konuşmanızda İstanbul Türkçesi kullanmaya gayret eder misiniz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	42	20,90
Sık sık	48	23,88
Bazen	44	21,89
Nadiren	31	15,42
Hiç	36	17,91
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>



Öğrencilerin yerel ağız kullanımından vazgeçmeye istekli olup olmadığının öğrenilmeye çalışıldığı bu soruya "Her zaman" ve "Sık sık" diyenler %44,78'lik oranla neredeyse toplamın yarısını oluşturmaktadır. Buradan öğrencilerin önemli bir kısmının İstanbul Türkçesi kullanmaya istekli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak soruya karşılık "Hiç" cevabını verenlerin oranının sıfır olması gerekirken %17,91'lik bir seviyeye ulaşması bu konuda tedbir almayı gerektirmektedir. İstanbul Türkçesi kullanmaya gayret etmeyen öğrenciler tespit edilerek bu konuda bilinçlendirilmelidirler.

Tablo 58. *Konuşmada yerel ağız kullanımını doğru buluyor musunuz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Kesinlikle doğru buluyorum	35	17,41
Doğru buluyorum	57	28,36
Doğru bulmuyorum	29	14,43
Kesinlikle doğru bulmuyorum	18	8,95
Fikrim yok	62	30,85
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğrencilerin, konuşmada yerel ağız kullanımını bir sorun olarak görüp görmedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu konuda bir fikri olmayanların %30,85 ile en büyük kesimi oluşturmaktadır. Konuşmada yerel ağız kullanımını doğru bulanların oranı %28,36 iken, kesinlikle doğru bulanlar ise %17,41 seviyesindedir. Kısaca öğrencilerin %45,77'si konuşmada yerel ağız kullanımını doğru bulmaktadır. Öğrencilerin yarıya yakınının temel konuşma hatalarından birini doğru kabul etmesi oldukça düşündürücü bir sonuçtur. Karşı tarafta ise yerel ağız kullanımını doğru bulmayanlar ile kesinlikle doğru bulmayanların toplamı %23,38'lik orana karşılık gelmektedir. Sonuç olarak konuşma eğitiminde yerel ağız kullanımının bir konuşma hatası olduğunun bilincinde olan öğrenciler toplamın dörtte birinden bir miktar az kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 59. "Beden dili" kavramını hiç duydunuz mu?

Seçenekler	F	%
Evet duydum	192	95,52
Hayır duymadım	3	1,49
Fikrim yok	6	2,99
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilerin, konuşma eğitimi kapsamında yer alan "beden dili" kavramına olan aşinalığının gösterildiği bu tabloda "Beden dili" kavramını daha önce duydum diyenler %95,52 ile en büyük orana sahiptir. Öğrencilerin neredeyse tamamı "beden dili" kavramına aşinadır.

Tablo 60. "Beden dili" çalışmalarını yapıyor musunuz?

Seçenekler	F	%
Her zaman	16	7,96
Sık sık	18	8,95
Bazen	61	30,35
Nadiren	52	25,87
Hiç	54	26,87
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Burada öğrencilere, "beden dili" ile ilgili herhangi bir çalışma yapıp yapmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Bazen yapıyoruz diyenler %30,35 ile en yüksek paya sahiptir. "Her zaman" ve "Sık sık" diyenler sadece %16,91'lik kesimi oluşturmaktadır. Bazen, nadiren ve hiç seçenekleri cevapların oldukça büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu da "beden dili" konusuna yeterince önem verilmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 61. "Telaffuz" kavramını hiç duydunuz mu?

Seçenekler	F	%
Evet duydum	182	90,55
Hayır duymadım	17	8,46
Fikrim yok	2	0,99
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soruyla öğrencilerin "telaffuz" kavramıyla daha önce karşılaşmış ve karşılaşmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin %90,55'i "telaffuz" kavramını daha önce duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu telaffuz kavramını bilmektedir. Ancak her on öğrenciden birinin "telaffuz" gibi bilinmesi gereken bir kavramla daha önce karşılaşmadığını belirtmesi, derslerde konuşma eğitimi konularına yeterince değinilmediğini göstermektedir.

Tablo 62. Okulda veya okul dışında telaffuz çalışmaları yapıyor musunuz?

Seçenekler	F	%
Her zaman	19	9,45
Sık sık	18	8,96
Bazen	61	30,35
Nadiren	48	23,88
Hiç	55	27,36
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilere, okulda veya okul dışında herhangi bir telaffuz çalışması yapıp yapmadıklarının sorulduğu bu soruya öğrencilerin %30,35'i "Bazen" seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu seçeneği %27,36 ile "Hiç" seçeneği takip etmektedir. Tabloya göre öğrenciler, telaffuz çalışmalarını yapsalar dahi çok az yaptıklarını beyan etmektedirler. Bu durum "telaffuz"a yeterli önemin verilmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 63. Okulda veya okul dışında "tonlama" ve "vurgu" kavramını hiç duydunuz mu?

Seçenekler	F	%
Evet duydum	157	78,11
Hayır duymadım	25	12,44
Fikrim yok	19	9,45
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Tabloda öğrencilerin "tonlama" ve "vurgu" kavramlarını daha önce duyup duymadıkları sorusuna verdikleri cevaplar görülmektedir. Öğrencilerin %78,11'i bu kavramları daha önce duyduklarını, %12,44'ü duymadıklarını belirtmişlerdir. Buradan her beş öğrenciden birinin bu konuyla ilgili bir şey bilmedikleri sonucu çıkmaktadır.

Tablo 64. Okulda veya okul dışında "tonlama" ve "vurgu" çalışmalarını yapıyor musunuz?

Seçenekler	F	%
Her zaman	20	9,95
Sık sık	12	5,97
Bazen	46	22,88
Nadiren	45	22,39
Hiç	78	38,81
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilere okulda veya okul dışında "tonlama" veya "vurgu" çalışmalarını yapıp yapmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin %38,81'i hiçbir zaman böyle bir çalışma yapmadıklarını, %22,88'i bazen yaptıklarını, %22,39'u ise nadiren yaptıklarını beyan etmişlerdir. Öğrencilerin yarısına yaklaşan "Hiç böyle bir çalışma yapmıyoruz" yanıtı, konuşma eğitimine yeterli önemin verilmediğine dair önemli bir veridir.

Tablo 65. *Konuşmanızı etkileyen fiziki bir rahatsızlığınız var mı?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Evet var	15	7,46
Hayır yok	146	72,64
Bilmiyorum	40	19,90
<b>Toplam</b>	<b>21</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğrenciler arasında konuşmasına etki eden bir rahatsızlığı bulunanların oranı tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin %72,64'ü böyle bir rahatsızlığı olmadığını beyan ederken, olduğunu söyleyenler ise toplamın %7,46'sını oluşturmaktadır. Her beş öğrenciden birinin bu soruya bilmiyorum cevabını verme nedeninin, öğrencilerin bu tür hastalıklar hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları olduğu düşünülmektedir.

Tablo 66. *Konuşmanızı geliştirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Kesinlikle düşünüyorum	30	14,93
Düşünüyorum	63	31,34
Düşünmüyorum	59	29,35
Kesinlikle düşünmüyorum	34	16,92
Fikrim yok	15	7,46
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilerin konuşmalarından memnunluk düzeyini belirlemeyi amaçlayan bu soruya konuşmalarını geliştirmeleri gerektiğini düşünen öğrenciler, toplamın %31,34'ünü oluşturmaktadır. Kesinlikle geliştirmeleri gerektiğini düşünenler de %14,93'lük paya sahiptir. Diğer tarafta, konuşmalarından memnun olan ve konuşmalarını geliştirmeleri gerekmediğini savunanların oranı %29,35 iken bunu kesinlikle düşünmeyenler de öğrencilerin %16,92'lik kesimini oluşturmaktadır. Genel olarak konuşmalarını

geliştirmeleri gerektiğini savunanlarla buna ihtiyaçları olmadığını düşünenler %46,27 ile eşit oranlara sahiptirler. Bu konuda öğrenciler ikiye bölünmüş görünmektedir.

Tablo 67. *Topluluk önünde konuşmaktan korkar mısınız?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	18	8,96
Sık sık	11	5,47
Bazen	71	35,32
Nadiren	38	18,91
Hiç	63	31,34
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğrencilerin topluluk önünde konuşma korkuları olup olmadığı hakkında bilgi toplanması amaçlanmıştır. Bu soruya öğrencilerin %35,32'si "Bazen", %31,34'ü "Hiç", %18,91'i ise "Nadiren" yanıtını vermiştir. Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin topluluk önünde konuşmaktan hiç korkmadığını belirtmesi, "Her zaman" ve "Sık sık" seçeneklerinin düşük orana sahip olması, genel olarak öğrencilerin topluluk önünde konuşma korkuları olmadığını göstermektedir.

Tablo 68. *Verilen bir konu üzerinde üç-beş dakikalık bir konuşma yapabilir misiniz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	63	31,34
Sık sık	46	22,89
Bazen	52	25,87
Nadiren	27	13,43
Hiç	13	6,47
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilerin, herhangi bir konu üzerinde hazırlıksız konuşma yapabilme becerilerinin yoklandığı bu soruya cevaben "Her zaman" seçeneğini işaretleyen öğrenciler toplamın %31,34'ünü oluşturmaktadır. "Bazen" diyenler %25,87, "Sık sık" diyenler %22,89, "Nadiren" diyenler %13,43 ve "Hiç" diyenler %6,47'lik orana sahiptir. Öğrencilerin yarısından fazlası hazırlıksız konuşma yapmada oldukça başarılı oldukları iddiasındadır. Bu konuda hiç başarılı değilim diyenlerin sadece %6,47 gibi düşük bir oranı oluşturmaktadır.

Tablo 69. Okul içinde 8. sınıf Türkçe derslerinde konuşma eğitimiyle ilgili aşağıdaki çalışmalardan hangilerini yapıyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Yerine geçme	44	7,96
Diyalog kurma	103	18,62
Canlandırma	76	13,74
Arkası yarın	9	1,63
Günün/haftanın sözü	25	4,52
Bana bir masal anlat	20	3,62
Röportaj yapma	25	4,52
Münazara	36	6,51
Hayallerim ve ben	44	7,96
Rüya anlatma	44	7,96
Ben olsaydım	69	12,48
Resimlerle efsane	18	3,25
Hiçbiri	40	7,23
<b>Toplam</b>	<b>553</b>	<b>100</b>

Soruda öğrencilerden, 8. sınıf Türkçe derslerinde konuşma eğitimiyle ilgili yaptıkları çalışmalardan seçeneklerde bulunanlar varsa bunların hepsini işaretlemeleri istenmiştir. Öğrenciler tarafından Türkçe derslerinde en fazla yaptıklarını belirttikleri çalışma %18,62 ile "Diyalog kurma"dır. Seçenekleri çok işaretlenenden aza doğru sıralanacak

olursa sıralama %13,74 "Canlandırma", %12,48 "Ben olsaydım", %7,96'şar "Yerine geçme", "Hayallerim ve ben" ve "Rüya anlatma", %7,23 "Hiçbiri", %6,51 Münazara, %4,52'şer "Günün/haftanın sözü" ve "Röportaj yapma", %3,62 "Bana bir masal anlat", %3,25 "Resimlerle efsane" ve %1,63 Arkası yarın şeklinde oluşmaktadır. Okulda yaptıkları etkinlikler konusunda işaretleme yapan öğrenciler bu etkinlikler arasından sadece bir iki tanesini seçmişlerdir. Bu durum, konuşma eğitimi sırasında sınıf içerisinde bu etkinlikler arasından oldukça küçük bir kısmının yapıldığını göstermektedir. Derslerde etkinlik yapılırsa bile farklı etkinliklere yeterince yer verilmemektedir. Ayrıca, araştırmaya katılan 201 öğrenciden 40'ına karşılık gelen %19,90'lık kesimi tablodaki çalışmalardan hiçbirini yapmadıklarını beyan etmektedir. Bu, her beş öğrenciden birine karşılık gelen büyük bir orandır, konuşma eğitimine yeterince önem verilmediğinin bir göstergesidir.

Tablo 70. Okul içinde 8. sınıf Türkçe derslerinde konuşma eğitimiyle ilgili ne tür araç-gereçlerden faydalanıyorsunuz?

Seçenekler	F	%
Ders kitabı	147	45,94
Dergiler	33	10,31
Gazeteler	16	5,00
Radyo	7	2,19
Teyp	2	0,62
Televizyon	23	7,19
Bilgisayar	63	19,69
Hiçbiri	29	9,06
<b>Toplam</b>	<b>320</b>	<b>100</b>

Burada öğrencilere okulda konuşma eğitimi faaliyetlerinde ne tür araç-gereçlerden faydalandıkları sorusu yöneltilmiştir. "Ders kitabı" seçeneği öğrenciler tarafından %45,94 gibi yüksek bir oranda konuşma eğitimi faaliyetlerinde faydalanılan araç-gereç olarak tanımlanmaktadır. Çok tercih edilenden az tercih edilene doğru sıralayacak



olursak tablo; "Bilgisayar" %19,69, "Dergiler" %10,31, Hiçbiri %9,06, "Televizyon" %7,19, "Gazeteler" %5,00, "Radyo" %2,19 ve Teyp %0,62 şeklinde oluşmaktadır. Tabloya dikkatli bakılacak olursa 29 öğrencinin konuşma eğitimi faaliyetlerinde bu araç-gereçlerden hiçbirinin kullanılmadığını belirttiği görülebilmektedir. 29 öğrencinin toplamdaki 201 öğrenci içindeki payı %14,43'tür ki, bu oldukça yüksek bir orandır.

Tablo 71. Okulda "Güzel Konuşma ve Yazma" adlı bir dersiniz var mı?

Seçenekler	F	%
Evet var	32	15,92
Hayır yok	169	84,08
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Tabloda öğrencilerin Türkçe dersi haricinde özel olarak "Güzel Konuşma ve Yazma" isminde bir dersleri olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtlar gösterilmektedir. Öğrencilerin %84,08'i böyle bir dersleri olmadığını belirtirken %15,92'si böyle bir dersleri olduğu cevabını vermiştir. Öğrencilerin anlatma becerilerinin gelişmesi açısından bu ders büyük öneme sahiptir ancak öğrencilerin büyük kısmının ders programında böyle bir ders yer almamaktadır.

Tablo 72. 8. sınıf Türkçe derslerinin haftada kaç ders saatinde konuşma eğitimi çalışmaları yapıyorsunuz?

Seçenekler	F	%
1 Saat	19	9,45
2 Saat	19	9,45
3 Saat	12	5,97
Diğer(4 Saat)	1	0,50
Diğer (5 Saat)	6	2,99
Diğer (Bilmiyorum)	15	7,46
Hiç	129	64,18
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soruda öğrencilere haftalık Türkçe derslerinin kaç saatinde konuşma eğitimi çalışmaları yaptıkları sorulmuştur. Öğrencilerin %64,18 gibi büyük bir oranının bu soruya "Hiç" cevabını vermesi oldukça olumsuz bir durumdur. 1 saat ve 2 saat seçenekleri öğrencilerin %9,45'erlik kesimleri tarafından işaretlenmiştir. 3 saat diyen öğrenciler toplamın %5,97'sini oluşturmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyenlerden 4 saat diyenler toplamın %0,50'sine, 5 saat diyenler toplamın %2,99'una, bilmediğini söyleyenlerse toplamın %7,46'sına karşılık gelmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere öğrenciler yeterince konuşma eğitimi çalışması yapmamaktadır.

Tablo 73. 8. sınıf Türkçe derslerinde yaptığınız konuşma eğitimi çalışmaları konuşmanızı geliştirmeye yardımcı oluyor mu?

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Tamamen	21	10,45
Çoğunlukla	34	16,91
Biraz	46	22,89
Çok az	18	8,95
Hiç	82	40,80
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Burada öğrencilerin, okulda yaptıkları konuşma eğitimi çalışmalarının konuşmalarına katkı sağlayıp sağlamadığı sorusuna verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Öğrencilerin sadece %10,45'i konuşma eğitimi çalışmalarının konuşmalarına tamamen katkı sağladığı görüşündedir. "Hiç" cevabını verip konuşma eğitimi çalışmalarından bir fayda görmediklerini belirtenler ise %40,80 gibi çok yüksek bir orana sahiptir.

Tablo 74. Sizce 8. sınıf Türkçe derslerinde yaptığınız konuşma eğitimi çalışmaları yeterli mi?

Seçenekler	F	%
Tamamen yeterli	22	10,95
Çoğunlukla yeterli	28	13,93
Biraz yeterli	60	29,85
Çok az yeterli	31	15,42
Hiç yeterli değil	60	29,85
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Öğrencilere okul içinde yaptıkları konuşma eğitimi çalışmalarının kendileri için yeterli olup olmadığı sorusu yöneltildiğinde öğrencilerin %29,85'lik kısmı "Hiç yeterli değil" cevabını vermişlerdir. "Tamamen yeterli" diyenlerin oranı %10,95 iken "Biraz yeterli" diyenler ise bütün öğrencilerin %29,85'sini oluşturmaktadır. Okulda yapılan konuşma eğitimi çalışmalarını yeterli gören öğrenciler azınlıktadır. Neredeyse her üç öğrenciden birinin okulda yapılan konuşma eğitimi çalışmalarını yeterli görmemektedir.

Tablo 75. "Konuşma eğitimi çalışmaları sadece okulda yapılır." görüşüne katılıyor musunuz?

Katılma durumu	F	%
Kesinlikle katılıyorum	7	3,48
Katılıyorum	17	8,46
Katılmıyorum	110	54,73
Kesinlikle katılmıyorum	67	33,33
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğrencilerin konuşma eğitiminin okula ait bir olgu olup olmadığı konusundaki düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Konuşma eğitiminin sadece okulda yapılan bir çalışma olduğu görüşüne kesinlikle katılanların oranı sadece %3,48'dir. Bu

görüŖe katılanların oranı da sadece %8,46'da kalmaktadır. Bu görüŖe katılmayanlar %54,73 ile en büyük kesimi oluştururken kesinlikle katılmayanların oranı %33,33'tür. Bu sonuçlar öğrencilerin konuşma eğitimi çalışmalarının sadece okul sınırlarıyla çerçevenemeyecek kadar önemli olduğunun farkında olduklarını göstermektedir. Bu durum gelecekte her alanda yapılacak olan konuşma eğitimi çalışmalarını kolaylaştırıcı bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 76. *Okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapıyor musunuz?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Her zaman	12	5,97
Sık sık	15	7,46
Bazen	34	16,92
Nadiren	28	13,93
Hiç	112	55,72
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Burada öğrencilere okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapıp yapmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Bir önceki tabloya göre konuşma eğitimi çalışmalarının okulla sınırlandırılmayacağına farkında olan öğrenciler buradaki soruya verdikleri cevaplara göre bunun gereğini yerine getirmeyip okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapmaktan imtina etmektedirler. Öğrencilerin %55,72'si okul dışında hiç konuşma eğitimi çalışması yapmadığını belirtmektedir. Ayrıca bu soruya öğrencilerin %16,92'si "Bazen", %13,93'ü ise "Nadiren" cevabını vermiştir. Konuşma eğitimi sadece okulda olmaz denilip okul dışında konuşma eğitimi konusuna hiç eğilmemek bir tezat oluşturmaktadır.

Tablo 77. *Aile, arkadaş ve yaşam çevrenizin konuşma şekilleri sizin konuşmanızı etkiliyor mu?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Tamamen	38	18,90
Çoğunlukla	66	32,84
Biraz	45	22,39
Çok az	21	10,45
Hiç	31	15,42
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Bu soru ile öğrencilerin yakın çevrelerinin onların konuşmalarında bir etki oluşturup oluşturmadığı konusundaki fikirleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çoğunlukla etkiler diyen öğrenciler toplam öğrencilerin %32,84 ile en büyük kesimini oluşturmaktadır. Tamamen etkiler diyenler de %18,90'lık orana sahiptir. Kısaca öğrencilerin yarıdan fazlası yakın çevrelerinin konuşmaları üzerinde oldukça etkili olduğu görüşündedirler.

Tablo 78. *Eğer; aile, arkadaş ve yaşam çevrenizin konuşma şekilleri konuşmanızı etkiliyorsa hangi yönde etkiliyor?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Olumlu	97	48,26
Olumsuz	41	20,40
Etkilemiyor	63	31,34
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Yakın çevrenin öğrencilerin konuşmalarına etkisi konusunda, bu etkinin olumlu yönde mi olumsuz yönde mi olduğu sorusuna olumlu yönde diyenlerin oranı %48,26'dır. Bu etkinin olumsuz olduğunu belirtenler ise toplamın %20,40'ını oluşturmaktadır. Etkilemiyor diyenlerin oranı bu soruda önceki soruya göre ikiye katlanarak %31,34'e

ulaşmaktadır. Bu da, bu etkinin olumlu mu olumsuz mu olduğu konusunda bir fikirleri olmayanların, etkilemiyor yönünde cevap verdikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 79. *Televizyon veya radyo konuşmanız üzerinde etki oluşturuyor mu?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Tamamen	18	8,96
Çoğunlukla	47	23,38
Biraz	47	23,38
Çok az	38	18,91
Hiç	51	25,37
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Televizyon ve radyo gibi iletişim araçlarının öğrencilerin konuşmaları üzerinde bir etkisi olup olmadığının öğrenilmeye çalışıldığı bu soruya öğrencilerin %25,37'si, bu iletişim araçlarının konuşmaları üzerinde herhangi bir etki oluşturmadığı görüşünü savunmaktadır ki, bu da yaklaşık her dört öğrenciden birine karşılık gelmektedir. Bu soruya "Tamamen" diyenlerin oranı %8,96 iken, "Çoğunlukla" ve "Biraz" diyenler %23,38'er, "Çok az" diyenler ise %18,91'lik orana sahiptir. Öğrencilerin çoğunluğu televizyon ve radyonun konuşmalarına ya hiç ya da çok az etkisi olduğu görüşündedir.

Tablo 80. *Eğer televizyon veya radyo konuşmanız üzerinde etki oluşturuyorsa hangi yönde oluşturuyor?*

<b>Seçenekler</b>	<b>F</b>	<b>%</b>
Olumlu	95	47,27
Olumsuz	35	17,41
Etki oluşturmuyor	71	35,32
<b>Toplam</b>	<b>201</b>	<b>100</b>

Önceki sorunun tamamlayıcısı olarak öğrencilere, televizyon ve radyo konuşmanız üzerinde bir etki oluşturuyorsa bu etki olumlu mu olumsuz mu şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin %47,27'si bu etkinin olumlu olduğunu, %17,41'i ise olumsuz olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %35,32'si ise bir etki oluşmadığını beyan etmektedir. Öğrencilerin büyük kısmının televizyon veya radyonun konuşmaları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu savunmaları; yaşamlarında bu iletişim araçlarında duyup gördüklerini model aldıklarını, bunları kendi yaşamlarında uyguladıklarını göstermektedir. Bu da şifresiz ve çocukların izleyebilecekleri saatlerde yayınlanan programların içeriğine dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 81. *Konuşmanız üzerinde en çok hangisi etkilidir? (En çok etkili olan "1" olacak şekilde az etkiliye doğru numaralandırınız.)*

		Verilen Cevaplar (Kişi Sayısı)							
		1. Öncelik		2. Öncelik		3. Öncelik		4. Öncelik	
		F	%	F	%	F	%	F	%
Seçenekler	Aile	105	52,24	36	27,07	12	9,16	3	2,29
	Arkadaş	52	25,87	41	30,83	52	39,70	14	10,69
	Televizyon / Radyo	18	8,95	13	9,77	27	20,61	79	60,30
	Öğretmen	26	12,94	43	32,33	40	30,53	35	26,72
TOPLAM		201	100	133	100	131	100	131	100

Öğrencilere verilen seçenekler arasında konuşmaları üzerinde etkisi olanları çoktan aza doğru sıralamaları istenmiştir.

1. öncelikte "Aile" %52,24'lük oranla öğrenciler tarafından konuşmalarını etkileyen en önemli faktör olarak gösterilmiştir. Bunu; %25,87 ile "Arkadaş", %12,94 ile "Öğretmen" ve %8,95 ile "Televizyon/Radyo" takip etmektedir.

2. öncelikte öğrenciler %32,33'lik oranla öğretmenleri konuşmalarına en çok etki eden kişi olarak göstermişlerdir. Sırayla gidersek bunu; %30,83 ile "Arkadaş", %27,07 ile "Aile" ve %9,77 ile "Televizyon/Radyo" izlemektedir.

3. öncelik olarak öğrencilerin konuşmalarına etki ettiğini gösterdikleri kesim %39,70 ile "Arkadaş" tır. Bundan sonra sırayla; %30,53 ile "Öğretmen", %20,61 ile "Televizyon/Radyo" ve %9,16 ile "Aile" gelmektedir.

4. ve son öncelikte ise öğrencilerin en fazla tercih ettiği seçenek %60,30 ile "Televizyon/Radyo"dur. Bu seçeneğin devamıysa sırasıyla %26,72 ile "Öğretmen", %10,69 ile "Arkadaş" ve %2,29 ile "Aile" şeklinde oluşmaktadır.

Tablo bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin sıralaması şu şekilde oluşmaktadır: 1. öncelikte "Aile", 2. öncelikte "Öğretmen", 3. Öncelikte "Arkadaş" ve 4. öncelikte "Televizyon/Radyo".

Öğrencilerin, insanların konuşmayı edindikleri ortam olan "Aile"yi konuşmalarına en çok etki eden faktör olarak göstermeleri konunun özünü kavramış olduklarını göstermektedir. Öğrenciler açısından ikinci sıradaysa insanların karşısına aileleri dışında ilk kez rol model olarak ortaya çıkan öğretmenleri yerleştirmeleri de bir tesadüf olarak görülmemelidir. Akran etkisinin ortaya çıktığı "Arkadaş" ortamı öğrenciler tarafından üçüncü sıraya yerleştirilirken, "Televizyon/Radyo" sıralamada ancak son sırada kendine yer bulabilmiştir.



## BÖLÜM V

### TARTIŞMA – SONUÇ VE ÖNERİLER

#### 5.1. Tartışma

İyi bir konuşmacının en önce kendi ana dili konusunda yeterli miktarda birikime ve konuşma hakkında temel bilgiye sahip olması gerekir (Yaman, 2001, s. 13). Kurudayıoğlu (2014), iyi bir konuşmacının geniş bir genel kültüre ve zengin bir kelime hazinesine sahip olması gerektiğini düşünmektedir (s. 66). Kılınç ve Şahin (2013) de, konuşma becerisi ile kelime hazinesi arasında büyük bir ilgi olduğu görüşündedirler (s. 13). Kelime hazinesinin yetersizliği konuşma becerisini olumsuz yönde etkilemektedir. İyi bir konuşmacı konuşurken duygu ve düşüncelerini en doğru şekilde ifade eden kelimeleri seçebilmelidir (Ünal ve Özden, 2014, s. 95). Görüldüğü üzere sözcük dağarcığının yetersizliği konuşma becerisini olumsuz etkilemektedir. Öğretmenler, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede karşılaştıkları en önemli olumsuzluk olarak öğrencilerin sözcük dağarcıklarının yetersiz olmasını göstermişlerdir, öğrencilerin bu konuda eksiklikleri olduğu görüşündedirler. Yapılacak konuşma eğitimi çalışmalarında bu alana öncelik verilmesi yerinde olacaktır.

Öğretmenler sözcük dağarcığı yetersizliğinin ardından öğrencilerin yerel ağız kullanmalarını ve telaffuz hatalarını konuşma eğitiminde karşılaştıkları sorunlar olarak tanımlamaktadırlar. Zülfikar (2008)'a göre, yerel ağız kullanımı Türkçeyi yozlaştıran etmenlerin başında gelmektedir. Televizyonlarda gösterilen yerel ağız kullanılarak çekilmiş oyunlar, komediler ve diziler bu yozlaşmayı körüklemektedir (s. 77). Yerel ağız kullanımı, konuşma organ tembellikleri dışında kalan telaffuz hatalarının da sorumlusudur. Yerel ağız yerine öğrencilere İstanbul Türkçesi kullanımını aşılacak öğretmenlerin öncelikleri arasında yer almalıdır. Konuşma dilindeki bölgesel farklılıkların giderilmesi olası iletişim kusurları ve yanlış anlaşılmaların önüne geçilmesi açısından da önemlidir. Aynı şekilde telaffuz hatalarının giderilmesi de sağlıklı bir iletişim ortamı oluşturulmasının ön şartıdır.

Öğretmenler ayrıca, sınıfların kalabalık olmasını da konuşma eğitimi çalışmalarında karşılaştıkları bir sorun olarak görmektedir. Yaman (2010), Türkiye'nin genç nüfusunu ve ülke gerçeklerini de göz önüne alarak düşündüğü ideal sınıf mevcudu sayısını ilköğretimde 25-30 arası, ortaöğretimde ise 35-40 arası olarak açıklamıştır (s. 405). Kalabalık sınıflar, sınıf disiplini sağlamanın zorluğu yanı sıra öğrencilerle birebir ilgilenmenin imkansızlığı gibi olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle sınıf mevcudunun eğitim sistemine yeni derslikler ilave ederek olabildiğince düşürülmesi ülkemiz açısından bir gerekliliktir.

Bunların dışında öğretmenlerin çok az bir kısmı için ders süresi yetersizliği ve araç-gereç eksikliği konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlardandır. Zamanı verimli kullanma eğitimleri ve okul aile birliği dayanışması yoluyla temin edilen araç-gereçlerle bu sorunların çözümlenebileceği düşünülmektedir.

Öğretmenler kendilerine verilen materyallerle kendilerini sınırlandırmamalıdır. Sadece bir kaynağa bağlı kalmak o kaynaktaki olası yanlış bilgilerin doğruymuş gibi öğrencilere aktarılması tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Bir konunun birden fazla kaynaktan aktarılması, bilgilerin karşılaştırılmasını ve en doğru yolun bulunmasını sağlayacaktır. Ders kitabı sadece bir referans olarak kullanılmalı, ders içeriği çeşitli kaynaklardan elde edilen doğrulanmış bilgilerle zenginleştirilmelidir. Hatta bu konuda öğrencilere de görevler verilmeli, her öğrenci farklı kaynaklardan konu ile ilgili bilgiler toplayıp sınıf içinde bunları diğer arkadaşlarıyla paylaşmalıdır. Elde edilen bilgiler sınıf içinde tartışılmalı ve en doğrusu öne çıkarılmalıdır. Bu sayede öğrenciler pasif dinleyici konumundan çıkacak, aktif, katılımcı olacak ve konuyu daha iyi kavrayacaklardır.

Öğretmenlerin konuşma eğitiminde faydalandıkları araçlar konusunda bilgisayar ikinci sırada yer almaktadır. Bilgisayar ve dolayısıyla internet eğitim sistemimizde de yerini almıştır. Gelişen dünyayla bağımızı koparmamak açısından bilgisayar ve internetin önemi tartışılmazdır ancak özellikle internet kullanımında dikkatli olmak gerekmektedir. İnternet ortamında her isteyen, bilgisi olsun olmasın, her konuda bir şeyler yazabilmektedir. Bunların başka kaynaklardan doğrulanmadan alınıp kullanılması büyük bir hata olacaktır. Burada öğretmenin görevi doğru bilgiyi yanlış bilgidan ayırmada öğrenciye rehberlik etmek ve öğrencinin yanlış yollara sapmasının önüne geçmektir.

Basılı kaynaklar olan gazete ve dergiler öğretmenlerce arka plana atılmış görülmektedir. 21 öğretmenden 8'i dergiyi bir ders materyali olarak kullanırken sadece 6 öğretmen derlerinde gazeteden faydalanmaktadır. Günümüzde neredeyse tüm basılı kaynaklara internet ortamında hızlı ve büyük oranda ücretsiz ulaşılabilmesi bu durumun nedenleri arasında gösterilebilir. Radyo, teyp ve televizyon kullanımı ise neredeyse sona ermiş durumdadır. Zaten, tüm bunları bir araya getiren bilgisayar dururken öğretmenlerin tek tek bu cihazlarla uğraşmasını beklemek de doğru değildir.

Konuşma eğitiminde yeterince araç-gereç kullanmayan öğretmenler bunun nedeni olarak %20'lik oranla konunun araç-gereç kullanımına uygun olmamasını göstermektedirler. Konu, araç-gereç kullanımına uygun değil deyip, araç-gereç kullanmamak bir öğretmenin yapmaması gereken davranışlardandır. Araç-gereç kullanımı öğrenmenin kalıcı olmasını sağlayan önemli faktörlerden biridir. Bir öğretme-öğrenme etkinliği sırasında ne kadar fazla duyu organına hitap edilirse öğrenme o kadar kalıcı olmakta öğrenilenler o kadar geç unutulmaktadır (Seferoğlu, 2010, s. 64). Bilgisayar, video gibi multimedya araçlarını kullanıp, materyal tasarımları yapmak konunun birden çok duyu organı vasıtasıyla kavranmasını sağlayacaktır. Araştırmalara göre insanlar; okumalarının %10'unu, duyduklarının %20'sini, gördüklerinin %30'unu, konuşmalarının %70'ini, görüp duyduklarının %50'sini, yapıp konuştuklarının %90'ını hatırlamaktadır (Seferoğlu, 2010, s. 64). Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin konuyu sadece okuma yoluyla kavrayamayacaklarının farkında olmalıdır. Araç-gereç eksikliği, kalabalık sınıflar ve okulun fiziki koşullarının uygunsuzluğu ise öğretmenlerin tek başlarına çözebilecekleri sorunlar değildir. Bu sorunların çözümü için aileler ile okul yönetiminin işbirliği gerekmektedir.

Konuşma eğitimi, Türkçe ders kitaplarında kendine yeterince yer bulabiliyor mu sorusunun cevabı öğretmenlere göre "hayır"dır. Marangoz (2014), hazırladığı yüksek lisans tezinde incelediği ders kitaplarının konuşma becerisini geliştirmede yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır (s. 170). Derslerde ders kitapları haricinde kaynaklara nadiren başvurulmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarında herhangi bir konuda olabilecek eksiklik o konunun yeterince kavranamaması sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle ders kitapları hazırlanırken Türkçe dersi özelinde konuşma eğitimi gibi temel alanlara ders kitaplarında geniş yer ayrılmalıdır.

Türkçe eğitiminde konuşma eğitimine önem verilmemesi, öğrencilerin mezun olduktan sonra hayattaki başarılarına da etki edecektir. Konuşma, günlük hayatın her alanında her daim kullanılan başlıca iletişim şeklidir. İnsanlar karşısındaki insanı onun konuşma şekline ve konuştuklarına göre belli bir kalıba sokma eğilimindedir. İnsanların eğitilmiş mi, eğitimsiz mi; bilgili mi, cahil mi olduğu konuşmasına bakılarak kolayca anlaşılabilir. Eğer okul, bireyi hayata hazırlama yeriye, Türkçe ders kitaplarında da konuşmanın günlük hayattaki önem derecesine en azından eşit oranda yer verilmesi elzemdir.

Öğretmenlerin %52,39'u konuşma eğitimine 1 ders saati ayırdığını ifade etmektedir, 2 ders saati ayırabildiklerini belirtenlerin oranı ise %33,33'tür. Konuşma eğitimine ayrılması gereken ders saati sorulduğunda ise 1 ders saatini yeterli gören öğretmenler toplamın dörtte birine inmektedir. Öğretmenlerin yarıdan fazlasına denk gelen %57,14'lük kesimi ideal süreyi 2 ders saati olarak düşünmektedir. Kısacası öğretmenler istedikleri halde konuşma eğitimine yeterince vakit ayıramamaktadır. İlköğretim 8. sınıfta Türkçe dersine 5 ders saati ayrılmaktadır. Öğretmenler bu 5 ders saatine dört temel dil becerisinin yanında dilbilgisini de sıkıştırmak zorunda kalmaktadırlar. Bu sürenin tamamının konuşma eğitimine ayrılması tabii ki beklenemez ancak konuşma gibi bireyin kendini ifade ederken hayatının her alanında her daim kullanacağı, onun nasıl şekilleneceğine etki edecek olan bir becerinin eğitimi için haftalık 2 ders saati de yeterli gelmeyecektir. Bu duruma konuşma eğitimini Türkçe dersleri ile sınırlı tutmamak bir çare olabilir. Diğer derslerde de öğrencilere olabildiğince konuşma imkanı sağlamak ve olası konuşma hataları konusunda öğrencilere dönütler vermek öğrencilerin bu alanda daha donanımlı bireyler olarak yetişmesini sağlayacaktır.

Türkçe öğretimi, dört temel dil becerisi olan konuşma, dinleme, yazma ve okuma ile dilbilgisi çerçevesinde yapılandırılmıştır (Mert, 2014, s. 24). Zaten Türkçe dersi öğretim programı incelendiğinde de kazanımların; konuşma, yazma, dinleme/izleme ve okuma becerileri şeklinde sınıflandırılarak verildiği görülmektedir. Öğretmenlerin %61,90'ı da Türkçe dersinin dört temel dil becerisi başlığı altında işlenmesini doğru bulmaktadır. Bunu doğru bulmayan sadece üç öğretmen vardır. Türkçe dersinin bu şekilde alt başlıklara indirgenerek işlenmesi hem öğretmene ders anlatırken yol gösterici olmakta hem de öğrencilerin dersi daha kolay kavrayabilmelerini sağlamaktadır. Aksi bir durum

Türkçe derslerinde kaos (Türkçesini tercih edelim) ortamının oluşmasına, planlı ve programlı bir ders işleyişinin mümkün olmamasına neden olacaktır.

Öğretmenler konuşma eğitimi çalışmalarında %42,43'lük oranla en çok soru-cevap tekniğini kullanmaktadır. Soru-cevap tekniği, bir konu hakkında öğretmen tarafından öğrencilere veya tam tersi şekilde öğrencilerden öğretmene doğru yöneltilen karşılıklı soru-cevaplarla ders işlenişidir (Arıcı, 2006, s. 305). Soru-cevap tekniği birçok derste ve konuda kullanılabilecek bir tekniktir. Zaman alan veya maliyeti olan bir teknik değildir. Bu teknikte, öğrencilerin sınıf ortamında bireysel olarak konuşturulması sağlanmakta bu sayede de öğrencilerin konuşma korkularını yenmeleri amaçlanmaktadır. Bu teknikte öğrenciler, her an kendilerine de soru sorulabileceği düşüncesiyle derse daha çok dikkatlerini vermektedir. Ayrıca bu teknikte sorular öğrenci seviyelerine uygun zorlukta, soru yöneltilen öğrencilerin cevap verebileceği şekilde sorulursa, doğru yanıt veren öğrencilerde kendine güven duygusu da oluşacaktır.

Öğretmenler ikinci olarak ise %27,27'lik oranla drama tekniğinden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Drama tekniğinde öğrenciler ses, hareket, jest ve mimiklerini zorunlu olarak kullanmaktadırlar. Dramatizasyonun öğrenme ve eğlenme olmak üzere iki boyutu vardır ancak eğitsel dramada öğrenme daha baskındır (Sönmez, 2009, s. 248). Eğer ders sıkıcılıktan kurtarılmak isteniyorsa bu yöntem bunun için birebirdir.

Düz anlatım yöntemi de öğretmenlerin tercihleri arasında %24,24'lük oranla üçüncü sırada kendine yer bulmaktadır. Bu yöntem öğrenciyi pasif konumda tutması nedeniyle ağırlık verilmemesi gereken bir yöntemdir. Burada öğretmen aktif ve bilgiyi aktaran konumundayken, öğrenci pasif dinleyici konumundadır. Bu durum dersin sıkıcı geçmesine, öğrencilerin derse olan dikkatlerinin kaybolmasına ve sonuçta konunun kavranamamasına neden olmaktadır. Bu yöntemin avantajıysa az zamanda çok bilgi aktarılabilmesi ve zamandan tasarruf ettirmesidir. Çok gerekli olmadıkça kullanılmamalıdır.

Birer öğretmen ise konuşma eğitimi sırasında empati ve gösterip yaptırma çalışmalarından yararlandığını beyan etmiştir. Empati yanıtını veren öğretmenin, öğrencilere bir örnek olay verip "Siz olsaydınız ne yapardınız?" şeklinde soru yönelterek öğrencileri konuşmaya teşvik eden çalışmalar yaptırdığı; gösterip yaptırma

diyen öğretmen ise kendini rol model olarak ortaya koyup öğrencilerde istediği davranışları kazandırmayı amaçladığı düşünülmektedir.

"Konuşma eğitiminin yeri okuldur." yargısı konusunda öğretmenler iki farklı görüştedir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısına karşılık gelen %47,62'lik kesimi bu yargıya katılırken diğer kısmı bu yargıya katılmamaktadır. Birey konuşmayı küçük yaşlarda ailesinin yanında öğrenir. Bu nedenle birey ailesinin konuşma özelliklerinin tamamını doğru ve yanlışlarıyla edinir. Bireyler okula başladıklarında zaten belli bir konuşma kalıbına sahip olmuş durumdadır. Bu konuşma kalıbındaki yanlışlıkları sadece günün belli bir bölümünde, kısıtlı bir süre buldukları okulda düzeltmek mümkün görünmemektedir. Bir konuşma yanlış okulda düzeltilse dahi öğrenci eve gidecek ve bu yanlış aile ortamında maruz kalmaya devam edecektir. Bu nedenle konuşma eğitiminde öğrencilere doğruların kalıcı şekilde öğretilmesi ancak ailenin de bu konuda desteğinin alınması yoluyla olabilecektir. Buradan yola çıkılacak olursa, konuşma eğitimi görevini sadece okula yüklemek bu alanda başarı sağlanmasına engel olacaktır.

Radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarının konuşma eğitimine olumlu katkısı olduğunu düşünen öğretmenler ankette %76,19 gibi oldukça yüksek bir pay almaktadır. Zülfikar (2008)'a göre radyo ve televizyonlar dili koruyup geliştirmeli, halkın kültürel seviyesini yükseltmelidir (s. 79). Ancak günümüzde bu görevi ilke edinen yayın kuruluşları neredeyse yok gibidir. Radyo ve televizyonlar, oldukça sınırlı olan reklam pastasından pay alabilmek için ilkeli davranmamakta, reklam arası yayınlanan dizilerdeki argo ve yerel ağız kullanımı gibi olumsuzluklar televizyon ve radyo yayıncılığında artık normal karşılanmaktadır. Kısacası radyo ve televizyonlar bugünkü yayıncılık anlayışlarıyla öğrencilerin konuşma eğitimlerine katkı sağlayacak durumda değildirler. Bu nedenle öğretmenlerin bu iletişim araçlarının konuşma eğitimine olumlu katkısı olduğu görüşüne katılmak mümkün değildir.

Öğretmenler konuşma eğitimine öğrencilerin dikkatini çekmede %47,62'lik oranlarla öğretmen ve konuyu öne çıkarmaktadırlar. Öğretmen bir dersin sıkıcı veya eğlenceli geçmesine; kullandığı yöntem, teknik, ses tonu, beden dili, jest ve mimikleriyle etki eder. Bu nedenle diğer alanlarda olduğu gibi konuşma eğitiminde de öğrencilerin derse odaklanmalarını sağlamada öğretmene büyük görev düşmektedir. Tabi bu görevin zorluğu konunun öğrenciler için ilgi çekici olup olmamasına göre değişmektedir. Bazı

konular öğretmenin özel bir çaba sarf etmesine gerek olmaksızın öğrenciler tarafından ilgiyle karşılanmaktayken, bazı konulara öğrencilerin ilgilerinin çekilmesi için öğretmenlerin oldukça fazla çaba sarf etmesi gerekebilmektedir. Bu nedenle konuşma eğitimi çalışmalarının öğrencilerin ilgisini çekecek konular üzerinden yürütülmesi faydalı olacaktır.

Öğrencilerin konuşma eğitiminde gözlemlenen olumsuz davranışlarının kaynağı sorulduğunda öğretmenler, %28,13'lük oranlarla aile ve arkadaş çevresini bu olumsuzlukların öncelikli kaynağı olarak göstermektedirler. Gerçekten de öğrenciler edindikleri davranışların çoğunluğunu ya ailelerini ya da arkadaşlarını gözlemleyerek kazanmaktadır. Bu durumun nedeni olarak günlük yaşamlarının çoğunluğunu aile ve arkadaşları ile geçirmeleri gösterilebilir. Öğretmenler de bu şekilde düşünmüş olacaklar ki, öğrencilerin birlikte daha az vakit geçirdikleri komşu ve akrabaları arka plana atmışlardır.

Çocukların rol modelleri özellikle okula başlayıncaya kadar anne ve babalarıdır. Çocuklar onlardan doğrularla birlikte yanlış davranışları da edinirler. Biraz büyüdüklerinde arkadaş kavramıyla karşılaşır ve arkadaşlarının davranış şekilleri onları etkilemeye başlar. Öğrencilik hayatları başladığında ise artık yeni bir rol modelleri vardır, öğretmenleri. Öğretmenlerin davranışlarıyla, öğrencilerin bu döneme kadar geliştirdikleri olumsuzlara karşı onları doğrulara yönlendirmesi hayati bir önem taşımaktadır.

Öğrenciler üzerinde ekti oluşturan bir diğer unsur da hiç şüphesiz basın-yayın organları ve kitle iletişim araçlarıdır. Zülfikar (2008)'a göre televizyonda çizgi film olsun dizi olsun kullanılan dil az bir süre sonra toplumda özellikle de çocuklar arasında kullanılmaya başlanmaktadır (s. 80). Bu nedenle basın-yayın organlarının çalışmalarında kullandıkları dile azami özen göstermesi gerekmektedir.

Bir sınıfta her öğrencinin seviyesi aynı değildir, öğrenciler arasında anlama ve anlatma kapasitesi açısından farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmenlere düşen görev, öğrenciler arasındaki bu farklılıkları göz önünde bulundurarak her bir öğrenciye, kazandırılması hedeflenen davranışın olabildiğince kazandırılmasıdır. Burada öğretmenlerin yöntem belirlerken öğrencilerin bir kısmını göz ardı etme lüksleri yoktur. Konuşma eğitiminde

farklı seviyedeki öğrenciler için ne tür bir davranış sergiledikleri sorulduğunda ankete cevap veren öğretmenlerin neredeyse yarısına karşılık gelen %47,62'lik kesimi böyle bir yanlşın içine düşerek farklı seviyedeki öğrenciler için çoğunluğa uygun olan yöntemi seçeceğini belirtmiştir. Bu geri kalan azınlığı yok saymak anlamına gelecektir ki, öğretmenlerin böyle bir davranış içinde olmamaları gerekir. Çoğunluğa uygun olan yöntemin kullanılması, geri kalan öğrencilerin anlatılanlardan bir şey anlamaması sonucu derse olan ilgilerinin azalmasına ve başka şeylerle ilgilenmelerine sebebiyet verecektir. Bu da sınıf ortamında uğultuya, sese neden olacak ve sınıf disiplini bozulacaktır. Bozulan sınıf düzeni dersi dinleyen diğer öğrencilerin de dikkatinin dağılmasına neden olacak ve sonuçta hiç kimse dersten bir fayda görmeyecektir. Bu nedenle ders işlenirken sınıfın çoğunluğunu değil tümünü kapsayıcı yöntemler uygulanması önemlidir. Öğretmen burada bir orta yol bulmalı ve dersi ne seviyesi yüksek öğrencileri dersten koparacak basitlikte ne de düşük seviyedeki öğrencilerin anlayamayacağı zorlukta işlemelidir. Öğretmenlerin diğer yarısının tercihi olan, konuya ve öğrenciye uygun karma yöntemin kullanılması en doğru yol olacaktır.

Konuşma becerisinin kazanılmasında ailenin tartışılmaz bir yeri vardır. Öğretmenler, konuşma eğitiminde de en önemli konumu %85,72 oranıyla aileye vermektedir. Aile tarafından desteklenmeyen bir eğitim anlayışının başarıya ulaşması mümkün değildir. Okulda verilen eğitimin evde, aile ortamında pekiştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde okulda verilen eğitim okulda kalır ve öğrenci eve, ailesinin yanına döndüğünde eski alışkanlıklarını sürdürmeye devam eder. Olaya öğretmenler açısından bakıldığında ise öğretmenlerin konuşma eğitiminde sorumluluğu, Türkçe öğretmenlerine değil de tüm öğretmenlere vermesi konuşmanın sadece Türkçe dersine özgü bir davranış olmamasından ileri gelmektedir. Konuşma tüm derslerde kullanılmakta bu da tüm öğretmenleri konuşma eğitiminin bir parçası haline getirmektedir.

Konuşma eğitimi sorumluluk sıralamasında öğretmenler basın-yayın organlarını son sıraya yerleştirmektedir. Basın-yayın organları topluma örnek olmalıdır. Basın-yayın organlarının toplumda konuşma yanlışlarının normal karşılanmasına neden olmamak gibi bir sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak bu konuda basın-yayın organları üstlerine düşen bu sorumluluğu yerine getirmemektedir. Televizyonlarda dublajlı gösterilen film ve dizilerde gayet düzgün bir İstanbul Türkçesi kullanılırken, özellikle kanalların kendi



yapımları olan yerli dizilerde yerel ağız özellikleri ve yanlış telaffuzlar sıklıkla görülmektedir, hatta Türkçenin bu şekilde hatalı kullanılması bir alışkanlık haline gelmiştir.

Bireylerin konuşma becerisini aile ortamı içerisinde edindiğinden bahsedilmiştir. Bireyler aile ortamında konuşma becerisi kazanırlarken ailelerinin konuşma özelliklerini de edinirler. Ailedeki yerel ağız özellikleri bireye de geçer. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerin yerel ağız kullanmalarının sorumlusu olarak %65,51'lik oranla aileyi göstermektedirler.

Çocukların yaşantısını etkileyen önemli unsurlardan biri de arkadaş çevresidir. Özellikle küçük yaşta çocuklar arkadaşlarında gördükleri kişilik özelliklerini özümseyerek kolaylıkla kendi yaşantılarına adapte edebilmektedirler. Eğer arkadaş çevresinde konuşmada yerel ağız kullanılıyorsa bu özellik kolaylıkla çocuğa da geçecektir. Bu nedenle öğretmenler arkadaş çevresini, öğrencilerin yerel ağız kullanmalarına etki eden faktörler arasında %27,59 ile ikinci sırada göstermektedirler.

Ülkemizde şehirleşme oranı yüksek olduğundan kırsal kesimde yaşayan nüfus oldukça azalmıştır. Artık insanlar tatillerde memleketlerine gitmek yerine tatil yörelerine gitmeyi tercih etmektedirler. Bu yüzden öğrencilerin kırsal kesimde geçirdikleri süre de artık yok gibidir. Bu durum öğretmenlerce de dikkate alınmış ve kırsal kesimlerde geçirilen tatillerin yerel ağız kullanımına etki ettiği görüşü kabul görmüştür.

Bir davranış değişikliği gerçekleştirilecekse buna aileden başlanması gerekmektedir. Bu durum öğrencilere yerel ağız yerine İstanbul Türkçesinin kullanılması amaçlandığında da geçerliliğini korumaktadır. Bir öğrencinin okulda edindiği konuşma özellikleri aile içinde eleştiri ve dalga geçme konusu yapılırsa öğrencinin okulda edindiği bu davranışı kalıcı hale getirmesi beklenemez. Bu nedenle eğitimin tüm alanlarında olduğu gibi konuşma eğitimi alanında da ailenin desteğinin sağlanması önemlidir, hatta öğretmenlerin de ortaya koyduğu gibi önem sırasında birincidir. Yerel ağız kullanımının önüne geçilmesi çalışmalarında Türkçe öğretmenleri tek başlarına bırakılamazlar. Bu konuda diğer branş öğretmenlerinin de konuya duyarlı kalmamaları ve kendi derslerinde yerel ağız kullanan öğrencilere gereken uyarıları yapmaları bir gerekliliktir. Bu uyarıların sığağı sığağına verilen dönütlerle yapılması da

önem arz etmektedir. Bunların yanında bazı öğretmenler ders harici ek çalışmalar yapılması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu çalışmalar, sıkıcı olmadığı ve öğrencileri okuldan soğutmadığı sürece faydalı olabilir.

Yerel ağız kullanımı aynı bölge içinde yaşayan insanlar arasındaki iletişimde bir sorun oluşturmasa da farklı bölgelerde yaşayan insanların birbirlerini anlamasında zorluklar çıkarmaktadır. Eskiden hem iletişim hem de ulaşım olanakları günümüzdeki kadar gelişmiş olmadığı için farklı bölgede yaşayan insanlar pek temas halinde değildi. Ancak günümüzde dünya dahi küçük bir köy haline gelmişken ülke içindeki uzaklıklar bir anlam ifade etmemektedir. Bu nedenle sağlıklı iletişim kurulabilmesi açısından bölgesel farklılıkların giderilerek standart bir konuşma dilinin oluşturulması önemlidir. Bu amaçla konuşma eğitimiyle, yerel ağız kullanımı yerine Türkiye Türkçesinin konuşma dili olarak kabul edilen İstanbul Türkçesinin kullanılması sağlanmalıdır ki, öğretmenler de bu durumun farkındadır.

Öğretmenler yerel ağız kullanımını gidermede okuma çalışmalarına ağırlık vermiş görünmektedir. Yazı dilinde yerel ağız kullanımının olmaması, yazılı kaynakları öğrencilere İstanbul Türkçesi kazandırılmasında önemli bir kaynak durumuna getirmektedir. Öğrenciler sesli okuma çalışmaları yaparken aynı zamanda İstanbul Türkçesi ile konuşma çalışmaları da yapmış olmaktadır. Okuma çalışmalarının yanında, konuşmanın olduğu her alanda İstanbul Türkçesi ile konuşmaya dikkat etmek ve öğrencilerin de aynı dikkati göstermesini sağlamak öğretmenlere göre öğrencilerde yerel ağız kullanımını gidermede kullanılan yöntemlerin başında gelmektedir. Ancak öğretmenlerin kolaya kaçmaması, çok az tercih ettikleri drama çalışmaları gibi uygulamalara ağırlık vermeleri öğrencilerde kalıcı değişiklikler olması açısından daha doğru olacaktır. Bu çalışmalar hem pratik uygulamalar içermesi, hem de dersin sıkıcılıktan arındırılıp eğlenceli geçmesi açısından önemlidir.

Kurudayıoğlu (2014), konuşma eğitiminde güdülen ana amacın duygu ve düşüncelerin karşı tarafa bazen hazırlıksız bazen de hazırlıklı olarak rahatça aktarılabilmesi olduğunu belirtmektedir (s. 75). Dolayısıyla öğrencilerin herhangi bir konu üzerinde tekrara düşmeden üç-beş dakikalık hazırlıksız konuşmalar yapabilmesi konuşma eğitiminin temel amaçlarından biridir. Konuşma eğitimi çalışmalarının sonrasında bu hedefe

ulaşabilen öğrenci sayısı aynı zamanda konuşma eğitiminin başarısı oranını da belirleyecektir.

Öğretmenler öğrencilerini üç-beş dakikalık hazırlıksız konuşmalar yapmada pek başarılı bulmamaktadır. %61,91'lik oranla en çok tercih edilen "bazen" yanıtı öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerilerinin konuya göre değiştiğini düşündürmektedir. Eğer konu öğrencilerin ilgisini çeken ve iyi bildikleri bir konu olursa öğrencilerin bu konu üzerinde daha rahat ve daha uzun süre konuşabileceğini düşünmek yanlış olmayacaktır. Bir kişinin herhangi bir konu üzerinde konuşma yapabilmesi için o konu üzerinde az-çok bir bilgi birikimine de sahip olması gerekir. Buradan da hazırlıksız konuşmaların temelinde bir genel kültür birikimi olması gerektiği sonucunu çıkarılabilir. Genel kültür birikimi de okumaya, araştırmaya, kişisel çabalara bağlıdır. Sadece okulda verilen eğitimle bu amaca ulaşamaz, öğrencilerin meraklı olup boş zamanlarını yeni şeyler öğrenmeye ayırması gerekmektedir. Burada öğretmenlere de büyük görev düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilerini konuşmaları konusunda cesaretlendirmeli, onlara olumsuz dönütler vermemeli, öğrencileri konuşmaya teşvik edici önlemler almalıdır. Öğrencilerde "Acaba yanlış bir şey söylersem öğretmen kızar mı?" ya da "Konuşmam yüzünden düşük not alır mıyım?" korkusu oluşmamalıdır. Öğrencilerin ilgisini çeken, ders konularıyla sınırlı kalmayan gündemle ilgili konular hakkında konuşmak öğrenciler için konuşmaya teşvik edici hareketler olarak kullanılabilir.

İnsanlar hiçbir zaman birbirlerinin birer kopyası değildirler. Bu nedenle öğretim programı ve ölçme-değerlendirme süreci "standart" ve "herkes için uygun" olamaz bu insan doğasına aykırı bir durum teşkil eder. Bundan dolayı ölçme-değerlendirmede çeşitlilik ve esneklik anlayışının hakim olması gerekmektedir (MEB, 2018, s. 6). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yaparken olabildiğince nesnel yöntemlere yönelmeleri, öznel yöntemlerden uzaklaşmaları gerekmektedir. Ancak öğretmenlerin çoğunluğu konuşma eğitimi çalışmalarını değerlendirmek için öznel gözlemlerden yararlandıklarını belirtmektedir. Bu da ölçmenin belli bir standardının olmaması sonucunu doğurmaktadır. Bir ölçek hazırlayıp her bir öğrenciyi bu ölçeğe göre değerlendirme öğretmenlerce %7,40 ile en az tercih edilen yöntemdir. Öğrencilerin tamamını bir ölçeğe göre değerlendirmek, not verirken bir standart sağlamak için kullanılabilir bir yoldur. Farklı etkinlikler hazırlayıp, öğrencilerin bu etkinliklerdeki

başarısına göre onları değerlendirme seçeneği ile ders kitabının rehberliğinde değerlendirme yapma seçeneği öğretmenlerce orta düzeyde kullanılan yöntemlerdir. Öğretmenlerin yeni etkinlikler hazırlayıp uygulaması olumlu bir tutum olarak değerlendirilebilecekken, ders kitabı dışına çıkmadan öğretimi belli duvarlar içine hapsedip orada ne varsa onunla idare etmeyi düşünmek olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Öğretim çalışmaları ne kadar farklı kaynaktan ne kadar farklı araçtan yararlanarak gerçekleştirilirse eğitimin kalitesinin de o derece artacağı aşikardır.

Öğretmenlerin %85,71 gibi çok büyük bir kısmı çoğunlukla öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri uyguladıklarını belirtmişlerdir. Asıl soru "Öğretmenler kendilerine verilen kitaplardaki etkinlikleri sıklıkla uygularken bunların dışında ek etkinlikler oluşturup bunlarla öğretim ortamını zenginleştiriyorlar mı?" olmalıdır. Öğretmenlerin %52,38'lik çoğunluğunun bu soruya cevap olarak "bazen" demesine rağmen öğretmenlerden "sık sık" diyenlerin sayısı da %42,86 ile az değildir. Öğretmenler yeni etkinlikler oluşturup ders ortamını zenginleştirmeleri gerektiğinin farkındadırlar ancak bu konuda yeterli gayreti göstermemektedirler. Öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri büyük oranda yapan öğretmenler, kitap dışı yeni etkinlikler geliştirmede yetersiz kalmaktadırlar. Ders kitabına yüksek bağlılık bu kitapla yetişen öğrencilerin aynı üretim hattından çıkmış ürünlere benzer şekilde aynı düşünce kalıplarıyla yetişmelerine neden olmaktadır. Herkesin aynı düşünce yapısında olduğu ortamlarda yeni fikirlerin oluşması beklenemez. Yeni fikirlerin, buluşların ortaya çıkması için düşüncelerin çarpışması gerekir. Bu nedenle ders kitaplarının sınırlarından çıkıp konunun başka kaynaklarla desteklenerek daha geniş bir yelpazeden incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca dersin sadece ders kitapları yoluyla işlenmesi kitaplardaki olası hataların görülmesini de engelleyecek, gözden kaçan yanlışların öğrencilere doğru gibi aktarılması riski ortaya çıkacaktır. Oysa ki kaynak çeşitlendirmesi yapmak bu gibi yanlışları ortadan kaldıracığı gibi öğrencilere bilgileri sorgulamayı ve bilgiler arasından en doğrusunu seçerek sadece bu bilgiyi içselleştirmelerini de öğretecektir. Öğretmenlerin etkinlik geliştirme konusunda istekli olmamasının nedenleri araştırılarak gerekirse bu konuda öğretmenlere yardımcı olacak hizmetiçi eğitimler verilmesi uygun olacaktır.

Güzel konuşma ve yazma dersinin okullardaki durumu hakkındaki soruya öğretmenlerin %80,96'ya karşılık gelen çok büyük bir kesimi böyle bir dersleri olmadığı yanıtını vermektedir. Günümüz öğrencilerinin böyle bir dersten mahrum olması onların anlatma becerilerinin geliştirilmesi üzerine yeterince düşülememesi sonucunu doğuracaktır. Ancak verilen cevaplardan görülmektedir ki bu dersi veren öğretmenlerin yarısı dersi amacına uygun şekilde değil, Türkçe dersi olarak işlemektedir. Yani dersin programda bulunması yeterli değildir, öğretmenlerin konuşma ve yazma öğretiminin öneminin de bilincinde olması bu dersi amacına uygun şekilde işlemeleri gerekmektedir. Güzel konuşma ve yazma dersi programda olup da bu dersi amacına uygun şekilde işleyen az sayıda öğretmen, derste konuşma ve yazmaya dersin amacına uygun şekilde eşit oranda zaman ayırdığını belirtmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilere hayatları boyunca yardımcı olacak dört temel dil becerisini (konuşma, dinleme/izleme, okuma, yazma) ve zihinsel becerileri kazandırmayı, kazandıkları bu beceriler sayesinde bireysel ve sosyal açıdan kendilerini geliştirmelerini, etkili iletişim sağlayabilmelerini ve istek ve heyecanla Türkçe sevgisi içinde okuma ve yazma alışkanlığı kazanmalarını sağlayacak faktörleri içeren bütüncül yapı şeklinde tasarlanmıştır (MEB, 2018, s. 8). Öğretmenler de bütün bunları göz önünde bulundurarak Türkçe derslerini bu amaçlar doğrultusunda işlemeye gayret etmelidir. Ancak öğretmenlerin %52,38'i Türkçe dersi öğretim programında önerilen etkinlikleri uyguladığını belirtirken kalan kesimi bu etkinlikleri uygulamada yeterli özeni göstermemektedir. Uzun değerlendirme süreçleri sonucunda oluşturulan öğretim programları öğretmenler açısından bir rehber niteliğindedir. Bu nedenle Türkçe öğretmenlerinin bu rehberi yok saymamalıdır. Öğretmenlerin, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan azami derecede faydalanması konusunda gerekli tedbirler alınmalıdır.

Öğretmenler öğretmen kılavuz kitabındaki etkinlikleri %61,91 oranıyla çoğunlukla öğrenci seviyelerine uygun bulmuşlardır. Öğrenci seviyesine uygun olmayan etkinlikler öğrencilerde kalıcı izli davranış değişikliklerine neden olamayacaktır. Ders işlerken asıl amaç kalıcı izli davranış değişikliği olduğuna göre öğrenci seviyesine uygun olmayan etkinlikleri yapmanın bir anlamı da yoktur. Öğretmenlerin bir kısmı gibi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinlikleri öğrenci seviyesine uygun bulmayan öğretmenler bu etkinlikler yerine kendi geliştirdikleri, öğrencilerin daha kolay kavrayabilecekleri

etkinlikleri uygulamalıdır. Seviyenin yanında bu etkinliklerin ilgi çekiciliği de konunun kavranması açısından önemlidir. İlgi çekici olmayan sıkıcı etkinlikler öğrencileri dersten koparmakta, ders sırasında başka şeylerle meşgul olmalarına neden olmaktadır. Etkinliğin öğrencilerin seviyesine uygun olmadığı durumlarda öğretmenler, etkinliği ilgi çekici yapmak için gerekli olan tedbirleri almalıdır. Aksi takdirde bu etkinliği uygulamanın öğrencilere bir faydası dokunmayacaktır.

Konuşmanın temelini dilin en ufak yapı taşı olan sesler ve dilin temel kanunları oluşturur (Şengül ve Baskın, 2016, s. 6). Akciğerlerden yükselen hava sayesinde ses organlarında meydana gelen ve etrafa yayılarak kulaklar vasıtasıyla işitilen titreşime ses denir (Kaya, 2007, s. 21). Konuşmanın temelinde bulunan sesin oluşumunda dil ve dudakın mühim görevleri vardır. Dil ve dudakta meydana gelebilecek olası işlev bozuklukları ses ve konuşmaya muhakkak etki edecektir. Örnek olarak dil ve dudak kaslarının işlevlerini yeterince yerine getirememesi sonucu ortaya çıkan dil ve dudak tembelliği gösterilebilir (Temizyürek vd., 2007, s. 209). Dil ve dudak tembelliğine sahip kişiler sesleri doğru şekilde çıkaramazlar bu da konuşmayı olumsuz yönde etkiler. Bu durumda olan öğrencilere çeşitli konuşma egzersizleri yaptırılarak dil ve dudak tembelliklerinin giderilmesi gerekir. Öğretmenler bu egzersizler arasında %39,40 ile tekerlemelere ve %36,36 ile şiir ezberletmeye öncelik vermektedirler. Özellikle tekerleme çalışmaları telaffuz hatalarını giderme konusunda faydalı olabilir. Öğrencilerin olabildiğince konuşturulması ve konuşurlarken kelimeleri doğru telaffuz etmelerinin sağlanması da dil ve dudak tembelliğini gidermede bir yol olarak kullanılabilir. Bu amaçla derste anlatılanların ders sonunda öğrencilerce sesli şekilde özetlenmesi yöntemi uygulanabilir. Bu yöntem ders süresinden zaman çalacağı için öğretmenlerce pek tercih edilmemektedir. Bu olumsuzluğu konuşma yoluyla değil de harf bazında etkinliklerle gidermeye çalışmak oldukça zordur, öğretmenlerce de neredeyse hiç tercih edilmemiştir.

Konuşmada birbirini takip eden sesler aynı seviye ve tonda değildir, konuşma sırasında ses yükselip alçalır, inceliyor kalınlaşır, yumuşayıp sertleşir. Sesin bu şekilde sürekli değişmesi durumuna tonlama denir (Kurudayıoğlu, 2014, s. 42). Dilde anlamların ayrılmasını sağlama gibi bir görevi olan vurgu ise; bir hece, kelime ya da kelime grubunun diğerlerine göre daha baskılı şekilde seslendirilmesidir (Ünal ve Özden, 2014,

s. 42). Vurgu ve tonlamanın doğru yapılmaması kelimelerin anlamlarına da etki eder bu da anlatılmak istenen duygu ve düşüncelerin karşıdakiler tarafından istenen şekilde anlaşılmasına, sağlıklı bir iletişimin sağlanamamasına neden olur. Bu nedenle vurgu ve tonlamanın doğru şekilde yapılmasını sağlamak için konuşma eğitimi dahilinde çalışmalar yapılması gerekir. Öğretmenlerin %76,19'u derslerinde bu tür çalışmalara sıklıkla yer verdiğini beyan etmiştir. Yeterince yer veremeyen öğretmenlerin zaman sıkıntısı nedeniyle konunun fazla üzerine düşemedikleri düşünülmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin vurgu ve tonlamayı doğru yapabilmelerini sağlamak için telaffuz hatalarını giderme çalışmalarında olduğu gibi okuma temelli çalışmalara ağırlık vermektedirler. Okuma yoluyla doğru vurgu ve tonlamanın öğretilmesi oldukça güçtür. Okuma yerine konuşma çalışmalarına ağırlık verilmesi daha doğru olacaktır. Bu açıdan öğretmenlerce az tercih edilmiş olsa da drama çalışmaları iyi bir tercih olacaktır. Drama çalışmaları sırasında duygu ve düşünceler karşı tarafa uygulamalı olarak aktarılmaktadır. Yanlış yapılan vurgu ve tonlama bu duygu ve düşüncelerin de karşı tarafa yanlış aktarılmasına neden olacaktır. Burada öğretmen, öğrencilere vereceği dönütlerle vurgu ve tonlamanın önemine dikkat çekerek bunların doğru şekilde nasıl yapılması gerektiğini öğretecektir. Konuşma çalışmalarının yanında doğru yapılmış bir konuşmayı dinleme çalışmaları da öğrencilerin bu alandaki eksikliklerini gidermeye yardımcı olacaktır.

Beden dili bir sözsüz iletişim türüdür. İnsanların karşılarındakilere aktarmak istediklerini söz ya da yazı olmadan bedenlerini kullanarak aktarmaları; kimsenin öğrenmesini istemedikleri durumları da istemeyerek vücut hareketleri yoluyla belli etmeleri şeklinde gelişen iletişime beden dili iletişimi adı verilmektedir (Temizyürek vd.,2007, s. 33). Konuşmacı görünüşüyle dinleyici üzerinde olumlu bir intiba bırakmalıdır. Aksi bir durumda konuşmacı dinleyici tarafından kale alınmaz. Konu haricinde giyim kuşam, beden dili ve üslubun da yerli yerinde olması gerekmektedir (Ünal ve Özden, 2014, s. 98). Beden dili konuşmayla yakın ilişki içindedir ve konuşmayla beden dilinin uyumlu olması, beden dilinin konuşmayı desteklemesi gerekmektedir. Beden diliyle desteklenmeyen konuşma etkili bir konuşma olamaz. Bu nedenle konuşma eğitiminde beden dili önemli bir yer kaplamaktadır. Öğretmenlerin %71,43'ü konuşma eğitimi esnasında beden dili çalışmalarına yer verdiğini belirtmektedir. Konuşma eğitimi derslerinde beden diline yer vermeyen veya böyle bir

eğitime gerek olmadığını dűşünen ۆđretmen bulunmaması ۆđretmenlerin beden dili kavramının ۆneminin bilincinde oldukları sonucunu ortaya koymaktadır.

Konuşma eğitimi sadece ۆđretmen anlatımıyla yapılabilecek bir etkinlik değildir. ۆđrencilerin derse katılımlarının sağlanması, onlara konuşma fırsatı tanınması, dersin uygulamalı şekilde işlenmesi gerekmektedir. Bu aığdan bakıldığında derslerdeki etkinliklerin ۆđrencileri konuşmaya yۆnlendirmesi gerekir.

Dersteki etkinliklerde konuşmanın durumunu inceleyen soruya verilen cevaplara gۆre, ۆđrencilerin %55,23'lük kesimi bu etkinliklerde sıklıkla konuşma fırsatı bulduklarını beyan etmektedir ki, doğrusu da budur. Etkiliklerin onları konuşmaya hiı yۆnlendirmediđini belirten ۆđrenciler %4,97 gibi ıok az oranda olsa da, "Etkinlikler konuşmaya biraz yۆnlendiriyor." diyen ۆđrencilerin oranı %30,35 ile gۆrece fazladır. ۆđretmenler bu noktada ۆđrencilerini iyi analiz etmeli, ۆđrencilere olabildiğince fazla konuşma fırsatı yaratmalı, sűrekli aynı ۆđrencilere sۆz vermemeli, ۆđrencileri cesaretlendirerek her ۆđrenciyi műmkűn olduğunca konuşturmalıdır. Eđer ۆđrenciler kendi haline bırakılır ve konuşmaları konusunda ısırarcı davranılmazsa ۆđrencilerin bűyűk ıoğunluğu konuşma korkularını yenemez ve iıe kapanık hale gelirler.

Derslerde konuřmanın bir diđer boyutunu da sınıf iıi tartıřmalar oluřturmaktadır. Sınıf iıi tartıřmalar ۆđrencilerin, fikirlerini bařka fikirlere, dűřüncelere karřı savunabilmelerini ve bu sayede belli bir dűřűnce yapısı geliřtirmelerini sađlar. Dıřa dۆnűk ۆđrenciler sınıfta kendi fikirlerini dođru olsun olmasın korkusuzca savunabilir ancak iıe kapanık ۆđrencilerin bu konuda desteklenmeleri gerekir. Bu ۆđrenciler fikirlerinin dođruluđundan emin olsalar bile bunu sınıfla paylařmaya istekli deđildirler. Ankete katılan ۆđrencilere bakıldıđında ۆđrencilerin %56,72'lik kesiminin sınıf iıi tartıřmalara katılmada bir sorunları olmadıđı gۆrűlűrken diđer kalan kısmının bu konuda cesaretlendirilmeye gerek duydukları anlařılmaktadır. ۆđretmenler bu ۆđrenciler iıin devreye girmeli ve tartıřılan konu hakkında ۆđrencilerin sۆz sۆylemelerini sađlamalıdır. Cesaretlendirilip gűclűkle de olsa bir fikir ortaya koyan ۆđrencinin olası yanlıř ifadelerine kesinlikle onu gűcendirici dۆnűtler verilmemelidir. Eđer bu yanlıřa dűřűlűrse ۆđrenci bir daha asla konuřmaz ve kaybedilir. ۆđretmenin amacı ۆđrenciyi kaybetmek deđil, kazanmaktır.



Öğrenciler aile ortamında okula göre daha fazla konuşma cesareti göstermektedir. "Aile sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz?" sorusuna verilen cevaplara göre öğrencilerin sadece üçte biri aile ortamında da çekingenlik göstererek konuşmaktan imtina etmektedir.

Aileler bireylerin en samimi olduğu, onlara en yakın kesimdir. Normal şartlarda bireyin aile içinde konuşmaktan çekinmemesi beklenir, ancak ailede sıkı disiplin uygulanıyorsa, çocuk konuştuğunda ters cevaplar alıyorsa veya konuşurken ailenin diğer bireyleri onu dinlemiyorsa çocuğun konuşma isteği göstermemesi oldukça doğaldır. "Konuşurken diğer aile bireyleri sizi dinler mi?" sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, aile içinde konuşmaktan çekinmeyen öğrencilerin oranlarıyla aile bireylerinin konuşurlarken onları dinlediğini belirten öğrencilerin oranları birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. "Konuşurken diğer aile bireyleri beni dinler." diyen öğrenciler bir miktar daha fazladır. Sayıları az da olsa bir kısım öğrencinin, konuştukları sırada aileleri onları dinlese de aile ortamlarında konuşmaya çekindikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Büyük ihtimalle, aile ortamında konuşmayan öğrenciler aileye göre daha yabancı bir ortam olan sınıfta da konuşmamaktadırlar. Öğretmenler, öğrencilerin aileleriyle sürekli iletişim halinde olmaları durumunda bu yapıya sahip öğrencileri çok rahatlıkla tespit edebilirler, ailelerle işbirliği yaparak bu öğrencilerin çekingenliklerinden kurtulmalarına yardımcı olabilirler.

Öğrencilere arkadaş ortamlarındaki konuşma durumları sorulduğunda öğrencilerin dörtte üçü arkadaş ortamlarında konuşmaktan çekinmedikleri yanıtını vermiştir. Arkadaş ortamı, aile ve sınıf ortamına göre öğrencilerin konuşmaktan çekinmedikleri, kendilerini en fazla ifade ettikleri ortam olarak öne çıkmaktadır. Bunda arkadaş ortamında aile ve sınıf ortamındaki gibi katı bir disiplin anlayışının olmaması ve arkadaş ortamının aralarında yaş farkı olmayan benzer kişilik yapısına sahip akranların bir araya gelmesiyle oluşmasının etkisi vardır. Arkadaş ortamında konuştuklarında arkadaşlarının onları dinlediğini ifade eden öğrencilerin sayısı, konuşmaktan çekinmeyen öğrenci sayısından bir miktar fazladır. Yine buradan da bir kısım öğrencinin konuştuklarında, arkadaşlarının onları dinlemesine rağmen arkadaş ortamında konuşmaktan çekindikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Öğretmenlere burada da görev düşmektedir. Öğretmenler öğrencileri tenffüslerde gözlemlemeli, arkadaş

ilişkilerinin durumuna bakmalıdır. Gözlemediği sorunlara, arkadaşlar arasına girip doğrudan müdahale etmemeli, fakat sezdirme yoluyla bu yanlış davranışlarını öğrencilere buldurmalıdır.

Bir dilin farklı bölgelerdeki farklı söyleyiş şekillerine dayanan ve az çok yazı dilinden ayrılan dallarına ağız adı verilir (Kılınç ve Şahin, 2013, s. 185). Bölgeler arasındaki bu söyleyiş farkları, farklı bölge kültürü içinde yetişmiş kişilerin birbirleriyle olan iletişimini olumsuz etkiler. Bu nedenle bölgeler arası söyleyiş farklılıklarını ortadan kaldırıp, öğrencilere standart Türkçe denilen İstanbul Türkçesini kazandırmak konuşma eğitiminin önemli amaçlarından birisidir.

Öğrencilere konuşmalarındaki yerel ağız kullanma durumları sorulduğunda ortaya ilginç bir durum çıkmıştır. Anketteki beş seçenek de öğrenciler tarafından birbirine yakın oranlarda tercih edilmiştir. En az tercih edilen ise %16,42 ile öğrencilerin yerel ağız kullanımı yapmadıklarını beyan ettikleri seçenektir. Geriye kalan öğrenciler az kullanırım ile çok kullanırım arasında eşit sayılabilecek bir dağılım göstermektedir. Yani öğrencilerin büyük çoğunluğu konuşmalarında az veya çok ama mutlaka yerel ağız kullandıklarını belirtmişlerdir. Peki, yerel ağız kullanan öğrenciler bu kullanımlarını bilinçli bir şekilde mi yapıyorlar, yoksa istem dışı bir şekilde, geçmişten gelen bir alışkanlık nedeniyle mi kullanıyorlar? Bu sorunun cevabı "İstanbul Türkçesi ile konuşmaya gayret eder misiniz?" sorusuna verilen cevaplarda görülmektedir. İstanbul Türkçesi ile konuşmaya gayret etmeyen öğrenciler toplamın %17,91'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan yaklaşık her beş öğrenciden dördü az veya çok İstanbul Türkçesi ile konuşmaya gayret etmektedir. Öğrencilere yerel ağız kullanımını doğru bulup bulmadıkları sorulduğundaysa en büyük payı konu hakkında bir fikri olmayanlar oluşturmaktadır. İlginç olansa yerel ağız kullanımını genel olarak doğru bulan öğrencilerin toplamda %45,77 ile neredeyse öğrencilerin yarısını oluşturmasıdır. Öğrenciler yerel ağız kullanımını kanıksamış görünmektedir. İstanbul Türkçesi ile konuşma gayreti göstermelerinin nedeni de büyük ihtimalle okulda bu yönde çalışmalarını için yönlendirilmeleridir.

Sözsüz iletişimin bir unsuru ve konuşmanın etkililiğini sağlayan "beden dili" kavramı %95,52'lik oranla neredeyse öğrencilerin tamamı tarafından duyulmuş bir kavramdır. Öğrencilerce bilinen bir kavram olmasına rağmen öğrencilerin %83,09'u beden dili ile

ilgili yeterince çalışma yapmadıklarını beyan etmektedirler. Beden dilinin iletişim üzerinde büyük bir etkisi vardır. Konuşma, beden diliyle desteklenmezse inandırıcılığını kaybeder. Vücut hareketleri, jest ve mimikler dinleyicilerin dikkatini konuşmaya çekerek dinleyicilerin konuşmacıyı dinlemelerine yardımcı olur. Bir kişinin dinleyiciler karşısındaki duruşu, dinleyicilerin onu ciddiye alıp almaması durumunu, konuşmacıya olan saygıyı belirler. Dinleyici önünde uygun olmayan davranışlarda bulunan bir konuşmacıya, dinleyiciler saygı göstermez, onu dinlemez. Bu denli büyük öneme sahip olan beden diline ilişkin öğrencilere bilgi verilmemesi önemli bir eksikliklerdir. Öğretmenlerin bu konuda daha hassas davranması ve öğrencilerle bu konu hakkında çalışmalar yapmaları gerekmektedir. Sonuçta bir kişinin ne söylediği değil nasıl söylediği daha önemlidir.

Diksiyonun temel konularından biri de telaffuzdur. Ses organları marifetiyle hecelerin farklarının belirtilip dinleyenlere ulaştırılması çabasıdır (Akbulut, 2015, s. 52). Telaffuz zihinde oluşturulan duygu ve düşüncelerin sese dönüştürülmesi işlemidir. Konuşma eğitiminde telaffuz denildiğinde İstanbul Türkçesine uygun seslendirme akla gelmelidir.

Öğrencilere telaffuz kavramını duyup duymadıkları sorulduğunda her on öğrenciden dokuzu bu kavramı duyduğunu beyan etmiştir. Telaffuz, öğrenciler tarafından bilinen bir kavramdır, zaten 8. sınıfa gelmiş bir öğrencinin bu kavramı bilmemesi beklenemez. Öğrencilere okul içinde veya dışında telaffuz çalışmaları yapıp yapmadıkları sorulduğunda bu konuda önemli bir çalışmaları olmadığı cevabını vermişlerdir. Telaffuz çalışması yapan öğrencilerin oranı sadece %18,41'dir. Telaffuz konuşmanın temelidir, telaffuzun olmadığı bir yerde konuşmadan bahsedilemez. Telaffuzun varlığının yanında doğru yapılması da gerekmektedir. Doğru yapılmayan telaffuz, sağlıklı bir iletişim ortamının oluşmasını da engeller. Ülkemizin en gelişmiş bölgesinde kullanılan ağız olan İstanbul Türkçesini ülkenin tamamında konuşulur duruma getirmek konuşma eğitiminin en önemli amaçlarından biridir. Buradan telaffuzun İstanbul Türkçesine uygun yapılmasının konuşma eğitiminin bir amacı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu amacı yerine getirmek için telaffuz çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Ancak öğretmenlerin öğrencileri bu noktada yeterince desteklemediği görülmektedir.

Temizyürek vd. (2007), vurgu ve tonlamayı, kelime ve cümlenin tekdüzeliğine son veren, konuşmayı ezgili bir hale getiren unsurlar şeklinde tanımlamıştır (s. 91). Kılınc

ve Şahin (2013) ise vurgu için, konuşma maksadıyla çıkarılan seslerdeki hecelerden bazılarının diğerlerine göre baskılı ve kuvvetli söylenmesidir, tanımını yapmışlardır (s. 187). Kelime içerisinde bulunan tüm vurgular birlikte "ton"u, cümlenin içindeki tonların birleşimi ise "ezgi"yi oluşturur (B. Vural, 2003, s. 208). Tonlama dillerin yapısından kaynaklanır, bir kurala bağlı değildir. Karşıdakilere duygu ve düşünceler aktarılırken sevinç, kızgınlık gibi kişiye has özellikler ses tonları vasıtasıyla belirtilir (Çongur, 2002, s. 78). İyi bir konuşmada vurgu ve tonlamanın doğru şekilde yapılması gerekmektedir. Vurgu ve tonlamaya dikkat etmeden yapılan konuşma ile sağlıklı bir iletişim sağlanamaz. Bu denli büyük öneme sahip olan vurgu ve tonlamayı 8. sınıfa devam eden her beş öğrenciden birinin hiç duymadığını veya bu konuda bir fikri olmadığını beyan etmesi konuşma eğitimine olması gerektiği şekilde özen gösterilmediğinin bir belirtisidir. "Bu konuda okul içinde veya dışında herhangi bir çalışma yapıyor musunuz?" sorusuna evet diyen öğrencilerin oranı sadece 15,92'dir. Görünen odur ki, konuşma eğitimi çalışmalarında vurgu ve tonlamaya gerekli yer ayrılmamaktadır. Konuşma hatalarının önemli sebeplerinden olan yanlış vurgu ve tonlama konusunda öğretmenlerin gerekli önlemi alması gerekmektedir.

Konuşmanızı etkileyen fiziki bir rahatsızlığı olduğunu beyan eden öğrencilerin oranı sadece %7,46'dır. Bu soruya verilen cevaplarda asıl ilginç olan her beş öğrenciden birinin bu konuda bir fikri olmadığını beyan etmesidir. Bir rahatsızlığı olup olmadığını bilmeyen öğrenci sayısının bu denli yüksek olması okullarda yapılan sağlık taramalarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Ülkemizde aileler bu gibi hayati tehlike arz etmeyen konularda doktora başvurmayı pek tercih etmemektedir. Bu nedenle bu türden rahatsızlıklar genellikle okullarda yapılan sağlık taramalarında ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden bu taramaların ülke genelinde periyodik olarak aksatmadan yapılması çok önemlidir. Tarama sonucunda ortaya çıkan sorunların çözümünde de aile yalnız bırakılmamalı, aileler öğretmenler tarafından bu sorunların üzerine gitmeleri konusunda desteklenmelidir.

Konuşmalarını geliştirmeleri gerekip gerekmediği konusunda fikri olmayanları bir kenara bırakacak olursak, öğrencilerin bu konuda tam olarak iki farklı görüşe sahip oldukları görülmektedirler. Öğrencilerin %46,27'si konuşmalarından memnun görünürken diğer %46,27'lik kesimi konuşmalarını geliştirmeleri gerektiği

görüştüğüdürler. Konuşmalarını geliştirmelerine gerek olmadığını savunan öğrencilerin oranının bu denli yüksek olması sürpriz bir sonuçtur. Bu öğrencilerin, iyi bir konuşmanın özelliklerinin ne olması gerektiği konusuna tam olarak vakıf olmadıkları için bu düşünceye sahip oldukları düşünülmektedir. Bu da yine konuşma eğitiminde olması muhtemel bir nitelik eksikliğinin var olduğuna işaret etmektedir. Bu öğrencilere konuşma eğitimi çalışmalarında iyi bir konuşmanın nasıl olması gerektiği öğretilbilseydi, kendi konuşmalarındaki hataları görecekle ve bu hataları giderici önlemler almaları gerektiğinin farkına varacaklardı. Konuşmalarında hata olduğunu bilmeyen öğrencilerin konuşmalarını geliştirmeleri gerekmediğini savunması gayet normaldir. Öğrencilere bu konuda dönüt verilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin, "Topluluk önünde konuşmaktan korkar mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlardan onların bu konuda bir endişelerinin pek olmadığı çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır. Öğrencilerin sadece %14,43'ü topluluk önünde konuşmaktan oldukça korktuklarını belirtmişlerdir. Genelde topluluk önüne çıkıldığında insanlarda bir endişe, korku hâli baş göstermeye başlar. Topluluk önünde konuşma korkusu yenilmesi gereken bir korkudur. Öğrencilerin çoğunda bu korku bulunmamaktadır ancak az da olsa bu korkuya sahip olan öğrencilerle bu korkularını yenmeleri üzerine çalışmalar yapılması gereklidir. Öğretmenler bu öğrencileri gözlemleyip tespit etmeli ve yavaş yavaş azdan çoğa doğru kişi sayısı artan topluluklar önünde söz almalarını sağlamalıdır. Öğretmenler bu korkuya sahip öğrencilere sırasıyla kendi sıralarında sınıf içinde, tahtaya kalkarak sınıf karşısında, okullardaki törenlerde okul karşısında ve milli bayramlarda okulların ve halkın karşısında söz vererek bu korkularını yenmelerine yardımcı olmalıdırlar.

Öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerilerini belirlemek amacıyla sorulan "Verilen bir konu üzerine üç-beş dakikalık konuşma yapabilir misiniz?" sorusuna "Her zaman" ve "Sık sık" seçeneklerinin toplamı olan %54,23'ü yapabilirim derken, kalan kısmı konuda pek başarılı olmadığı cevabını vermektedir. Bu durum benzer soruya öğretmenlerin verdiği cevaplarla bir tezat oluşturmaktadır. Öğretmenler öğrencilerinin hazırlıksız konuşma yapabilme becerileri için "Her zaman" seçeneğini hiç tercih etmezlerken "Sık sık" seçeneği için %9,52'lik oranla tercihte bulunmuşlardır. Buradan ya öğretmenlerin öğrencilerini yeterince tanımadıkları ya da öğrencilerin aşırı özgüvenle bu soruyu

yanıtladıkları çıkarımları yapılabilir. Hazırlıksız konuşma, genel kültür bilgisi seviyesiyle yakından ilişkilidir. Verilen konu hakkında hiçbir bilgisi olmayan öğrencinin o konu hakkında konuşma yapmasını beklemek doğru olmayacaktır. Genel kültür bilgisi yanında öğrencilerin yeterli sözcük dağarcığına ve heyecanlarını bastırarak sakince düşünüp doğru bağlantılarla cümle kurma becerisine sahip olmaları da gerekmektedir. Hazırlıksız konuşma yapmada düşük başarıya sahip olan öğrencilerin bol bol kitap okuyarak genel kültür bilgilerini geliştirmeleri, kelime hazinelerini artıracak çalışmalar yapmaları ve konuşma çalışmaları yaparak hazırlıksız konuşma yapma konusunda tecrübe kazanmaları gerekmektedir.

Öğrencilerin konuşma eğitimi konusunda okulda yaptıkları uygulamaların başında %18,62 ile "Diyalog kurma", %13,7 ile "Canlandırma" ve %12,48 ile "Ben olsaydım" çalışmaları gelmektedir. Diyalog kurmada belli bir konu üzerine bir diyalog yazılır ve sınıfta karşılıklı olarak seslendirilir. Canlandırmada kuklalar gibi çeşitli nesnelere canlıymış gibi konuşturulur. Ben olsaydımda ise belli bir ifade verilir ve öğrenciden bu konu üzerindeki duygu ve düşüncelerini ifade etmesi istenir. Bu tür çalışmalar dersi sıkıcılıktan kurtararak eğlenirken öğrenmeyi sağlarlar. Öğrencilerin derse ilgisini çekmede bu etkinlikler öğretmenlerin en büyük yardımcısıdır. Cevaplar arasında dikkat çeken olay 40 öğrencinin verilen etkinliklerden hiçbirini yapmadıklarını belirtmesidir. Ankete katılan toplam öğrenci sayısının 201 olduğu düşünülürse her beş öğrenciden birinin bu etkinliklerden hiçbirini yapmadığı yönünde görüş belirtmesi, konuşma eğitimi çalışmalarında bir eksiklik olduğu anlamına gelmektedir. Konuşma çalışması olmadan konuşma eğitiminden bahsetmek olanaksızdır. Teorik bilgi aktarmanın uygulama olmadan konuşmanın geliştirilmesine bir katkısı olamaz. Bu çalışmalar konuşma eğitiminin uygulama alanlarıdır ve bu çalışmaları yapmak öğretmenler tarafından bir külfet olarak görülmemelidir.

Konuşma eğitiminde faydalandıkları araçlar sorulduğunda öğrencilerin en çok tercih ettiği seçenek %45,94 ile açık ara ders kitabıdır. %19,69 oranıyla ders kitabını takip eden seçenek olan bilgisayar, ders kitabının yarısı kadar dahi tercih edilmemiştir. Bu yaşta öğrencilerin bir yönlendirme olmadan ders kitabı dışında bir kaynaktan araştırma yapmalarını beklemek doğru değildir. Öğrencilerin ders kitabı harici kaynaklara da yönelmelerini sağlamak konusunda en büyük görev öğretmenlere

düşmektedir. Sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin ders işlerlerken kaynak çeşitlendirmesi yapmaya fazla özen göstermedikleri, öğrencileri farklı kaynaklardan araştırma yapmaya yönlendirmedikleri anlaşılmaktadır. Bir kaynağa aşırı bağlılık göstermek doğru bilgiye ulaşma konusunda sorunlara neden olacaktır. Bir bilginin birçok farklı kaynaktan derlenmesi, kaynaklar arası karşılaştırma yapılarak en doğru bilgiye ulaşılmasına olanak tanıyacaktır. Bu nedenle bir kaynağa aşırı bağlılığın sakıncalarının hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından bilinmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Anketten çıkan bir diğer sonuç da ankete katılan 201 öğrenciden 29'unun konuşma eğitiminde ders kitabı dahil hiçbir araç-gereç kullanmadıklarını beyan etmeleridir. Ders kitabına sahip olduğu halde bir derste ders kitabından faydalanmadığını söyleyen 29 öğrenci olması oldukça ilginçtir.

Ankete katılan 201 öğrenciden sadece %15,92'lik orana karşılık gelen 32'si ders programlarında Güzel Konuşma ve Yazma dersi bulunduğunu beyan etmektedir. Bu ders, öğrencilerin sadece anlatma becerilerinin geliştirilmesine odaklanması yönüyle önemli işlevlere sahiptir. Bir bireyin önemli yerlere gelebilmesi, büyük işler başarabilmesi için yazılı ve sözlü olarak kendini ifade edebilmesi gerekmektedir. Bireyin çok şey bilmesi, kendini ifade edemedikten, bu bilgiyi başkalarına aktarmadıktan sonra bir anlam ifade etmez. Öğrencilerin bilgi seviyelerinin ölçüldüğü yazılı yoklama veya sözlülerde bilgisini ifade edemeyen bir öğrenci ne kadar bilgili olursa olsun o derste başarılı olamaz. Bu alandaki sorunlar Güzel Konuşma ve Yazma dersi yardımıyla çözülebilir. Bu derste yapılacak olan konuşma ve yazma çalışmaları teorik bilgilerin pratiğe çevrilmesine ve yaparak, yaşayarak öğrenmeye kapı aralar. Ancak görünen odur ki, okulların büyük bölümü tarafından bu dersin önemi yeterince kavranamamış, konuşma eğitimi sadece Türkçe dersi sınırları içine hapsedilmiştir.

Türkçe derslerinin haftalık kaç saatinde konuşma eğitimi çalışmaları yaptıkları sorusuna öğretmenlerin tamamının bir şekilde mutlaka konuşma eğitimi çalışmaları yaptıklarını belirtmelerine rağmen öğrencilerin %64,18 gibi büyük çoğunluğunun "hiç" yanıtını vermesi konuşma eğitimi konusunda öğrencilerin bulunduğu konumu açıkça ortaya koymaktadır. Öğretmenler tarafından bu konuda çalışmalar yapılıyorsa bile öğrenciler bunun farkında değildir ya da bu çalışmalar bir ders saatini dahi doldurmayacak

seviyededir. Öğrencilerde konuşmanın yaşamımızda kapladığı yer ve önem hakkında farkındalık oluşturulmak isteniyorsa öğretmenlerin bu konuda özel çaba sarf etmesi gerekmektedir. Bu kadar büyük bir "hiç" yanıtı oranının olması öğretmenlerin bu görevlerini yeterince yerine getiremediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Öğretmenler ilk olarak konuşmanın ne derece önemli bir etkinlik olduğu konusunu öğrencilere kavratmalı ardından bu etkinliğin olabildiğince geliştirilmesi yönünde tedbirler almalıdır. Öğrenciler sınıfta söz alıp konuştuklarında dahi bunun boş yere gerçekleştirilen bir eylem olmadığını, bunun da bir tür konuşma eğitimi çalışması olduğunun ve konuşmalarına özen göstermeleri gerektiğinin farkında olmalıdırlar. Bunun dışında öğrenciler okulda yapılan konuşma eğitimi çalışmalarının konuşmalarını geliştirmeye yardımcı olması konusunda da bir eksiklik hissetmektedirler. Bu konuda sorulan sorulara verilen cevaplarda "hiç" seçeneği %40,80 ile en büyük payı alırken "hiç" ve "çok az" seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde ise bu yanıtları seçen öğrenciler toplamın neredeyse yarısına karşılık gelen %49,75'lik kesimi oluşturmaktadır. Topluca bir değerlendirme yapılacak olursa öğrenciler okulda yapılan konuşma eğitimi çalışmalarından memnun değildirler. Öğretmenlerin derslerde konuşma eğitimine ayırdıkları süreyi artırmaları, konuşma eğitime yönelik etkiliklere önem vermeleri, konuşma eğitiminin önemi konusunda öğrencileri bilinçlendirmeleri ve konuşma eğitimi kapsamında öğrencilere dönütler vererek bu alanda öğrencilerin kendilerini geliştirmelerini sağlamaları gerekmektedir.

"Konuşma eğitimi sadece okulda yapılır." görüşüne neredeyse her on öğrenciden dokuzu katılmamaktadır. Ancak öğrenciler bu soruyu tamamlayan "Okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapıyor musunuz?" sorusuna %55,72'lik oranla "Hiç" yanıtını vererek kendi içlerinde çelişkiye düşmüşlerdir. Konuşma eğitiminin sadece okula bırakılamayacak bir etkinlik olduğunun farkında olan öğrenciler iş, bu yöndeki eksikliklerini okul dışında da gidermeye yönelik çalışmalar yapmaya geldiğinde pek istekli görünmemektedirler. Bu noktada ailelerle işbirliği yapmak faydalı olabilir. Ailelerin, konuşmanın bireyin hayattaki statüsüne dahi etki eden çok büyük öneme sahip bir anlatma becerisi olduğunun bilincine varmalarının ve öğrencileri okul dışında yapacakları konuşma etkinlikleri konusunda desteklemeleri gerektiğini bilmelerinin sağlanması gerekmektedir.



Öğrencilerin yarısından fazlasına karşılık gelen %51,74'ü aile ve arkadaş çevrelerinin kendi konuşmaları üzerinde büyük etki oluşturduğu görüşündedir. Bu etkinin olumlu mu olumsuz mu olduğu sorulduğunda öğrencilerin neredeyse yarısı bu etkinin olumlu yönde olduğunu belirtmiştir. Sadece 5 öğrenciden biri, aile ve arkadaş çevrelerinin konuşmalarına olumsuz etkide bulunduğu görüşündedir. Geri kalan kısım ise yakın çevrelerinin konuşmalarına bir etkisi bulunmadığını savunmaktadır.

Çocuklar konuşma becerilerini aile içerisinde aile bireylerini gözlemleyip onları taklit ederek edinirler. Dolayısıyla aile bireylerine ait konuşma özellikleri de doğrusuyla yanlıyla çocuğa geçer. Çocuk biraz büyüyüp arkadaş edinme ve çevreyle iletişim kurma çağına gelince aile dışı kesimler de onun konuşmasına etki etmeye başlar. Çocuk tüm bu aşamalardan geçtikten sonra ancak okulla tanışır. Öğrencilik hayatı başladığında çoktan belli bir konuşma altyapısına sahip olunmuştur. Dolayısıyla öğrenciler aile ve çevrelerinin onların konuşmaları üzerinde etkileri olduğu görüşünde haklıdırlar. Ancak bu etkinin olumlu mu olumsuz mu olduğu konusu aile ve yakın çevrenin konuşma kurallarına ne derece riayet ettiklerine göre değişir. İstanbul Türkçesi kullanan ve konuşma kurallarına uygun şekilde konuşan bir aile, çocuklarını olumlu yönde etkilerken bunun aksinin gerçekleştiği bir aile, çocuklarını olumsuz yönde etkiler. Aile ve yakın çevrenin konuşmaları üzerinde etki oluşturduğunu savunan öğrencilerin %48,26'sı bu etkinin olumlu olduğunu beyan etmektedir. Öğrencilerin bu konuda ne derece haklı olduklarının tespiti için her bir öğrencinin ailesiyle birebir görüşme yapılmalı ve bu konudaki tutarlılığa bakılmalıdır ki, bu yeni bir araştırma konusu olabilir.

Günümüzde televizyon ve radyonun bulunmadığı ev yok gibidir, hatta artık bir evde birden fazla televizyon ve radyo kendine yer bulmaktadır. Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması - 2012 sonuçlarına göre ankete cevap verenlerin %60,8'inin "1 adet", %31,0'inin "2 adet" ve %8,2'sinin "3 adet ve üzeri" miktarda televizyonlarının bulunduğu ortaya çıkmıştır. Yine aynı araştırma sonuçlarından, hafta içinde televizyon karşısında geçirilen ortalama süre günlük olarak incelendiğinde %23,5 ile "2 saat", %23,5 ile "3 saat", %16,4 ile "4 saat" ve %4,7 oranında ise "10 saat ve üzeri" sürelerde televizyon karşısında bulunduğu anlaşılmaktadır (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu [RTÜK], 2013, s. 8).

2014-2015 Zaman Kullanım Araştırmasına göre ise, on ve daha yukarı yaştaki fertlerin en fazla yaptıkları faaliyetin %94,6 ile televizyon izlemek olduğu ortaya çıkmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2015, s. 1). Bu araştırma sonuçlarından, Türk halkının boş zamanlarının büyük çoğunluğunu televizyon izleyerek geçirdiği sonucu çıkarılabilmektedir. Hayatımızda bu kadar büyük yer kaplayan televizyonun halkı yönlendirici ve eğitici etkisi de vardır. Zülfikar'a göre televizyonlar artık evlerin konuk öğretmenleri olmuştur (Zülfikar, 2008, s. 80). Bireyler televizyonda gördükleri argo konuşmaları, hatalı telaffuzları çok kolayca içselleştirebilmekte ve günlük yaşamlarında kullanabilmektedir.

Öğrencilerin, televizyon veya radyonun konuşmaları üzerinde bir etki oluşturup oluşturmadığı sorusuna verdikleri cevaplarda "tamamen, çoğunlukla, biraz ve çok az" seçenekleri toplamın %74,63'ünü oluşturmaktadır. Bunlardan "Tamamen ve Çoğunlukla"yı tercih eden öğrenciler de toplamın %32,34'üne karşılık gelmektedir. Her dört öğrenciden biri ise televizyon veya radyonun konuşmaları üzerinde hiçbir etki oluşturmadığı görüşündedir. Genel olarak, öğrencilerin büyük çoğunluğu televizyon ve radyonun konuşmaları üzerinde bir etkisi olduğu görüşündedir, denilebilir. Öğrencilere, bu etkinin olumlu mu, olumsuz mu olduğu sorulduğunda ise toplamın neredeyse yarısına karşılık gelen %47,27'lik kesim televizyon ve radyonun olumlu bir etki oluşturduğu, %35,32'lik kesim ise bir etki oluşturmadığı, kalanlar ise olumsuz bir etki oluşturduğu cevaplarını vermişlerdir. Günümüzde ticari kaygılar televizyon ve radyoları seviyeli bir üslup ve uygun bir dil kullanımından uzaklaştırmaktadır. Tartışma programlarında kullanılan uygunsuz dil, dizilerde kullanılan bölgesel ağız özellikleri, haber programlarındaki özensiz sunumlar dinleyici ve izleyiciler için olumsuz örnekler oluşturmaktadır. Dinleyici ve izleyicilerin yaşları küçüldükçe bu olumsuzlukları içselleştirmeleri ihtimali de artmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun savunduğu televizyon ve radyonun konuşmalarına olumlu etkisi olduğu görüşüne katılmak mümkün görünmemektedir. Radyo ve televizyonların ticari kaygılarından sıyrılarak, yayınladıkları programlarla halkın üzerinde büyük etki oluşturduklarının farkına varmaları ve yayınlarında kullandıkları dile dikkat etmeleri gerekmektedir. Radyo ve televizyonları denetlemekle yükümlü olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) da denetimlerini bu noktada sıkı tutması ve programlarında kullandıkları dile dikkat etmeyen yayıncılara karşı gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

Öğrenciler konuşmaları üzerinde etkili olanları çoktan aza doğru; aile, öğretmen, arkadaş ve televizyon/radyo şeklinde sıralamışlardır. Ailenin bu seçenekler arasından %52,24 ile açık ara birinci çıkması konuşma becerisinin kazanılmasındaki aile etkisi göz önüne alındığında hiç de şaşırtıcı değildir. Arkadaş ve öğretmen ise aile dışı, ancak öğrencilerin yakın ilişki içinde oldukları kesim olarak tanımlanabilir. Öğrenciler arkadaşlarıyla samimi bir iletişim ortamında bulunurlarken öğretmenleriyle daha resmi bir iletişim gerçekleştirmektedirler. Bu resmi iletişimin istendik bir yöne doğru zorlayıcı etki yaratması oldukça muhtemeldir. Bu zorlayıcı etki öğrencilerin konuşmalarında arkadaş etkisine göre daha fazla değişime neden olabilir. Televizyon/radyo etkisinin ise herkesi aynı oranda etkilemesi beklenemez. Kimi hiç televizyon izlemezken, kimi bütün boş zamanını televizyon izleyerek geçirebilir ya da kimi sadece kültür-sanat veya belgesel programları izlerken, kimi argo ve çirkin bir dil kullanan dizileri izleyebilir. Bu açılarından bakacak olursak televizyon/radyo etkisinin; aile, öğretmen ve arkadaş etkisinden daha geride olması oldukça mantıklıdır.

## **5.2. Sonuç**

Öğretmenler, konuşma becerilerini geliştirme çalışmalarında en çok öğrencilerin sözcük dağarcığının yetersizliğinden şikayetçidirler. Bunun dışında yerel ağız kullanımı ve yanlış telaffuzlar da öğretmenlerin başa çıkmaya çalıştığı diğer olumsuzluklar olarak görülmektedir.

Türkçe derslerdeki konuşma eğitimi çalışmalarında öğretmenler, araç-gereç olarak en çok ders kitabını kullanmaktadırlar. Bunu bilgisayar takip etmektedir. Radyo, teyp, televizyon gibi araçların kullanımının ise günümüzde son derece azaldığı görülmektedir.

Konuşma eğitimi çalışmalarında yeterince araç-gereç kullanmadıklarını beyan eden öğretmenler bunun en büyük nedeni olarak işlenen konunun araç-gereç kullanımına uygun olmamasını göstermektedir. Araç-gereç eksikliği ve sınıfların kalabalık olması da öğretmenlerin yeterince araç-gereç kullanmamasının nedenleri arasındadır.

Öğretmenlerin çoğunluğu Türkçe ders kitabının konuşma eğitimine yeterince yer ayırdığı görüşündedir. Bununla birlikte azınlıkta olsalar da yeterince yer ayrıldığını savunan öğretmenler de vardır.

Yine öğretmenlerin çoğunluğu konuşma eğitimine haftada 1 ders saati ayırdıklarını ifade etmektedir. Ancak öğretmenlere göre ideal olan ise konuşma eğitimine haftada iki ders saati ayırmaktır.

Öğretmenler Türkçe dersinin "dinleme, okuma, konuşma, yazma" şeklinde bölümlere ayrılarak işlenmesini doğru bulmaktadırlar. Türkçe dersini bu şekilde işemeyi doğru bulmayan öğretmen ise çok azdır.

Konuşma eğitimi çalışmalarında öğretmenlerce en çok soru-cevap tekniği kullanılmaktadır. Bu teknik dışında öğretmenlerin diğer tercihleri dramatizasyon tekniği ve düz anlatım yöntemidir.

"Konuşma eğitiminin yeri okuldur." görüşüne katılma konusunda öğretmenler ikiye ayrılmıştır. Bu görüşe katılmayan öğretmenler çok az farkla öndedir.

Öğrencilerin konuşma eğitimine ilgilerinin çekilmesini sağlayabilecek unsurlar olarak öğretmenler, konunun ilgi çekiciliğine ve öğretmen etkililiğine eşit önem atfetmişlerdir. Bu konuda yöntemin önemine dikkat çeken sadece bir öğretmen vardır.

Öğrencilerin konuşma eğitiminde sergiledikleri olumsuz davranışların kaynağı olarak öğretmenler, aile ve arkadaş çevresini görmektedirler. Radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarının ise konuşma eğitimine olumlu katkısı olduğu görüşündedirler.

Konuşma eğitiminde farklı seviyedeki öğrenciler için öğretmenlerin çoğunluğu karma yöntem kullanarak her seviyedeki öğrenciye hitap etme gayreti göstermektedirler. Ancak çoğunluğa uygun yöntem kullanıp azınlığı göz ardı eden öğretmenlerin sayısı da az değildir.

Öğretmenler konuşma eğitimin sorumluluğunun çok büyük oranla ailede olduğu görüşündedirler. Aileyi genel olarak öğretmenler ve basın yayın organları takip etmektedir.

Yerel ağız kullanımını öğretmenlerce, konuşma eğitiminde giderilmesi gereken bir sorun olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerde bulunan bu sorunun sorumlusu olarak da aile gösterilmektedir. Aileyi arkadaşlar takip etmektedir.

Yerel ağız kullanımının sorumlusu olarak aileyi gören öğretmenler, bu olumsuzluğun ortadan kaldırılarak öğrencilere İstanbul Türkçesi ile konuşma alışkanlığı kazandırılmasında da aile ile işbirliğinin gerekliliğine inanmaktadırlar. Ayrıca bu sorunun giderilmesinde diğer branş öğretmenlerinin de sorumlulukları olduğu görüşündedirler. Kendileri ise konuşma eğitiminde yerel ağız kullanımının önüne geçmek için öncelikle okuma çalışmaları yaptırdıklarını ifade etmektedirler. Okuma çalışmalarını İstanbul Türkçesi ile konuşma ve dinleme çalışmaları izlemektedir.

Öğretmenler öğrencilerini hazırlıksız konuşmalar yapmakta pek başarılı bulmamaktadır. Sadece iki öğretmen genellikle öğrencilerinin verilen bir konuda üç-beş dakikalık konuşma yapabildiğini ifade etmiştir.

Öğretmenler, öğrencilerin konuşma becerilerini değerlendirmede ağırlıklı olarak gözlemlerini kullanmaktadırlar. Bir ölçek hazırlayıp değerlendirmeyi bu ölçeğe göre yapma, öğretmenlerin en az tercih ettiği yöntemdir.

Öğretmenler çalışma kitaplarındaki konuşma eğitimi etkinliklerini büyük çoğunlukla uygulamaktadırlar. Çalışma kitapları dışında etkinlik hazırlayarak uygulamaya ise yeterince önem vermemektedirler.

Öğretmenlerin çoğunluğu öğretmen kılavuz kitaplarındaki konuşma eğitimi etkinliklerinin öğrenci seviyelerine uygun olduğunu belirtmektedir. Ancak öğretmenlere göre bu etkinlikler, öğrencilerin ilgilerini çekme noktasında bir miktar daha geliştirilmelidir.

Güzel Konuşma ve Yazma dersi veren öğretmen sayısı çok azdır. Okullarda bu ders neredeyse kalmamıştır. Bu dersi veren öğretmenlerin yarısı ise dersi amacına uygun şekilde değil ek Türkçe dersi olarak görmektedir.

Öğretmenler, öğretim programındaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinlikleri uygulamaya gayret etmektedirler. Ancak bu etkinlikleri uygulamak öğretmenlerin yarıya yakını için her zaman mümkün olmamaktadır.

Öğretmenler öğrencilerdeki dil ve dudak tembelliğini gidermek için tekerleme çalışmalarına ağırlık vermektedir. Bunun yanına öğrencilere şiir ezberletme çalışmaları da bu olumsuzluğu gidermede öğretmenlerin ilk tercihleri arasındadır.

Öğretmenler konuşma eğitimi sırasında vurgu ve tonlama çalışmalarına da oldukça yer vermektedir. Öğrencilerdeki vurgu ve tonlama hatalarını gidermek için, okuma ve İstanbul Türkçesi ile konuşma çalışmaları önde yer almaktadır. Ayrıca öğretmenler beden dili çalışmalarına da derslerinde olabildiğince zaman ayırmaktadır.

Konuşma eğitimi çalışmalarında öğrencilerin çoğunluğu Türkçe derslerindeki etkinliklerin onları konuşmaya yönlendirdiğini belirtmektedir. Ancak bu konuda etkinliklerin geliştirilmesi gerektiği görüşünde olan öğrenciler de vardır.

Öğrenciler sınıf içi tartışmalara katılma konusunda olabildiğince gayret göstermektedirler. Bu tartışmalara hiç katılmayan öğrenci neredeyse yok gibidir. Aile içi sohbetlerde de çoğunluk söz almaktan genellikle çekinmemektedir. Aile sohbetlerinde söz alan öğrenciler söz aldıklarında ailelerinin onları büyük oranda dinlediğini belirtmektedir. Öğrenciler en çok arkadaş sohbetlerinde söz alıp konuşmaktadırlar. Yine aynı şekilde söz aldıklarında en çok arkadaşlarının onları dinlediğini beyan etmişlerdir.

Yerel ağız kullanıp kullanmadıkları sorusuna öğrenciler, ağırlıklı olarak kullandıkları yönünde cevaplar vermişlerdir. Hiç kullanmıyorum, diyenler azınlık durumundadır. Ayrıca fikir beyan eden öğrencilerin çoğunluğu yerel ağız kullanımını bir sorun olarak görmemektedir. Ancak yine de öğrencilerde İstanbul Türkçesi kullanma yönünde gayret vardır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu beden dili, telaffuz, vurgu ve tonlama kavramlarından haberdardır. Ancak öğrenciler bu konularla alakalı yeterince çalışma yapmamaktadır.

Öğrencilerin çoğunluğu konuşmalarını etkileyen fiziki bir rahatsızlıklarının bulunmadığını ifade etmektedir. Ancak böyle bir rahatsızlığı olup olmadığı konusunda bilgilerinin olmadığını söyleyen öğrencilerin sayısı oldukça fazladır.

Öğrencilerin konuşmalarını geliştirmeleri gerekip gerekmediği konusunda iki gruba ayrıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin yarısı konuşmalarından memnunken, diğer yarısı konuşmalarını geliştirmeleri gerektiğini düşünmektedir.

Topluluk önünde konuşmaktan korkan öğrencilerin sayısı azdır. Öğrenciler genelde topluluk önünde konuşmaktan korkmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla beraber

öğrencilerin yarısından fazlası, verilen bir konu üzerinde üç-beş dakikalık konuşma yapabilme noktasında kendilerini oldukça başarılı görmektedir. Bu konuda hiç başarılı olmadığını beyan edenler azınlıktadır.

Öğrencilere göre okulda konuşma eğitimiyle ilgili en çok yapılan çalışma diyalog kurmadır. Bunu "canlandırma" ve "ben olsaydım" çalışmaları takip etmektedir.

Öğrenciler konuşma eğitimi çalışmalarında açık arayla en fazla ders kitabından faydalandıklarını belirtmişlerdir. Ders kitabını geriden de olsa bilgisayar takip etmektedir.

Öğrencilerin çok büyük bir kısmı haftalık ders programlarında Güzel Konuşma ve Yazma adında bir dersin yer almadığını belirtmişlerdir. Bu derse sahip olanlar da derisi amacına uygun şekilde işlememektedir.

Öğrenciler okulda yapılan konuşma eğitimi çalışmalarını yeterli bulmamaktadırlar. Öğrencilerin çoğunluğu Türkçe dersinde haftada bir saatin dahi konuşma eğitimine ayrılmadığı görüşünde birleşmektedir. Yapılan konuşma eğitimi çalışmaları da öğrenciler açısından konuşmalarını geliştirmeye yeterince yardımcı olmamaktadır.

Öğrenciler konuşma eğitiminin sadece okulda yapılan bir etkinlik olduğunu düşünmemektedir. Ancak okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapmamaktadırlar.

Öğrenciler aile ve yakın çevrelerinin konuşmaları üzerinde etkisi olduğuna inanmaktadırlar. Bu etkinin olumlu yönde olduğuna inananlar ise çoğunluğu oluşturmaktadır.

Öğrenciler televizyon ve radyonun konuşmaları üzerinde etkisinin sınırlı olduğunu görüşündedirler. Oluşan etkinin olumlu yönde olduğunu savunan öğrenciler de çoğunluğu oluşturmaktadır.

Öğrenciler ailelerini, konuşmaları üzerinde en çok etkiye sahip kesim olarak değerlendirmektedir. Aileyi; öğretmen, arkadaş ve televizyon/radyo takip etmektedir.

### 5.3. Öneriler

Konuşma, sözcüklerle gerçekleştirilen bir eylemdir. Bu nedenle öğrencilere, sözcük dağarcıklarını zenginleştiren kitap okuma gibi çalışmalar yaptırılmasının konuşma eğitimine faydası olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlere etkinlik geliştirme konusunda hizmetiçi eğitim verilebilir. Bu sayede ders kitabına bağlılıktan uzaklaşıp eğitimde kaynak çeşitlendirmesinin önünün açılması sağlanabilir.

Öğretmenler, konuşma eğitiminde beden dili, vurgu ve tonlama gibi unsurlarının geniş şekilde kullanıldığı drama ve canlandırma türü çalışmalara ağırlık vermeleri yönünde teşvik edilebilir. Bu sayede konuşma eğitimi, sıkıcılıktan kurtarılıp eğlenceli hale getirilmiş olur.

Televizyonlarda gündüz ve akşam saatlerinde şifresiz olarak yayınlanan program ve dizilerde kullanılan dile dikkat edilmelidir. RTÜK bu konuda daha aktif olabilir.

Konuşma eğitimin başarılı olabilmesi ve konuşma hatalarının giderilmesi için öğrencilerin aileleri ile daima işbirliği içinde olunmalıdır. Bu konuda aile desteği olmazsa olmaz bir konumdur.

Öğretmenler, yöntem seçerken daha kapsayıcı olmaya dikkat etmeli, seçtikleri yöntemlerle öğrencilerin tamamına ulaşma gayreti göstermelidirler. Öğrencilerin bir kısmını hedef alan yöntemler kullanılmamalıdır.

Öğrencilerin hazırlıksız konuşma yapmadaki eksikliklerini gidermek için diyalog kurma çalışmaları yapılabilir. Bu tür çalışmalar dersi eğlenceli hale getirerek öğrencilere okulu da sevdirmektedir.

Öğretmenler konuşma eğitimi çalışmalarında değerlendirme yaparken ölçek oluşturmak gibi daha nesnel yöntemler kullanılmalıdır. Öznel yöntemlerden olabildiğince kaçınılmalıdır.

Okullarda Güzel Konuşma ve Yazma dersine yer verilmelidir. Bu dersin amacına uygun şekilde işlenmesi durumunda konuşma eğitimine katkısının yüksek olacağı düşünülmektedir.



Okullarda yapılacak sağlık taramalarıyla öğrenciler, fiziki rahatsızlıkları konusunda bilgilendirilmelidir. Taramalar sonucu ortaya çıkan rahatsızlıkların tedavi aşamasında ailelerle işbirliği yapılmalıdır.

Öğrencilere yerel ağız kullanımının bir konuşma hatası olduğu açık bir dille anlatılmalıdır. Bu hatayı gidermek için öncelikle öğretmenler öğrencilere örnek olmalı ve konuşmalarında yerel ağız özelliklerine yer vermemelidir. Öğrencilere, İstanbul Türkçesi ile konuşan düzgün diksiyona sahip kişilerin ses kayıtları dinletilmeli ve öğrencilerden bu şekilde konuşmaları istenmelidir. Kelimelerin İstanbul Türkçesine uygun telaffuzu öğretildikten sonra öğrenilenlerin drama, canlandırma gibi uygulamalı çalışmalar yoluyla özümsemesi sağlanmalıdır.

Araştırmacılar bu konuda diğer sınıf düzeylerinde ve farklı yerleşim yerlerinde yeni çalışmalar yapabilirler. Bu sayede ortaya çıkan sonuçların araştırmalar arasında karşılaştırılması ve doğru şekilde yorumlanması sağlanabilir.

## KAYNAKÇA

- Akbulut, A. Ş. (2015). *Kim güzel konuşmak istemez ki? Diksiyon sanatı uygulamalı alıştırmalı* (1. Baskı). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Altuntaş, İ. (2012). *Yedinci sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arhan, S. (2007). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okulları ikinci kademe konuşma eğitimi (Ankara ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıcı, A. F. (2006). Türkçe öğretiminde kullanılan strateji-yöntem ve teknikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 299-307.
- Arslan, F. (2010). *Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitimi ve konuşma etkinlikleri hakkındaki görüşleri (Kırıkkale ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cömert, Ö. B. (2017). 2017 Türkçe dersi öğretim programında yer alan ortaokul düzeyindeki (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) konuşma becerisi kazanımlarına yönelik bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1331-1344.
- Çağlar, İ. ve Kılıç, S. (2014). *Eğitim fakülteleri için genel iletişim* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çerçi, A. (2013). *Konuşma eğitiminin telaffuz, vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çerçi, A. (2014). Telaffuz vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimi. *Turkish Studies Dergisi*, 9(3), 467-485.
- Çongur, H. R. (2002). *Söz sanatı güzel söz söyleme* (2. Baskı). Ankara: TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı.

- Çotuksöken, Y. (2013). *Uygulamalı Türkçe yazılı ve sözlü anlatım* (2. Baskı). İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Demir, N. A. (2014). Konuşma ve dinleme becerileri üzerine öğretmen bilişi ve inanışları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 173-178.
- Demir, T. (2010). Konuşma eğitiminde benmerkezci konuşmaya yönelik bir deneme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 415-430.
- Develi, H. (2011). *Dil doktoru dile ve Türkçeye dair yazılar* (6. Baskı). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Dönmez, C. ve Tangülü, Z. (2012). Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğretmenlerin gazete kullanımına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 347-361.
- Dülger, M. (2011). *Konuşma becerisinin ilköğretim öğrencilerine öğretimi üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dündar, A. (1995). *Dil ve bilinç* (1. Baskı). Ankara: Prospero Yayınları.
- Er, S. (2010). *Etkili ve güzel konuşma sanatı* (7. Baskı). İstanbul: Hayat Yayın Grubu.
- Erdem, İ. ve Deniz, K. (2008). Güzel konuşma kurslarında verimliliği artırmaya yönelik bir alan araştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 75-90.
- Erden, B. (2014). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programında konuşma eğitimine yönelik olarak önerilen yöntem/tekniklere ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ergin, A. (2014). *Eğitimde etkili iletişim* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Fiske, J. (2014). *İletişim çalışmalarına giriş*, (Çev. Süleyman İrvan). (3. Baskı). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Gedik, M. ve Orhan, S. (2014). Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımlarının konuşma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Turkish Studies Dergisi*, 9(5), 967-978.
- Göçen, G. (2011). *Televizyonun konuşma eğitimine etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3(729), Eylül 2012.
- Gökçe, O. (2006). *Dilbilim, iletişim bilimi insan ilişkilerinin anatomisi* (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gökkaya, H. (2008). *Konuşma becerisinin sağlatılmasında tekerlemelerin kullanımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamzadayı, E. ve Dölek, O. (2017). Konuşma becerisinin değerlendirilmesinde Türkçe öğretmenlerinin yaklaşımları. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 135-151.
- İşisağ, K. U. (2010). Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin konuşma becerisinin gelişiminde kullanılması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35(156), 190-204.
- Karaağaç, G. (2009). *Dil tarih ve insan* (1. Baskı). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karadüz, A. ve Sayın, H. (2015). Öğretmenlerin derslerindeki konuşma edimlerinin öğrencileriyle iletişimlerine etkisi. *Turkish Studies Dergisi*, 10(11), 883-908.
- Karakaya, Ş. (2007). *Dil gelişimi ve dil politikası* (1. Baskı). Ankara: Akçağ Basım Yayın Pazarlama.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım* (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, A. (2007). *Etkili ve güzel konuşma sanatı* (2. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları

- Kılınç, A. ve Şahin, A. (Eds.). (2013). *Konuşma eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kocaman, A. (Ed.). (2006). *Dilbilim temel kavramlar sorunlar tartışmalar* (1. Baskı). Ankara: Dil Derneği Yayınları
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 287-309.
- Kurudayıoğlu, M. (2014). *Konuşma eğitimi* (2. Baskı). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Marangoz, M. M. (2014). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarında konuşma eğitimi uygulamaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mert, E. L. (2014). Türkçenin eğitimi ve öğretiminde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi sürecinde kullanılacak etkinlik örnekleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 23-48.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. 2 Şubat 2018 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812312239736-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202018.pdf> adresinden alınmıştır.
- Muallimoğlu, N. (1991). *Bütün yönleri ile hitabet* (2. Baskı). Muallimoğlu Hitabet Dizisi Kitapları.
- Okur, S. (2013). *Diksiyon güzel ve etkili konuşma sanatı* (1. Baskı). İstanbul: Öteki Adam Yayınları.
- Orhan, S., Kırbaş, A. ve Topal, Y. (2012). Görsellerle desteklenmiş altı şapka düşünme tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmesine etkisi. *Turkish Studies Dergisi*, 7(3), 1893-1909.
- Özbay, M. (2005). Bilim ve kültür aktarıcısı olarak yazı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 1(2), 67-74.
- Özkan, M. (2010). *İnsan iletişim ve dil* (4. Baskı). İstanbul: Akademik Kitaplar.

- Özkırımlı, A. (2007). *Türk dili dil ve anlatım* (4. Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Paycı, D. E. (1994). *Çocuklarda dil gelişimi (0-6 Yaş)* (1. Baskı). Edirne: Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2013). *Televizyon izleme eğilimleri araştırması - 2012*. 14 Şubat 2018 tarihinde [https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/IzleyiciDinleyici/Arastirmalar/2013%20Y%C4%B1%20Ara%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1%20\(1\).pdf](https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/IzleyiciDinleyici/Arastirmalar/2013%20Y%C4%B1%20Ara%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1%20(1).pdf) adresinden alınmıştır.
- Ruhlen, M. (2006). *Dilin kökeni ana dilin evriminin izinde* (1. Baskı). Ankara: Hece Yayınları.
- Sağlam, Ö. Y. (2010). *7. Sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sağlam, Ö. ve Doğan, Y. (2013). 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 43-56.
- Seferoğlu, S. S. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, V. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şengül, M. ve Baskın, S. (Eds.). (2016). *Etkinliklerle hafta hafta sözlü anlatım* (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şimşek, H. A. (2004). *İlköğretim 2. kademe Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin önemi ve geliştirme yolları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tekinalp, Ş. (2014). *Güzel konuşma bir markadır kişisel gelişim ve ikna yöntemleri* (4. Baskı). İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.

- Temizkan, M. (2009). Akran değerlendirmenin konuşma becerisinin geliştirilmesi üzerindeki etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 90-112.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan M. (2007). *Konuşma eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Tokgöz, O. (2015). *İletişim kuramlarına anlam vermek başlangıçtan günümüze Anglo-Amerikan iletişim kuramı* (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Toklu, M. O. (2007). *Dilbilime giriş* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türk, H. (1998). Beyin evrimi ışığında dilin kökeni. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38(1-2), 527-549.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Zaman kullanım araştırması, 2014-2015*. 18 Ocak 2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627> adresinden alınmıştır.
- Uçan, H. (2008). *Dilbilim, göstergebilim ve edebiyat eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Hece Yayınları.
- Uçgun, D. (2007). Konuşma eğitimini etkileyen faktörler. *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 59-67.
- Ünal, F. T. ve Özden, M. (2014). *Diksiyon ve konuşma eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünalın, Ş. (2012). *Dil ve kültür* (5. Baskı). Ankara: Eskiye Yayınları.
- Vural, B. (2003). *Doğru ve güzel konuşma* (1. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Vural, H. (2012). *Türk dili yazılı ve sözlü anlatım* (3. Baskı). Tokat: Taşhan Kitap.
- Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M. ve Yelok, S. (2012). *Üniversiteler için Türkçe 2 sözlü anlatım* (1. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Yaman, E. (2001). *Doğru, güzel ve etkili konuşma sanatı* (2. Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi.

Yaman, E. (2010). Kalabalık sınıfların etkileri: Öğrenciler ne düşünüyor?, *Kastamonu Eğitim Dergisi* 18(2), 403-414.

Yaman, H. ve Karaarslan, F. (2012). Konuşma becerisinin geliştirilmesinde beyin fırtınası tekniğinin etkisi: Bir eylem araştırması. *Turkish Studies Dergisi*, 7(4), 545-563.

Zülfikar, H. (2008). *Doğru yazma ve konuşma bilgileri 1* (1. Baskı). Ankara: Zerpa Turizm Yayıncılık.





## **EKLER**

### **EK 1. ÖĞRETMENLERE UYGULANAN ANKET FORMU**

#### **8. SINIF TÜRKÇE DERSİNDE KONUŞMA BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINDA EĞİTİM DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK ANKET FORMU**

Değerli Öğretmenim,

Bu çalışma 8. sınıf Türkçe dersinde konuşma becerisinin kazandırılmasında eğitim durumlarının değerlendirilmesi çerçevesinde siz değerli öğretmenlerimizin konuyla ilgili görüşlerini almak, karşılaşılan sorunları belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Konuşma becerisinin geliştirilmesinde karşılaşılan problemlere çözüm önerisi sunmak açısından anket sorularına vereceğiniz cevaplar büyük önem taşımaktadır.

Sizin açınızdan uygun olan seçeneklerin başındaki alana ( x ) işaretini koymanız, sıralama gerektiren seçenekleri ise en önemli gördüğünüz seçenek ( 1 ) olacak şekilde ( 2 ), ( 3 ) vb. şeklinde sıralamanız gerekmektedir. Vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak, hiç bir merci ile paylaşılmayacak, sadece bu araştırma için veri kaynağı olarak kullanılacaktır.

Araştırmaya olan katkınız ve ayırdığınız değerli zamanınız için şimdiden teşekkür ederim.

Erkan GÜN

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

## 1. BÖLÜM

### KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz.  Kadın  Erkek

2. Yaşınız:.....

3. Öğrenim durumunuz.

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Diğer (lütfen belirtiniz):.....

4. Mezun olduğunuz okul türü.

Eğitim Enstitüsü

Eğitim Fakültesi

Fen- Edebiyat Fakültesi

Diğer (lütfen belirtiniz):.....

5. Mezun olduğunuz bölüm.

Türkçe Öğretmenliği

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Diğer (lütfen belirtiniz):.....

6. Öğretmenlik Mesleğinizdeki Hizmet Süreniz:.....

7.Çalıştığınız Okulun Adı:.....

8. Öğretim yılındaki haftalık ders saatiniz:.....

9. Derslerine girdiğiniz 8. sınıfların ortalama öğrenci sayısı.

20 öğrenci ve altı

21-30 öğrenci

31-40 öğrenci

41-50 öğrenci

51 öğrenci ve üstü

10. Mezun olduğunuz bölümde konuşma eğitimi ile ilgili ders aldınız mı?

Evet

Hayır

11. Mezun olduğunuz bölümde konuşma eğitimi derslerinin Türkçe öğretmenliği için yeterli olup olmaması durumu.

İhtiyaçlarımı tamamen karşıladı

İhtiyaçlarımı normal seviyede karşıladı

İhtiyaçlarımı asgarî seviyede karşıladı

İhtiyaçlarımı hiç karşılamadı

12. Konuşma eğitimi ile ilgili herhangi bir hizmetiçi eğitime katılma durumunuz.

Katılmayı düşünmedim

Bir defa katıldım

Form doldurdum fakat hiç çağrılmadım

Hiç katılmadım

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

## 2. BÖLÜM

### ANKET SORULARI

1. 8. sınıf öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için yaptığınız çalışmalarda hangi olumsuzluklarla karşılaşıyorsunuz?

- Yerel ağız özellikleri
- Telaffuz hataları
- Sözcük dağarcığının yetersiz olması
- Sınıfların kalabalık olması
- Okullarda araç-gerecin eksik olması
- Konuşma eğitimi için verilen sürenin yetersiz olması
- Herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmıyorum
- Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

2. Bu olumsuzlukların giderilebilmesi için önerileriniz varsa lütfen belirtiniz.

.....

3. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde faydalandığımız araçları en önceliklisi "1" olacak şekilde önceliğe göre sıralayabilir misiniz?

- |                                      |  |
|--------------------------------------|--|
| <input type="checkbox"/> Ders Kitabı | <input type="checkbox"/> Dergiler                |
| <input type="checkbox"/> Gazeteler   | <input type="checkbox"/> Radyo                   |
| <input type="checkbox"/> Teyp        | <input type="checkbox"/> Televizyon              |
| <input type="checkbox"/> Bilgisayar  | <input type="checkbox"/> Hiçbirini kullanmıyorum |

4. Derslerinizde kullandığımız 8. sınıf Türkçe ders kitabı konuşma eğitimine yeterince yer ayırıyor mu?

- Yeterince yer ayırıyor

Yeterince yer ayırmıyor

Kısmen yer ayırıyor

Böyle bir bölüm bulunmuyor

5. 8. sınıf Türkçe dersinin haftalık kaç saatini konuşma eğitimine ayırıyorsunuz?

1 Saat     2 Saat     3 Saat     4 Saat    (    )    Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

6. Sizce 8. sınıfta konuşma eğitimine haftada kaç ders saati ayrılmalıdır?

1 Saat     2 Saat     3 Saat     4 Saat    (    ) Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

7. Sizce 8. sınıf Türkçe dersinin "Dinleme-okuma-konuşma-yazma" şeklinde bölümlere ayrılarak işlenmesi doğru mudur?

Doğrudur     Kısmen doğrudur     Doğru değildir     Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

8. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde en çok kullandığınız teknik/teknikler hangisidir?

Anlatma tekniği

Dramatizasyon tekniği

Soru-cevap tekniği

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

9. "Konuşma eğitiminin yeri okuldur" şeklindeki bir görüşe katılır mısınız?

Kesinlikle katılıyorum

Katılıyorum

Katılmam

Kesinlikle Katılmam

10. "Konuşma eğitimine Radyo/TV gibi iletişim araçlarının olumlu katkısı vardır." görüşüne katılır mısınız?

Kesinlikle katılıyorum

Katılıyorum

Katılmam

Kesinlikle Katılmam

11. Size göre 8. sınıf öğrencilerinin konuşma eğitimine ilgi duymalarını sağlayan unsur nedir?

Yöntemin uygunluk durumu

Öğretmenin etkililiği

Konunun ilgi çekiciliği

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

12. Size göre 8. sınıf öğrencilerinin konuşma eğitiminde gözlenebilen olumsuz davranışları nerelerden kaynaklanmaktadır?

Aile

Komsu ve akrabaları

Basın-yayın organları

Arkadaş grupları

Tüm seçeneklerden

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

13. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde farklı seviyedeki öğrenciler için hangisini uygularsınız?

Öğrencilerin çoğunluğuna uygun bir yöntem seçerim

Bütün yöntemleri, başarılı olanı seçerim

Konuya göre karma yöntem seçerim

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

14. Önceliğe göre sıralayacak olursanız sizce konuşma eğitiminin sorumluluğu hangi kişi ve kurumlara aittir?

Anne, baba ve diğer aile fertleri

Türkçe öğretmenleri

Bütün öğretmenler

Basın-yayın organları (yazılı, sesli, görüntülü)

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

15. Gözlemlerinize göre 8. sınıf öğrencilerinizin yerel ağızla konuşmalarının kaynağı nedir?

- Aile
- Arkadaş çevresi
- Öğrencilerin yaz tatilini kırsal kesimlerde geçirmeleri
- Ağız ve şive ile konuşan öğrencim yok
- Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

16. Yerel ağız ve şive ile konuşan 8. sınıf öğrencilerine “İstanbul Türkçesi”ni kazandırmak için nasıl bir yol izlenmelidir?

- Türkçe derslerinde verilen eğitim yeterlidir
- Ailelerle sürekli iletişim içinde olunmalıdır
- Öğrenciye Türkçe dersinin haricinde ek çalışmalar verilmelidir
- Diğer branş öğretmenleriyle iletişim içinde olunmalıdır
- Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

17. 8. sınıf öğrencilerinin yerel ağız kullanımının konuşma eğitimini ne ölçüde etkilediğini düşünüyorsunuz?

- Tamamen       Çoğunlukla       Biraz       Çok az       Hiç

18. 8. sınıflarda yerel ağız kullanımını (varsa) gidermek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

- Standart Türkçe ile konuşma
- Metin/ kitap okuma çalışmaları
- Yüksek sesle okuma çalışmaları
- Drama çalışmaları
- Konuşma metinleri dinletme çalışmaları

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

19. 8. sınıf öğrencileriniz herhangi bir konu üzerinde tekrar düşünmeden 3-5 dakikalık bir konuşma yapabiliyorlar mı?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

20. 8. sınıf öğrencilerinizin konuşma becerisini ölçmek ve değerlendirmek için nasıl bir yol izliyorsunuz?

Konuşma ölçeği hazırlıyorum ve faaliyetleri ona göre değerlendiriyorum

Ders kitabından isliyorum ve ona göre değerlendiriyorum

Konuşmayla ilgili farklı etkinlikler hazırlıyorum ve ona göre değerlendiriyorum

Öğrencileri Türkçe dersinde gözlemlerime göre değerlendiriyorum

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

21. 8. sınıf öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

22. 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin dışında ne sıklıkla etkinlikler geliştiriyorsunuz?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

23. 8. sınıfta Güzel Konuşma ve Yazma dersiniz varsa “Konuşma ve Yazma” bölümlerini isleme durumunuz.

Dersin yarısını konuşmaya, yarısını yazmaya ayırıyorum

Dersin tamamını konuşmaya ayırıyorum

Dersin tamamını yazmaya ayırıyorum

Güzel konuşma ve yazma dersini de Türkçe dersi olarak isliyorum

Böyle bir dersim yok



Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

24. Türkçe Dersi Öğretim Programında konuşma becerisine yönelik önerilen etkinlikleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

25. 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler 8. sınıf seviyesine uygun mudur?

Tamamen       Çoğunlukla       Biraz       Çok az       Hiç

26. Konuşma becerisine yönelik etkinlikler 8. sınıf öğrencilerinin ilgisini çekerek ne ölçüde derse katmaktadır?

Tamamen       Çoğunlukla       Biraz       Çok az       Hiç

27. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde yeterince araç-gereç kullanmıyorsanız lütfen nedenlerini belirtiniz.

Yeterince araç-gereç kullanıyorum

Araç-gereç eksikliği

Araç-gereç kullanma konusunda bilgi eksikliği

Sınıfların kalabalık olması

Okulun ve sınıfın fiziki koşullarının araç -gereç kullanımına uygun olmaması

Konunun ve etkinliklerin araç-gereç kullanımına uygun olmaması

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

28. 8. sınıf öğrencilerinizde gördüğünüz “dil ve dudak tembelliği”ni gidermek için neler yapıyorsunuz?

Konuşma bölümünde islediklerimizi yaptırıyorum

Şiir ezberlettiriyorum

Tekerleme çalışmaları yaptırıyorum

Ünlü ve ünsüz harflerle alıştırmalar yaptırıyorum

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

29. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde vurgu-tonlama çalışmalarına ne ölçüde yer veriyorsunuz?

Tamamen  Çoğunlukla  Biraz  Çok az  Hiç

30. 8. sınıf öğrencilerinde vurgu-tonlama hatalarını (varsa) gidermek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

İstanbul Türkçesi ile konuşma

Metin/kitap okuma çalışmaları

Yüksek sesle çalışmaları

Drama çalışmaları

Konuşma metinleri dinletme çalışmaları

Vurgu ve tonlama hataları yok

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

31. 8. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminde “beden dili”ni (jest ve mimikler) öğretme durumunuz

Bu konu ile ilgili bir eğitim almadığım için öğretmiyorum

Kısmen uyguluyorum

Beden dilini sık sık uyguluyorum

Konuşma eğitiminde beden diline gerek yoktur

Diğer (lütfen belirtiniz.):.....

32. Konuşma eğitimiyle ilgili doldurduğunuz ankette sorulmayan ancak sizin belirtmek istedikleriniz varsa lütfen belirtiniz.

.....

**EK 2. ÖĞRENCİLERE UYGULANAN ANKET FORMU****8. SINIF TÜRKÇE DERSİNDE KONUŞMA BECERİSİNİN  
KAZANDIRILMASINDA EĞİTİM DURUMLARININ  
DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİ  
BELİRLEMeye YÖNELİK ANKET FORMU**

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma 8. sınıf Türkçe dersinde konuşma becerisinin kazandırılmasında eğitim durumlarının değerlendirilmesi çerçevesinde siz değerli öğrencilerimizin konuyla ilgili görüşlerini almak, bu alanda karşılaştığınız sorunları belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Konuşma becerisinin geliştirilmesinde karşılaşılan problemlere çözüm önerisi sunmak açısından anket sorularına vereceğiniz cevaplar büyük önem taşımaktadır.

Sizin açınızdan uygun olan seçeneklerin başındaki alana ( x ) işareti koymanız, sıralama gerektiren seçenekleri ise en önemli gördüğünüz seçenek ( 1 ) olacak şekilde ( 2 ), ( 3 ) vb. şekilde sıralamanız gerekmektedir. Vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak, hiç bir merci ile paylaşılmayacak, sadece bu araştırma için veri kaynağı olarak kullanılacaktır.

Araştırmaya olan katkınız ve ayırdığınız değerli zamanınız için şimdiden teşekkür ederim.

Erkan GÜN

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

## 1. BÖLÜM

### KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz.       Kız       Erkek
2. Yaşınız:.....
3. Okulunuz:.....
4. Sınıfınız:.....
5. Siz dahil kardeş sayınız:.....
6. Yakın arkadaşım dediğiniz kişi sayısı:.....
7. Sınıfınızın mevcudu:.....

## 2. BÖLÜM

### ANKET SORULARI

1. 8. sınıf Türkçe derslerindeki etkinlikler sizi konuşmaya ne ölçüde yönlendiriyor?  
 Tamamen       Çoğunlukla       Biraz       Çok az       Hiç
2. 8. sınıf Türkçe derslerinde sınıf içinde dersle ilgili tartışmalara katılır mısınız?  
 Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç
3. Aile sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz?  
 Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç
4. Arkadaş sohbetlerinde söz alıp konuşur musunuz?  
 Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

5. Aile ortamında konuşurken diğer aile bireyleri sizi dinler mi?

Her zaman  Sık sık  Bazen  Nadiren  Hiç

6. Arkadaş ortamında konuşurken arkadaşlarınız sizi dinler mi?

Her zaman  Sık sık  Bazen  Nadiren  Hiç

7. Konuşmanızda yerel ağız kullanır mısınız?

Her zaman  Sık sık  Bazen  Nadiren  Hiç

8. Konuşmanızda İstanbul Türkçesi kullanmaya gayret eder misiniz?

Her zaman  Sık sık  Bazen  Nadiren  Hiç

9. Konuşmada yerel ağız kullanımını doğru buluyor musunuz?

Kesinlikle doğru buluyorum  Doğru buluyorum  Doğru bulmuyorum

Kesinlikle doğru bulmuyorum  Fikrim yok

10. "Beden dili" kavramını hiç duydunuz mu?

Evet duydum  Hayır duymadım  Fikrim yok

11. "Beden dili" çalışmaları yapıyor musunuz?

Her zaman  Sık sık  Bazen  Nadiren  Hiç

12. "Telaffuz" kavramını hiç duydunuz mu?

Evet duydum  Hayır duymadım  Fikrim yok

13. Okulda veya okul dışında telaffuz çalışmaları yapıyor musunuz?

Her zaman  Sık sık  Bazen  Nadiren  Hiç

14. Okulda veya okul dışında "Tonlama" ve "Vurgu" kavramlarını hiç duydunuz mu?

Evet duydum  Hayır duymadım  Fikrim yok

15. Okulda veya okul dışında "Tonlama" ve "Vurgu" çalışmaları yapıyor musunuz?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

16. Konuşmanızı olumsuz etkileyen bir rahatsızlığınız var mı?

Evet var       Hayır yok       Bilmiyorum

17. Konuşmanızı geliştirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

Kesinlikle düşünüyorum       Düşünüyorum       Düşünmüyorum

Kesinlikle düşünmüyorum       Fikrim yok

18. Topluluk önünde konuşmaktan korkar mısınız?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

19. Verilen bir konu üzerinde 3-5 dakikalık bir konuşma yapabilir misiniz?

Her zaman       Sık sık       Bazen       Nadiren       Hiç

20. Okul içinde 8. sınıf Türkçe dersinde konuşma eğitimiyle ilgili aşağıdaki çalışmalardan hangilerini yapıyorsunuz?

Yerine Geçme       Canlandırma       Arkası Yarın,

Günün Sözü/Haftanın Sözü       Bana Bir Masal Anlat       Röportaj Yapma

Münazara       Hayallerim Ve Ben       Rüya Anlatma

Ben Olsaydım       Resimlerle Efsane       Diyalog Kurma

Hiçbiri

21. Okul içinde 8. sınıf Türkçe dersinde konuşma eğitimiyle ilgili okulda ne tür araç-gereçlerden faydalanıyorsunuz?

Ders Kitabı       Dergiler       Gazeteler       Radyo       Teyp       Televizyon

Bilgisayar       Hiçbiri

22. Okulda "Güzel Konuşma ve Yazma" adlı bir dersiniz var mı?

Evet var       Hayır yok

23. 8. sınıf Türkçe derslerinin haftada kaç ders saatini konuşma eğitimi çalışmalarına ayırıyorsunuz?

- 1 Saat     2 Saat     3 Saat     Diğer (belirtiniz):.....  
 Hiç

24. Okul içinde 8. sınıf Türkçe derslerinde yaptığınız konuşma eğitimi çalışmaları konuşmanızı geliştirmeye yardımcı oluyor mu?

- Tamamen     Çoğunlukla     Biraz     Çok az     Hiç

25. Sizce okul içinde 8. sınıf Türkçe derslerinde yaptığınız konuşma eğitimi çalışmaları yeterli mi?

- Tamamen yeterli     Çoğunlukla yeterli     Biraz yeterli     Çok az yeterli  
 Hiç yeterli değil

26. "Konuşma eğitimi çalışmaları sadece okulda yapılır." görüşüne katılıyor musunuz?

- Kesinlikle katılıyorum     Katılıyorum     Katılmıyorum  
 Kesinlikle katılmıyorum

27. Okul dışında konuşma eğitimi çalışmaları yapıyor musunuz?

- Her zaman     Sık sık     Bazen     Nadiren     Hiç

28. Aile, arkadaş ve yaşam çevrenizin konuşma şekilleri sizin konuşmanızı etkiliyor mu?

- Tamamen     Çoğunlukla     Biraz     Çok az     Hiç

29. Eğer; aile, arkadaş ve yaşam çevrenizin konuşma şekilleri konuşmanızı etkiliyorsa hangi yönde etkiliyor?

- Olumlu     Olumsuz     Etkilemiyor

30. Televizyon veya radyo konuşmanız üzerinde etki oluşturuyor mu?

- Tamamen     Çoğunlukla     Biraz     Çok az     Hiç

31. Eğer, televizyon veya radyo konuşmanız üzerinde etki oluşturuyorsa hangi yönde oluşturuyor?

Olumlu                       Olumsuz                       Etki oluşturmuyor

32. Konuşmanız üzerinde en çok hangisi etkilidir (En çok etkili olan 1 olacak şekilde aza doğru numaralandırınız)?

Aile                       Arkadaş                       Televizyon/Radyo                       Öğretmen





## EK 3. ANKET İZİN BELGESİ



T.C.  
AKSARAY VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 85705372-44-E.7116876  
Konu : Anket İzni

17/05/2017

## VALİLİK MAKAMINA

- İlgi:** a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 Nolu Genelgesi.  
b) Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 05.05.2017 tarihli ve 14065294-044-E.8061 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazıda belirtildiği üzere; Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 4050431425 nolu öğrencisi Erkan GÜN; Yrd.Doç.Dr.Erol AKSOY danışmanlığında yürütmekte olduğu **"8.sınıf Türkçe Dersinde Konuşma Becerisinin Kazandırılmasında Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi "** konulu yüksek lisans tez çalışması ile ilgili anketini, Aksaray Merkeze bağlı ekte belirtilen 10 ortaokulumuzda okuyan 8. sınıf öğrencileri ve bu okullarda görev yapan öğretmenler üzerinde uygulamak istemektedir.

İlgi (a) genelgede "Araştırma önerisi ve veri toplama araçları Anayasa, Millî Eğitim Temel Kanunu ve Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olacak; millî ve manevi değerlere aykırı, kişilik haklarını ihlal eden; cinsiyet, din, dil, ırk gibi farklılıkları istismar eden, İnsan Hakları Evrensel Beyanname ve uluslar arası bağlayıcılığı olan diğer belgelerce suç kabul edilen hususları içeren, kişisel ve ailevi mahremiyeti ifşa eden soru, ifade, resim ve simgeler yer almayacaktır. Veri toplama araçlarında kişi, kurum ve kuruluşların reklâmını veya tanıtımını yapan ifade ve öğeler bulunmayacaktır." denilmektedir.

Bu nedenle; Tezli Yüksek Lisans Programı 4050431425 nolu öğrencisi Erkan GÜN'ün; Yrd.Doç.Dr.Erol AKSOY danışmanlığında yürütmekte olduğu **"8.sınıf Türkçe Dersinde Konuşma Becerisinin Kazandırılmasında Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi "** konulu yüksek lisans tez çalışması ile ilgili anketini, Aksaray Merkeze bağlı ekte belirtilen 10 ortaokulumuzda okuyan 8. sınıf öğrencileri ve bu okullarda görev yapan öğretmenler üzerinde uygulama isteği; çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı gözönünde bulundurularak; ilgi (a) Genelge esasları dahilinde, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmamak, sorumluluk okul müdürlerinde olmak ve rapor sonuçlarının basılı ve dijital ortamda birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek koşuluyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Hacı Ömer KARTAL  
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR  
17/05/2017  
Şahin BAYHAN  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

**Adı, Soyadı:** Erkan GÜN

**Uyruğu:** Türkiye (T.C.)

**Doğum Tarihi ve Yeri:** 6 Eylül 1984, Aksaray

**Medeni Durumu:** Bekar

**e-mail:** erkangn555@gmail.com

### EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Niğde Ün. Eğitim Fak. Türkçe Öğretmenliği Bölümü	2013
Lise	Güzelyurt Çok Prog. Lisesi, Güzelyurt/AKSARAY	2000

### YABANCI DİL

İngilizce